

THE
ANDHRA
BHAGAVADGITA.

ఆంధ్ర భగవద్గీత .

BY

TADURI LAKSHMI NARASIMHA RAO.

తాడూరి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులు

TOWN SUB MAGISTRATE,

CUDDAPAH.

COCANADA TOWN.

PRINTED BY MESSRS G. VENKANNA BROS. AT THE MANORANJANI PRESS.

1911

Copy Right.

Price

Re. 1—0—0.

THE BHAGAVAD=GITA

భగవద్గీత .

శ్రీ

భ గ వద్గీ త .

తెనుగు పద్య కావ్యము.

కడపటవున్ సబ్ మేజిస్ట్రేట్

తామూరి లక్ష్మీనరసింహ రాయపండితవిరచితము.

మొదటికూర్పు.

కాకినాడ.

మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రింపబడినది.

1911.

కాకినాడ

PREFACE.

THE Bhagavad-Gita is now too well known to the world to need an introduction. I will, therefore, be as concise as possible in my preface.

2. The great Epic poem of Mahabharatam, entitled the fifth Vedam or Bible, has been written in Sanskrit by the sage Vyasa. It consists of eighteen Cantos called *Parvams*. In it, is described the Bharata war—the war between the Pandavas and the Kauravas. In the war, the Bhagavad-gita is a great dialogue between Lord Krishna and Arjuna on the battle field of Kurukshetra. It is contained in Canto VI and consists of seven hundred verses or stanzas of four lines each.

3. The Mahabharatam has been translated into Telugu in parts by three ancient poets Nannayya, Tikkana, and Errana, who are known as the Kavitrayment or the triad of poets. These poets were not contemporaries. Nannayya, the earliest of them, translated the first two Cantos and a portion of the third. Tikkana, the next in age, translated Cantos IV to XVIII, both inclusive. And Yerrana, the latest of the three, translated the latter portion of Canto III. Their translations are free translations and do not closely follow the original. The translators merely took the story and wrote their works in their own way, as if they were originals. In doing so, Tikkana has, among other subjects, entirely ignored the Bhagavad-Gita, which contains the teachings of Krishna inculcated to Arjuna at a time when they were most needed. And Yerrana, who was a successor of Tikkana,

has also ignored it, although he supplied the omission scrupulously made by him in leaving untranslated a portion of the Aranyaparvam—Canto III—the undertaking the translation of which parvam was considered to be so ominous as to have caused the death of Nannaya.

4. The circumstances which led to the teaching of the Gita on the part of Krishna were briefly as follow.

The Pandavas and the Kauravas were cousins or sons of brothers. The former were five while the latter were one hundred, in number. The father of the former was King Pandu: that of the latter was Dhritarastra, a born-blind man. King Pandu died when his sons were tender children, and both they and the Kauravas were brought up together by Dhritarashtra, who survived his brother. Both were taught the art of war together and by one and the same teacher, Drona. Yudhistir was the head of the Pandavas, and Duryodhana the head of the Kauravas. Yudhishtir was the Indian Aristides, while Duryodhana was a wicked prince. Arjuna was one of Yudhishtira's brothers and was the greatest archer the world has ever produced.

Owing to jealousy, Duryodhana had, several times, attempted against the lives of the Pandavas, and his father Dhritarashtra, who, with all his blindness, was a politic and avaricious man, had always been conniving at it, sometimes passively and sometimes actively. But the mercy of God, who is the father and ruler of the whole Universe, and who will always be on the side of virtue, had saved them every time. Finally, as Yudhishtir and Duryodhana were ruling their respective kingdoms, entrusted to their charge by Dhritarastra, on their attaining majority, Duryodhana

coveted the Pandava kingdom but, being unequal to the task of fighting the valiant Pandus, who had conquered the whole of India, got Yudhishtir sent for by his father and asked him to game with dice. In those days, refusal to play with dice when invited for it was considered to be an act of humiliation or rather impoliteness on the part of kings. Yudhishtir accordingly gave consent though against his will. The wager was that the unsuccessful party should give up his kingdom to the successful party and that he should, with all his brothers, live the life of an ascetic in the forest for a period of twelve years and in disguise during the thirteenth year in a town. In the case of Yudhishtir, it was added that he should take along with him his queen Draupady as well. If detected during the term of disguise, the party should repeat this course of ascetic life and disguised life until the disguised life was successfully lived, when his kingdom would be restored. Without himself playing the game, as he ought to have done, according to the understanding between them, Duryodhana played by proxy. He appointed his maternal uncle Sakuni to play for him. This Sakuni had learnt the tricks of dice, and, in one throw thereof, he gained all the kingdom of Yudhishtir.

Yudhishtir successfully passed through the ordeal of the twelve years ascetic life in various wilds and the one year disguised life in town, and sent word to Duryodhana to restore his kingdom. Lord Krishna himself went on the errand. Duryodhana refused. The just expostulations of the Lord, garbed in his wonted sweet speech, had no effect on the evil-minded Duryodhana. On the other hand, he took the Lord to be a juggler and even foolishly and sinfully attempted in vain to capture Him. Hence the Bharata war.

5. In the war, Lord Krishna was the charioteer of Prince Arjuna. On the battle field, while on the eve of darting his volleys of shafts at the enemy, Arjuna sees their legions consisting of his own cousins, venerable grandsire Bhishma and honored teachers Drona and others, among other relations, when his heart is melted by motives of compassion and he feels hopelessly despondent. On no occasion had he ever shrunk in his mind and in no war had he ever been unsuccessful. Among other titles, he had won that of *Vijaya* meaning "the conquerer." He feels that the earthly pleasures to be won at the cost of his kith and kin are unenviable. He views it as sinful to kill his kindred and flatly refuses to fight. He throws down his bow and arrow in the chariot and sits confused with his eyes whirling in tears. Lord Krishna, with a jocular smile, asks him "How is it you are effeminate at this critical juncture?" and advises him to banish his abject fear, and Arjuna tells him he holds a doubt as to which is the better of the two, whether to conquer or be conquered by the enemy, for in the former case he shall have to kill the Kauravas, who are standing before his very face on the field, and if he killed them he would not be inclined to live.

6. Now it is a task for Lord Krishna. He was Arjuna's cousin—maternal uncle's son. He was his brother-in-law—wife's brother. He was his constant friend. He was his teacher and guide in the affairs of life. He had saved him on every occasion of adversity. He was his charioteer in this particular war. He was an incarnation of Vishnu—God of the universe. His mission or rather his will was to punish guilt and save righteousness. He had shown proof of his mission in his various deeds, of which the killing of his own

maternal uncle Kamsa, the demoniac prince, might be mentioned as one. If, at this juncture, he kept quiet, Arjuna would omit to do his duty as warrior and as prince. The great Mahabharata war would end in its embryo stage. The righteous and valiant Pandus would sink into insignificance; and unrighteousness and cowardice would prevail over righteousness and valour. Consequently, Krishtna was determined to give stimulus to Arjuna.

7. But Arjuna was not a coward. He had conquered the whole of India. He could use the bow with both hands. He was a terror to the foe in the field. He was ever victorious. The gods would seek his help in their wars with demons, and he had won the diadem and the chariot of Indra, the king of Heaven, as presents for services rendered in a particular war. In fact, he had never, in his life, had an apprehension of defeat in wars. His valiant and noble mind, which was superhuman, was always above apprehensions. The question put by him to Krishna was which of the two alternatives was better, whether to conquer the enemy or be conquered by them. This question was propounded not by want of valour, not by want of moral courage (for he needed neither of them), not by fear of the foe (for he never had it), but by generous motives of the heart, by the tie of fraternity, by a sense of duty to the grandsire Bhishma, by a sense of duty to the elders, by a sense of duty to honored tutors, and by a sense of duty to friends. Thus, owing to attachment to his kith and kin, he was in a state of delusion, which made him forget his higher duties—duties he ought to perform as Kshatria.

8. Accordingly, the stimulus that should be given to Arjuna was not of a temporal nature. It was of a higher nature *i. e.*, spiritual and philosophical nature. Arjuna did not care for earthly pleasures, with all his might and valour. But, the stimulus to be given would lead to earthly pleasures. Vice should be punished and virtue rewarded. To this end, the Kauravas must be slain and Yudhishtir restored to Kingdom. Thus, the revival of earthly pleasures to Arjuna would, in the long run, be the result of the stimulus to be given to him. But, Arjuna should not know this. If he knew, he could not be brought round. He should be made to be oblivious of it. He should be made to understand that what, according to him, was his wisdom was nothing but folly. He should be made to understand that his grief and attachment were the result of his egoism, and that he was consequently in a state of delusion, which brought about in him a subordination of higher aspirations to lower aspirations. He should be made to understand that, while seeming to possess self-denial out of duty to kith and kin, he was, strictly speaking, selfish, having lost sight of the broad fact that, as Kshatriya, his duty was to fight for the deliverance of his nation and that to abandon it was sin. He should be made to understand that man should do his duty without caring for the consequence. He should also be made to understand that man is no agent but a tool in the hand of the Almighty. He should be made to see action in inaction and inaction in action. He should be made to understand that the soul is immortal and that what dies is only the mould or form, which it dons or doffs like stage property. He should be made to understand that killing is no sin and that, on the other hand, it is only liberation. He should be made to understand that there is no such thing as death at all. Thus it needed not only the most

subtle mind, the most politic mind and the most sagacious mind of a great human being, but also the controlling mind of a supernatural being, who could teach the whole world. To this task, no less a being than Lord Krishna is equal. And he successfully did this task by silencing the various scruples of Arjuna, raised during the long discourse of the Gita. In doing it, he played the part of a sincere friend, the part of a noble statesman, the part of a shrewd politician, the part of a holy teacher of the world.

9. Some might think that the Gita would teach renunciation and that the man of the world would be at a disadvantage by its study. They are sadly mistaken. Consider the Arjuna who, before hearing the Lord's Gita lies confused in the chariot renouncing all action, out of commiseration, and consider the Arjuna who, with scruples silenced after hearing the same, becomes sensible of duty and, with redoubled energy, slays his kith and kin to the last man and not only regains his lost kingdom but also conquers a vast empire. Thus, far from leading the reader to renunciation, the Gita would be a source of temporal as well as spiritual blessings to him. The moral deducible from it is, simply and in one word,

"Do thy duty come what may" and do it with devotion to God and without selfishness.

And the beneficial results arising from an observance of this moral cannot be over-estimated.

10. Some might think that the Gita should not be translated into Telugu, lest its divinity should be detracted from, and that it was for this very reason that Tikkana omitted it in his translation. There is also a story current

that Tikkana, after translating the Bharatam, went to Benaras and prayed to the Goddess of the river Ganges, who appeared in human form to him. Upon his submission that he had translated the Bharatam, the goddess asked him if he had translated the Bhagavad-Gita. He answered in the negative and the goddess blessed his work with immortality.

This story is nothing but a myth. It is also inconsistent with the view of Vyasa. According to Vyasa himself, his Bharatam was intended especially for women and Non-Brahmans, who were prohibited from reading the Vedam. But he wrote it in Sanskrit, a language with which the woman and the Non-Brahman in general are not conversant and it *must* be translated into a spoken language. Even Tikkana did translate a few of the verses of the Gita, though in his book he put some of them in their proper place, and let in some in a subsequent canto—Santiparvam—by putting them into the mouths of Bhishma and others.

It may also be mentioned that Tikkana has omitted the Viduranity too—the morals inculcated by Vidura to Dhritarashtra. Vidura was a Sudra and there was no divinity in his *nity* or teaching. The secret is it would be a task to translate such abstruse portions as the Gita and others, and the free translator Tikkana did not like to take the trouble of doing the task.

11. The Gita is said to be an epitome of the Vedas and the Upanishads; and it is the existence of this Gita that has given to the Bharatam the title of the Fifth Vedam. Without it, the Bharatam would be insipid.

12. Under these circumstances, it is highly desirable, nay absolutely necessary, that the omission made by the triad of Telgu poets should be supplied by translating the Gita into Telugu. I have now accordingly undertaken the task. And unlike the triad in the case of the remaining Bharatam, I have translated it verse for verse.

13 It must also be noted that, from the difference of opinions held by the respective schools to which they belonged, the three great commentators of the Gita, Sankara, Madhwa and Ramanuja, took advantage of the flexibility of the Sanskrit language in which it had been written, broke their heads on certain *shlokas* and interpreted them in their respective favour. They sometimes also begged the question and made lucid stanzas most obscure by making far-fetched construction. But, I have simply followed the original, most faithfully and most closely ; and I trust that my translation may meet with the reader's approval to whatever school of philosophy he may belong.

RAJAHMUNDRY, }
May 1907. }

TADURY LAKSHMI NARASIMHA RAO.

శ్రీ

నా రాయణాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

భీష్మ పర్వము.

భగవద్గీత.

శ్రీ యత మై భుజాంతరము చెన్నెసలారగఁ శాంతసంవిదం
శ్రీ బై యఖిలంబునుం జతరమందా నడంగఁగనప్రేమయైఁడై
శ్రీ యేయెడనొక్కఁడై స్వరతినెంతయు వెల్లుగుణాలవాలునా
రాయణఁదొంటిబ్రహ్మముఁబరాత్మగుఁగొల్తునభీష్మసిద్ధికిన్.

అని సుమద్రహృత్ప్రార్థనంబుచేసి తత్ప్రసాదసమాసాదితకవితా
నురూపంబగు నానందమహాసముద్రంబున నోలలాడుచుండి యొక్క
నాడు నామసంబున

మ॥ అనఘుండై చపరాశరాశ్ర జుడు మున్నత్యావరంబారఁగా
జనలోకంబుహితంబుపొంటె నురభాషంబంచమామ్నాయమ
న్వినుతిం గాంచిన భారతంబనుకృతిన్నిర్మించె నద్దాసినిం
దెనుగుంటేసిరి నన్నయాయ్యుడును సత్తిక్కాయ్యుడెత్తాత్యుడున్ II

మ॥ తెనుగుంటేసెడు కార్యమందుఁ దమరీతిఁ బోయిరే కాక యా
ఘనులైనట్టి కవీశ్వరుల్ ముగురు విఖ్యాతంపుమూలంబునం
దున నెట్లున్నది యెంతయున్న దెడయందుం దప్ప కట్లంతయుం
జనఁజెప్పంగఁ దొడంగరైరి మదిలోఁజచ్చించివీక్షింపఁగన్. III

మతియును

సీ॥ ఇలమహాభారతం బే యోగశాస్త్రంబు

తనలోనఁ గల్గి వేదమనఁబరఁగె

నేయోగశాస్త్రంబు నెఱుకలేమిని సవ్య

సాచిరథంబుపైఁ జదికిలఁబడె

నేయోగశాస్త్రంబు నెఱుకచే సోత్సాహి

యై యతఁడనిలోన నరులఁగూల్చె

నేయోగశాస్త్రంబు నిల భగవంతుడో

కృష్ణుండు నరునకై కృపనుజెప్పె

నొనర నిహవరసుఖము లేయోగశాస్త్ర

మభ్యసింపంగ దొరఁకొను నల్లయోగ

శాస్త్రమగు భగవద్గీత సర్వ మకట

వారుమువ్వరు విడిచినవారలైరి.

IV

అ॥ నె॥ పప్పులేనికూడు పరికింపఁగా నుప్పు

లేనికూర కొప్పులేనిశిరము

నెట్టు లుండు నుండు నట్టులా గీతయు

లేనిభారతంబులీల యెల్ల.

కం॥ తగు నది గావుననాకున్

భగవద్గీతలను దెనుఁగుబాస వినిష్కం

పఁగ మూలానుసరణముగ

జగద్గీతముకొఱకు మిగుల సరసమృదూక్తిన్.

VI

అనియాలోచించుచుఁ బరమానందంబున నేనించుక కనుమూయు

టయు

సీ! అమరి కేగోత్రంబునందు భాగవవీత

హవ్యసావేతసుల నెడిముఘలు

తత్సవాధూలగో త్రంబునఁ బుట్టి యా

పస్తంబసూతుడై పరఁగెనెవ్వఁ

డమరంగ యోగంబు నభ్యసించి యెనందు

నిత్యహరి ధ్యాననిరతుఁ డయ్యె

బరభామఁ బరధనంబరయన్లోక నిత్య

సత్యవ్రతుండయ్యె జగతి నెవఁడు

భువనమందుండి యెవ్వఁడుదివికిఁబోవు

నష్టదైక్కంగఁ బువ్వుదేరు హరియ పంపె

ధరణి కట్టి నాజనకుండువరమపావ

నుండు రామనభట్టారకుండు వచ్చి.

VII

పాదంబులు భూమిమీఁద మోపకనిలిచి నానమస్కారంబులంగై

కొని నన్ను దీవించి

తే॥ గీ॥ ధరణియందుండి దివమునకరుగుదెంచు

పుణ్యపురుషులు దేవేందుపుణ్యసభను

నీమక్షేమంబు లెన్న వర్ణింపఁగా న

నారతము సంతసించుచున్నాడఁ బుత్రు.

VIII

మఱియు నేను సత్యలోకమున కొక్కనాడగస్త్యాదులతో నరుగు
టయు భగవద్గీత నాంధ్రభాషయందు నీవుచేయంగలవాడవనిబ్రహ్మ
సభలోఁ బ్రశంసింపబడియె నీమీఁదిప్రేమాతిశయంబున నినుఁజూడ
వచ్చితి ననుసమయంబున

సీ॥ నీలమేఘముఁబోలు మేలినెమ్మొయివాఁడు

కౌస్తుభదీప్తవక్షమువాఁడు

బంగారువన్నియ పట్టుబుట్టమువాఁడు

మొలకనవ్వుల ముద్దు మొగమువాఁడు

తెల్లదామరపూల తేటకన్నులవాఁడు

ససిగ ముంగురులాడు నొసలువాఁడు

బొమ్మయోలగమున్న బొమ్మదామరవాఁడు

సీరియాడుచున్నట్టి యురమువాఁడు

మురళినాదంబు చేసెడు మోవివాఁడు

నెమలిపింఛంబుతోడి పెన్నెరులవాఁడు

శంఖచక్రాది దీప్తహస్తములవాఁడు

నగుచు నారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యె.

IX

అయినాదండప్రణామంబాదరించి నన్ను దీవించి

తే॥గీ॥ కర్మయజ్ఞంబు చేసి తిక్కన్న నాఁడు

తగియెఁ దెనిఁగింపఁగా భారతంబుచేడు

జ్ఞానయజ్ఞంబునంజేసి దానిఁ జక్కఁ

జేయఁదగుచువు లక్ష్మీన్మసింహసీవు.

X

కం॥ కావున భగవద్గీతం

గావింపు మదంకితంబుగా దానిని నేఁ

డావనజాస్తనుధాకర

మైవెలసెడున ట్లనుగ్రహమ్ము సలిపిశిన్.

XI

అనిప్రసాదించి నాజనకునితో నదృశ్యుండయ్యె నంతనేనుగన్ను

దెఱచి పరమభక్తిభరితాంతరంగుండనె

ఉ॥ ఎవ్వనిచేతనిజగములెల్ల సృజంపబడెం దలంపగా
 నెవ్వఁడొకండ యిజ్జగములెల్లను నిండి వెలుంగుచుండువాఁ
 డెవ్వఁడుసాక్షిమాత్రుఁడుగ నెల్లచరాచరకోటికెప్పుడు
 నివ్వటిలుం బ్రవృత్తియలనిత్యునకు న్భవనైకభర్తకున్. XII
 కం॥ సురకోట్యధ్యక్షునకుం

బరమపురుషునకును భూతభావనునకు న
 త్తురునకు వేదాంగున కీ

శ్వరునకు జగదాదిజునకు సర్వవిదునకున్. XIII

కం॥స్థిరునకు సిద్ధార్థునకున్
 హిరణ్యనాభునకు నార్తహితునకును మహా
 పరమదయాశరనిధికిన్

శరణాగతరక్షకునకు శౌరికి హరికిన్. XIV

సమర్పితంబుగా నాయొసర్పంబూనిన మహాభారతాంతర్గత భగవ
 ద్గీతకుఁ గథాక్రమంబెట్టివనిన.

ఒక్కమహాఫలంబుగోరి జనమేయుండు మహాభారతము వినఁగోరు
 టయు వైశంపాయనుండు వినిపించెను. అందుఁగురుపాండవుల యు
 ధోద్యోగంబును వారు తమతమబలంబులతో యుద్ధరంగంబున యుద్ధ
 సన్నద్ధులైయుండుటయు సవిస్తరంబుగావిని జనమేజయుండు పిదపటిక
 భయడుగుటయు వైశంపాయనుండిట్లనియె.

యుద్ధంబుజరగు సమయంబున దానితెఱంగెల్లఁగని ధృతరాష్ట్రు
 నకు వినిపించుటకుఁ దనశిష్యుండైన సంజయుని నియమించి వ్యాస
 మహాముని నిజేచ్ఛంజనిననెనుక

ధృతరాష్ట్రుఁడు సంజయునితోనిట్లనియె

కం॥ అలపాంశస్థునునాపు

త్తులుపుణ్యక్షేత్రమా కురుక్షేత్రమునం

గలహపుష్కగో నంజయ

చలమారగం గూడి యేమిసలిపిరిచెపుమా.

1

అనుటయు సంజయుండిట్లనియె.

కం॥ వినుమట్లు పూహముగంబ

న్నినపాంశనసేన జూచి నెమ్మిం దుర్వ్య

ధనరాజవృషు చెచ్చెర

ధనురాచార్యకడకేగి తగనిట్లనియెన్.

2

కం॥ ధీయులందును నేలివ్యం

యెనగెను ద్రుపదుపుత్రుం డమరుప పూహం

బోయాచార్య తనరు కౌం

తేయుల ఘనసేన యిదియెసేనింగనుమా.

3

కం॥ అని భీమాహునతుల్యులు

ఘనశూరులు మేలివ్లికాండుగ్రను నగుచుం

జనుయుయుధానుడు విరటుం

డనఘ మహారథీకుండై న యలద్రుపదుండున్.

4

తే॥ గీ॥ చేకితానుడు మఱిపురుషత్తు కుంతి

భోజుడుచు దృష్ట కేతుండు పురుషనర్య

పురుషపుంగవుడగు శై బ్యభూమిపతియు

వీర్యవంతుడు కాశిపుష్పీవరుండు.

5

కం॥ ధీరుండు యుధామన్యుడు

వీరవరుండుత్త మాజవిభుఁ డభిమన్యుం

మొదటి అధ్యాయము

డారయ నుసపాండవులు మ

హారథు లీయెల్ల వారలయ్యాదున్.

కం॥ మనలోన ముఖ్యయోధుల

మనసేనానాయకుల సమంచితమగురీ

తిని నీకు జ్ఞాపకార్థము

వినిపించెద వినగదయ్య విప్రశ్రేష్ఠా.

7

కం॥ నీవును భీష్ముడు గర్తుం

డావల జయశాలురౌ కృపాశ్వత్థామల్

భావింప సైంధవుడు మే

ధావి వికర్ణుండు సౌమదత్తియమఱియన్.

8

కం॥ ఇతరులు సూరులు పెక్కుం

డ్రీతులిత నానాయుధప్రహరణులు రణసం

డితులై యెల్లరు తమజీ

వితములు నాకై మహాత్మవిడిచెడువారల్.

9

తే॥ గీ॥ అకట భీష్మాభిరక్షితంబై వెలుంగు

నట్టి మనసేన గన సపర్యాప్తమయ్యె

నౌర భీమాభిరక్షితంబై వెలుంగు

నట్టి వారల సేన సర్యాప్తమయ్యె.

10

తే॥ గీ॥ అమరమీరెల్లె వ్రాహ్మహర్షములయందుఁ

దమతమకు నేరుపడట్టి తావునంద

జాగరూకతతోడ నాచార్యవర్య

నిలిచి భీష్మున కాపాడవలయుఁజుండి.

11

తే॥ గీ॥ ఇట్లుపక్కిన రాజున కడద సంత

సముత్పత్త్యగ్ సింహనాదమ్ము వేర్చి
చేసి శంఖమ్ముపూరించె జెలంగి యల్లి
వీర్యవంతుండు కురువృద్ధు భీష్ముడపుడు.

12

తే॥ గీ॥ అంతశంఖభేరీ పణవాసకములు

గోముఖంబులు కౌరవకోటిసేన
లోనవాయింపబడె వేగవానియులివు
సమసికంబయి కురునాథ తుములమయ్యె.

13

కం॥ సలి నంతఁ దెల్లగుట్టం

బుల గొప్పరథంబుమీఁదఁ బొందొంపంగా
వెలుగొందుచుండుమాధవుఁ

డలపాడవమధ్యముండు నమరఁ గ్రామమునన్.

14

తే॥ గీ॥ దేవరా పాంచజన్యంబు దేవనత్త

మనెడు దివ్యశంఖములొత్తిరంచితముగ
భీమకర్తుడై వర్తించు భీముడప్పు
డొత్తై జొండ్రొమహాశంఖ ముర్విసాధ.

15

కం॥ జననాథుండు యుగిష్ఠిరుఁ

డనంతవిజయంబు నొత్తై నంతట నరులుం
డును సహదేవుఁ డొత్తిరి

మనుజేశాతమ సుఖైషమణిపుష్పకముల్.

16

తే॥ గీ॥ మేటివిల్కాఁడు కాశికామేదినీశ్వ

రుం డల మహారంధ్రండు శిఖండి మఱియు
విరటరాజు దృష్టద్యుమ్నువీరవరుండు
నలమహావీరుడైన సాత్యకియు మఱియు.

17

కం॥ పాంచాలుం దుపపాండవు

లంచితఘనబాహువీర్యుడభిమన్యుడు పూ

రించిరి తమతమశంఖము

లంచితగతి నెల్లయెడల నతికుతుకమునన్.

18

కం॥ ఘనమైన యానినాదం

బనఘా తుములమయి భూనభోంతరము ప్రితి

ధ్వనియింపజేసి వడి నీ

తనయుబలము గుండెల్లెడ దద్దయుజేల్చెన్.

19

కం॥ తరువాత ధార్తరాష్ట్రుల

బరగగ నన్నద్భుతైనవారల గని వే

శరవర్షము గురియంగా

నరుడు విల్లెక్కువెట్టి నరనాథమణి.

20

కం॥ చన నీయుద్ధోపక్రమ

మున నెవ్వరితోడనేను మొనయవలయు న

మైన కిచట గాలుద్రిప్వచు

జనువీరిం జూడవలయు సరసిజనాభా.

21

కం॥ పరికింపవలయు నాకుం

దురమున దుర్బుద్ధియైన ధుర్యోధనుకై

పెరిమెను బోరెడుమతినిం

దరుడెంచిని వీరినెల్ల సంబుజనాభా.

22

కం॥ అందాఁక నిలుపవయ్య ము

కుందా మనదైనరథము కొంచెముసేపి

విందలి యిరుసేనలనడు

మం దగనని కోర్కెబల్కె మాధవుతోడన్.

23

కం॥ ఈరీతిగుడాకేశుఁడు

కోర హృషీకేశుఁ డతని గొప్పదియగునా
తే రుభయసేనలకు నడు

మై రంజిలునట్టి రంగమందు నరవరా.

24

తే॥ గీ॥ భీష్మనకు దోణునకు సర్వపుష్పివరుల
కభిముఖింబుగనిల్చి సహస్రనేత్ర

పుత్రనిల్పితరథమిందుఁ బొందుమీఱుఁ
గూడఁబడియున్న కురుసేనఁజూడుమనియె.

25

తే॥ గీ॥ అంతనుభయబలంబులయందుఁగలుగు

తండ్రిలను దాతలను నన్నదమ్ములైన

వారలను మేనమామల వరుసగురులఁ

గొడుకులను మన్మథులను మఱి కూర్మి చెలుల.

26

అ॥ వె॥ అవనినాథ మామలైనవారి సుహృత్తు

లైనవారిఁగాంచె నల్లకట్టి

యుద్ధరంగమందు నొనరనిల్చినయల్ల

బంధుగణమునెల్లఁ బొఱఁజూచి

27

కం॥ పరమకరుణాన్వితుండై

నరవరదుఃఖించుచపుడు నరుఁడిట్లనియెన్

దురమునకు మొనసియిందుల

కరుదెంచిన బంధుజనుల నందఱఁజూడన్.

28

కం॥ విడిపోయెడు నవయవముల్

వడగొనెడు న్నాకు నిపుడు వదనంబెల్లన్

వడవడ వడకెడు నెమ్మెయి

నిడువెండ్రుక పెట్టదొడగె నిలువెల్లహరి

29

కం॥ గాండీవము చేజాతెడు

మెండుగ మది సంచలించె మెయి యుడికెడు గూ

ర్పుండంగ నింకనిట శ

క్తుండనుగా నక్కటకట తోయజనేతా.

30

కం॥ కనియెడఁ బెక్కులుశకునము

లనేకవిపరీతరీతి సంబుజనాభా

యనిసేసి స్వజనమును జం

పి నేను సుఖమేమియనుభవించెదఁ జెపుమా.

31

కం॥ ఒల్లను విజయము కృష్ణా

యెల్లనురాజ్యంబు సుఖము లొల్లను జుమ్మా

యెల్లరునుజావ రాజ్య

మ్మల్లాలిత జీవమేల భోగములేలా.

32

ఆ॥ వె॥ రాజ్యభోగసౌఖ్య రాజయెవ్వరికినై

కోరి యిందు వచ్చినార మట్టి

వారలెల్ల ధనము పొగొంటులును వీడి

యున్నవారలంద యుద్ధమాడ.

33

తే॥ గీ॥ వారలెవ్వారలంటేని వారిజాక్ష

ఘనులు గురువులు వియ్యంకు లనుగుసుతులు

తండ్రిలును బావమఱుదులుతాతలు మఱి

మామలును మేనమామలు మనుమలకట.

34

తే॥ గీ॥ వీరు ననుజంపవచ్చినవార లైన

బరంగఁ దైలోక్యసామ్రాజ్యపదవి కైసఁ
జంపనొల్లను వీరిని జంపుదునటె

యట్టిచో నొక్క భూమిరాజ్యంబుపొంటె. 35

కం॥ అదిగాక ధార్తరాష్ట్రులఁ

జదిపిన మనకేమిమేలు జరగును గృష్ణా

విదితాతతాయు లైనను

విదితము పాపంబ వచ్చు వీరినిజంపన్. 36

కం॥ నిజముగఁ గౌరవులను బం

ధుజనంబులతోడఁ గూడఁ దొడరి మనకుఁ జం

పఁజనదు నుమ్మి మాధవ

స్వజనమ్ములఁ జంపి యెట్లు సౌఖ్యపడుదుమే. 37

తే॥ గీ॥ వీరు లోభోపహతచిత్త కారణమున

వంశనాశనమున నైనపాతకంబుఁ

బరమమిత్రుల వంచించుపాతకంబు

నెఱుంగ నేరరయేని యోయిద్ధచరిత. 38

తే॥ గీ॥ వంశనాశనమునఁ బుట్టుపాతకంబు

నెఱి నెఱింగియు మనకు నోసీరజాక్షు

యిప్పు డీపాతకమునుండి యెడయవలయు

తెఱుంగవలవదె నిర్మలహృదయచెపుమ. 39

కం॥ కులముచెడెనే సనాతన

కులధర్మములెల్లఁ జెడును గులధర్మము తా

నిలఁజెడ నధర్మజాలము

కులమెల్లం జుట్టి యలవిఁనును దృఢముగన్. 40

కం॥ కులము నధర్మంబలమినఁ

గులకాంతలు చెడెనువారు కులకాంతలుతా .

మిలఁజెడసమస్తమా జా

తులు సంకరమానుజున్వై తోయజనాభా.

41

ఆ॥ వె॥ వర్ణసంకరము వర్ణము చెఱచిన

వారలకును నల్లవర్ణమునకు

నరకకారణంబ యరయవారిపితాళ్ళు

గూడు నీరులేక కూలువారు.

42

తే॥ గీ॥ కటకటా వర్ణసంకర కారకమగు

నట్టికుల నాశకులదైన యిట్టిదోష

మునను శాశ్వతకులధర్మములును జాతి

ధర్మములునెల్లనశియించు ధరణిలోన.

43

కం॥ ఏనికులధర్మముల్చెడు

వానికిఁబరికింపఁ గేశవా కలకాలం

బాసరకమందు పాసం

బాసని తగ వినమె లోకమందు మహాత్మా.

44

కం॥ ఎప్పుడు రాజ్యసుఖంబుల

గొప్పకునై చుట్టములను గొట్టఁగఁ గృష్ణా

యిప్పగిది మనము గడఁగితి

మప్పుడ కడఁగితిమి పాప మక్కటచేయన్.

45

కం॥ ఆయుధముపట్ట నని మా

తేయను గౌరవులు పట్టియేడైత నం జా

నేయుదురయేని గడుమే

లేయగు నదినుమ్మినాకుఁ గృష్ణాచూడన్.

46

కం॥ అచచిత్తు పలికి విజయుడు

ఘనదుఃఖంబునను మనము కలంగఁగఁ దనవి

ల్లును నమ్ములు దిగవిడుచుచు

జనాధిపారథముమీఁదఁ జదికిలఁబడియెన్.

47

గద్య.

ఇది శ్రీ రికికవిమిత్ర తాడూరి రామన భట్టాగ్రీపు

త్ర పండితారాధన మండిత లక్ష్మీనరసింహ పం

డిత ప్రణీతంబైన యుపనిషత్తును బ్ర

హ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబు

ను శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదంబు

ను నగు శ్రీ భగవద్గీతయుం

దశ్చన విషాదంబనుప్ర

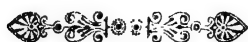
థమాధ్యాయము.

రెండవ ధ్యాయము.

సాంఖ్య యోగము.

కం॥ కరుణారసపూరితమతిఁ

బారిఁబారి నేత్రములు బాష్పపూర్ణాకులమై

కర మట్లు కుందునర్జును

హరిగనుఁగొని యిట్టులనియె సాదరభాషితిన్ఁ

1

కం॥ పరలోకగతికి దూరము

నరయఁగ నపక్షీర్తికరమనార్యార్హమునై

పరఁగెను నీకలఁకమదిఁగ

దిరె నెట్లీవిషమ వేళ దీనింజెపుమా.

2

కం॥ వెఱవకు పండుఁడవైయిటు

వెఱవఁగాఁ దగదునీకు విమతవిదానీ

మఱియిఁకఁ దులువమనసు పే

డఱిమి విడిచి యుద్ధమునకుఁ దగ లేవఁగదే.

3

ఇట్లు హరిపల్కుటయు నర్జునుండు

కం॥ ధర భీష్మద్రోణులు నా

కరయఁగఁ బూజ్యులగువార లవ్వారలనా

కరిసూదన మనుసూదన

దురమున బాణములుఁజఱపి తొడరఁగనగునే.

4

చ॥ గురువులనర్థకాములని కొట్టివధించితి నేని నాకు నీ
 ధరణి నెత్తుఁగూఁడు దినఁదధ్యముగాఁగనుసంభవించు నీ
 గురుల మహానుభావులని కొట్టక భిక్షమునెత్తి తింటినే
 నరయఁగ నాకు మేలయినయట్టితెఱంగుఁ జువ్వెకేశవా. 5

క॥ అనిగెల్తు మోడుదుము మన
 మను రెంట నెఱుంగనేర మధికం బేదో
 మననొల్ల మెవరిఁజంపి య
 ని నల్లకురువీరుఁ లెదుఱనిలుచుటఁ గృష్ణా 6

క॥ అఱిమెను గృహణత నామది
 నెఱుంగను ధర్మంబొకింతయే వేఁడెద నా
 కెఱిగింపు మెద్దిమేలగు
 తెఱంగు శరణార్థి శిష్యుఁ దీర్పుము నన్నున్. 7

క॥ నానేంద్రియముల నారెప్పుడు
 నానెవ్వగ నిస్సపత్న నానాసర్వో
 ర్వీనాధత్వంబైనను
 నానాకేశత్వమైన నడఁపఁగలదఁట. 8

తే॥ గీ॥ అనుచునీరీతి శత్రుసంహారకుండు
 ఖన్నమతి యయి యాగుడాకేశుఁడపుడు
 వే హృషీకేశుతోడ గోవిందుతోడ
 యుద్ధమాడనటంచూఱకుండెనొర. 9

క॥ పరిహాసము సేసెడుగతి
 దరహాసముతోడ సంత దామోదరుఁ డా

యిరువాగునడుము ధాః

వర పురపురం బొక్కునకుని బలికెను మరలక. 10

కం॥ వగవదగనివాకికినై

వగచుచు బలికెవపు నీవపండితవాక్కుల్

వగతురె సప్రాణులకే

విగతప్రాణులకునే భువిం బుధులసఖా. 11

ఉ॥ ఉండనివాడఁగానుదొలి యుండకపోనికనేను మున్నుగా

పుండనివాడవీపు నికనుండకపో విటనున్న తేండ్లుతా

రుండనివాడుకారుతొలి యుండకపోరిక నెల్లవారముం

గాండివి సార్వకాలము నఖండగతిం దగనుండువారమే. 12

ఉ॥ దేహులకెల్ల బాల్యమును దివ్యకుమారత యశావనంబునుం

దేహమునందు వార్ధకము ద్విక్కక యేగతి వచ్చుచుండు ని

గ్లేహమువీడి యొండయినదేహము చాల్చుట యట్టివయ్య సం

దేహములేదు దీనికిని ధీరుడుమోహముపొందునేనరా. 13

కం॥ భువి విషయంబులు సంయో

గవియోగంబులను గలిగి కర మస్థిరమై

నవియై శీతోష్ణాదుల

నపుసుఖదుఃఖముల నిచ్చు నవి యడఁపంగదే. 14

కం॥ ఎవ్వఁడు సుఖముదుఃఖము

నివ్వటిలుదు నుండఁ దనకు నిశ్చలు డగుచున్

నొవ్వఁడువిషయంబులచే

నవ్వఁడే మోక్షమునకు నర్హుఁడునువ్వేం 15

కం॥ లే దుని కసత్తునకునున్

లేదు మతియు సత్తునకును లేమియు నీరెం

డాదిని వత్సజ్ఞానుల

చే దగ నిర్ణయము లెస్సచేయంబడియెన్.

16

కం॥ అవ్యస్తు వెన్నడుంజెడ

దెవ్వస్తువు నిండియుండు నీవిశ్వం బో

వివ్వచ్చుడ యవ్యయమగు

సవ్యస్తువుఁ జెఱప నెవ్వడన్తుండగునే.

17

కం॥ తలఁపంగ నప్రమేయుం

డు లయములేనట్టి యాతఁడును నిత్యుండై

వెలిఁగెడు నాత్మకు నిమ్మే

ను లెరవనిరి గానఁ జివ్వనుంజేయఁగదే.

18

కం॥ పురుషుండు చెడుననుపురుషుండు

పురుషుండు చెఱచునట్టిపురుషుండును నీ

ధరలోఁ దెలియనివారలు

పురుషుండు చెఱపఁడును జెడఁడు పూరుషవర్యా.

19

మత్తకోకిల.

పుట్టఁడెన్నఁడుఁజావఁడెన్నఁడుఁ బూరుషుండిల నుండితా

నెట్టుపిచ్చుటఁబోఁడు లేకెక నిందురాఁడును నిత్యుండు

బుట్లనట్టిఁడు శాశ్వతుండును బూరుషేంద్ర పురాణుడై

నట్టిఁడొటను మేనుగొట్టిన నాతఁడిత చెడఁడుచూ. 20

మ॥ వినుమీదేహి యనాశియంచు మఱి పృథ్విన్నిత్యుండైనట్టి వాఁ

డనుచుం బుట్టువులేనివాడనుచు బార్థా యవ్యయుండైనవాఁ

డనుచున్ మానసమందెవండెఱుఁగునో యవ్యానికిం జంపువాఁ

డును జంపించెడువాఁడుఁ జంపఁబడువాఁడుం గల్గునే చూడఁగన్. 21

మత్తకోకిల.

ఎత్తెఱుగునఁ బ్రాతబట్ట నెల్ల బాటఁగవైచుచు
గొత్త బట్టలఁ దాల్చు మానిసి కోర్కి మీఱఁగ నష్టనా
యతైఱుగునఁ బ్రాతమేనుల నన్నిఁటిం దిగవిప్పుచు
గొత్త మేనులఁ దాల్చుచుండును గోర్కిమీఱఁగ దేహియన్. 22

తే॥ గీ॥ అతని ఛేదించఁజాల వేయాయుధములు

జగతి నగ్గి దహింపఁగఁజాల దెట్టి
నీళ్లు చివికింపఁ జాలవు నిక్కువమ్ము
చాల దార్పఁగఁ దానెట్టిగాలియైన.

23

కం॥ విను మాతం డచ్చేద్యుం

డు నదాహ్యుండును నశోష్యుండును సక్లేద్యుం
డును నిత్యుం డచలుండును

సనాతనుండు సర్వగతుండు స్థానపువిజయా.

24

కం॥ చన నాతం డవ్యక్తుం

డును నవికార్యుం డచిత్త్యుండును నందురు కా

పున వాని నిల్లెఱిగి నీ

మనమునఁ గల నంత మానుమా భీభత్సా.

25

కం॥ మనకంటికి నగపడు ని

జ్జననంబులు మరణములు విజయ వానిక యం

చునుదలఁతే మది నల్లె

నను నీకిటు వగవఁగాఁ జనదు ఘనబాహూ.

26

కం॥ పుట్టినవానికిఁ జాపుచు

బుట్టువునుం జచ్చినట్టిపురుషున కగుఁ జా

నెట్టిన వగవఁగఁ దగునే

పట్టి తప్పింపరా నిపనులవిషయమై.

27

తే॥ గీ॥ ప్రాణికోటిల యాద్యంతవర్తనంబు

లెఱుకపడ వొక్కయింతుకయేని వాని

మధ్యవర్తనమేతోచు మానవులకు

వానికి భారతానీవు వగవనేల.

28

మ॥ కనునీయాత్ముని దాను జోద్యముగ లోకంబందు నొక్కండు చె

ప్పునుదా జోద్యముగాఁగ నొక్కండు వృథాపుత్రా యదేరితిగా

పేను జోద్యంబుగ నట్టులే యొకడుతా వీనిన్నిజంబారయం

గనియుం జెప్పియు నాలకించియును నొక్కండే నెఱుంగండుసూ. 29

అ॥ వై॥ ప్రాణికోటిదేహమండలి నిర్యాత్మ

యిద్ధవీర్య నిక్కమెన్నటికిని

జావుతేక యుండుఁగావున నీకునే

ప్రాణిగూర్చివగవ రాదుసువ్వె.

30

కం॥ మఱియును విను నిజధర్మము

తెఱుగుఁబరికించినను మదిందలఁకఁగ రా

దెఱుగవలె ధర్మయుద్ధము

నెఱిఁ జేయుటెకంటె మేలు స్మవులకుఁ గలదే.

31

కం॥ ఆరయ వివృతస్వర్గ

ద్వారం బడుగకయ తనకుఁ దానై విజయా

యీరితివచ్చుయుద్ధం

బీరీతిది పుణ్యులౌ మహీశులకబ్బున్.

32

అ॥ వై॥ ధర్మయుక్తమగుచుఁ దగిన యీ యని పాండ

వేయ నీవు నేడు చేయవేని

రెండవ అధ్యాయము

ధరణి నీదురాజధర్మంబు గీర్తి గో

ల్పోయి పాపవాధిఁ బుగ్గిం గు దకట.

కం॥ నర మతి నీయవర్తిని

గర మెల్లరు చెప్పికొండు కలకాలంబు

ధర గౌరవాన్నితునకున్

మరణం బవర్తికంటె మతిమేలుగదా.

34

కం॥ అనికి వెతిచి పాటితి వీ

వని తలఁతురు సువ్వె యామహారథులెల్లన్

మును నిన్గొనియాడిన వీ

రును నిను గడుజల్కజూతురు సుమీ పార్థా.

35

కం॥ నీశక్తి చాలదంచును

నీశక్తి లవాచ్యవాక్యనిచయంబులు ని

న్నీశసమ యాడుచుందురు

క్షేత్రం బద్దానికంటె టీటిలోగలదే.

36

తే॥ గీ॥ అర్జునా గెచ్చితే భువనైకరాజ్య

భోగములు నోడితే స్వర్గభోగములును

ననుభవింపంగఁ గల వట్టులగుట ననికి

వడిగఁ గృతనిశ్చయుండవై వల్సలెమ్మ.

37

కం॥ ఇదిసుఖము కష్టమిది మన

కిదిలాభం బిదియలాభ మిదిజయ మజయం

బిది యనక యుద్ధమాడుము

పదపడి నిను బొందఁబోదు పాపము పార్థా.

38

మ॥ అనఘా చెప్పితి నింతదాక ఘనసాంఖ్యంబైన మార్గంబునుం

దనరంగా నిదె యోగమార్గ మిటమీఁదం జెప్పవాఁడంజుమీ

విని యామార్గము పట్టి నీవరిగితే వివ్వచ్చుడా వేగనె

మ్మిని వీడంగలవాడవయ్యెదవునుమ్మి కర్మబంధంబులల్. 39

శా॥ ఈయోగంబున విఘ్నదోష మొకయింతేలేదు సుమృద్ధునా

యీ యోగంబునఁ బ్రత్యక్షతాయ మొకయింతేలేదు చింతింపఁగా

నీయోగంబున నెంతచేసినను నంతేచాలు సాంసారికం

బై యేహందెను భీతిఁబాపి నరు నత్యంతంబు రక్షింపఁగన్. 40

మ॥ భవినీయోగములోనఁ జెప్పెదఁ బృథాపుత్రా విసంగఁదగున్

వ్యవసాయాత్మికమైనబుద్ధి యొకటే యత్యంతమున్ ముఖ్యమా

వ్యవసాయాత్మికమైనయట్టియవియై యారంగవే బుద్ధుల

య్యవి యంతంబులులేనివై పలుఁడెఱంగౌ పాయలైపోయెడిన్. 41

కం॥ విను భోగైశ్వర్యాన్తరం

బనేకకర్మము విధించి యలవానికి ని

జ్ఞననమె ఫలమిడి పుష్పిం

చినలతగతి మరులుకొలుపఁ జెచ్చెఱఁ గనుచున్. 42

కం॥ మనమునఁ గామము మీఱఁ

గ నాకపరు లగుచు దీనికంటెను లేదం

చును వేదవాదు లేవా

క్కును బాడుచునుండు బుద్ధికొఱవడుకతనన్. 43

కం॥ ఆవాక్కుచేత నపహృత

మా వక్రమనస్సు గలిగి యాభోగైశ్వ

ర్యావలిఁ దవలినవారికి

నేవిధి స్థిరబుద్ధినిల్చి యెసఁగునమాధిన్. 44

కం॥ త్రైగుణ్య విషయములు ధర

నాగమములు రెండు విడిచి సాత్కుడవగు ని

ర్యోగజ్ఞేముండవైని

స్త్రీ గుణ్యుడవగుచు నిత్యసత్వస్తుండవై.

45

చం॥ పానరగ నెల్లెడంబారలిపోయెడునీరముగల్గుబావికే

గిన మనకెంతకావలయుఁ గ్రీడి కొనందగు గాదె యంతయే

అనఘుడ యల్లె వేదముల నన్నిటిలోపల నెంతగాఁగిహ్యమో

కొనందగుఁ జువ్వె బ్రాహ్మణకుం దగదజ్ఞున కంతయే ధరన్. 46

తే॥ గీ॥ కర్మమే నీదుపనిగాని కర్మఫలము

కోర్కి యెన్నండు కాదుసూ గొంతికొడుక

కర్మఫల హేతువపు నీవుగాకు మఱి య

కర్మమందునఁ దగులముఁ గలుఁగనీకు.

47

తే॥ గీ॥ సంగముత్యమిచ్చి యోసవ్యసాచి కార్య

మైనఁ గాకున్న సమబుద్ధివగుచు నీవు

యోగముననిల్చి కర్మంబు లొనరఁజేయ

వయ్య సమతయె యోగంబటండ్రు ధరాశి.

48

కం॥ సమబుద్ధిని జేసెను క

ర్మముకంటె ధనంజయా ధరంగామృతం గ

ర్మము తక్కు వా శ్రీయింపుము

సమబుద్ధి ఫలాశగలుగు జనులునికృష్ణుల్.

49

కం॥ విడుచుచు బుణ్యముఁ బాపముఁ

బుడమిపయిం బుద్ధిముతుండు పానరగ నోక

వృడి యోగముకై వేగిర

పడుమా కర్మకుశలతయె బలుయోగమునూ.

50

కం॥ ధర బుద్ధి యుక్తులజ్ఞున

వరియింపక కర్మఫలముఁ బండితులై యు

ధ్వజసమబంధమున విడు

మర గాంచుచు బడయువారు మఱి మోక్షంబున్. 51

కం॥ ధర నీదుబుద్ధి యుద్ధర

తరమోహకలిలము నెప్పుడు దాటుగలుగున్

నర శ్రోతవ్య శ్రుతముల

నరయంగ నిర్వేద మప్పు డందఁగలవు నూ. 52

కం॥ సలి శుశ్రివిప్రతిపన్నత

గల నీదగుబుద్ధి యెప్పుడు కదలక స్థిరమై

నిలుచును సమాధియందున

సలవడుజూ నీకు యోగ మప్పుడు పాఠా. 53

అనియిట్లు పల్కుటయు నష్టమండు.

తే॥ గీ॥ వెన్నుఁడ సమాధియందుండి వెలయునట్టి

యలస్థిత ప్రజ్ఞఁడగు వానిదైన భాష

యేది యాస్థితసీ మాట లెట్టులాడు

నెట్టులాతఁడు కూర్చుండు నెట్లునడచు.

అనియడుగుడు భగవంతుఁ డిట్లనియె

కం॥ తనలోనె తన్నుఁగనుఁగొని

తనిసి యెప్పుడు తనమనోగతంబౌ కామం

బును సర్వము దిగవిడుచుచుఁ

జరున్ స్థిత ప్రజ్ఞఁడనఁగఁ జరు జరుఁ డప్పుడే. 55

కం॥ ఇసుమలకు వెఱవఁబోనక

కడుసుఖముల కలరఁబోవక మనంబునఁ గ

వ్వడి రాగభయకోభము

లడఁచిన మునిని స్థిత ధీయటందురు జగతిన్. 56

కం॥ ఎల్లయెడ స్నేహమును వీడి యెవ్వఁడొలయు
నట్టి యాయాయుశుభముల కశుభములకు
సంతసింపఁడు చింతింపఁ డింతయేని

వాని ప్రజ్ఞ ప్రతిష్ఠితమైన ప్రజ్ఞ. 57

తే॥ గీ॥ ఒడలి నెల్లఁడఁ దాఁబేలు ముడుచునట్లు
తెల్లవిషయంబులందుండి యింద్రియమ్ము
లాతఁడెప్పుడు తిగుచువా ఁపుడు నువ్వె
వానిప్రజ్ఞ ప్రతిష్ఠితమైన ప్రజ్ఞ.

85

కం॥ ధర నువవాసము నలిపెడు
పురుషుని గని దవ్వుదవ్వు పోవు విషయముల్
సరుఁడా యభిరుచి ప్రావున
పరముఁ గనిన వీనిఁజూచి పటచు నదియునున్.

59

కం॥ నలి యత్న మాచరించెడు
సలపండితపురుషుమనము నైన నిరత మి
య్యల నిలువనీనియింద్రియ
ములు బలిమి హరించుఁ జున్వె భువిలోన సరా.

60

తే॥ గీ॥ వానినన్నిఁటినిం జేసి వశ్యములుగ
యొక్కఁడై మత్సరుడయి యుండవలయు
సింద్రియబులు వశ్యమై యెవనికుండు
వానిప్రజ్ఞ ప్రతిష్ఠితమైనప్రజ్ఞ.

61

కం॥ ధర విషయంబులఁ దలఁచెడు
పురుషున కలవానిపయినఁ బుట్టు నిరతీయ

నిరతిని గామము పుట్టును

గురుకామముచేత మిగులఁ గోధముపుట్టున్. 62

కం॥ అలకోధంబున మోహం

బిల మోహమువలన మిగుల స్మృతివిభ్రమముం

గలుగును దానంబుధికిఁ

గలుగుఁ జెఱపు బుద్ధిచెడినఁ గర మతఁడుసెడున్. 63

కం॥ అలతాగద్వేషము లటి

యిల నాత్మకు వశ్యమైన యింద్రియములచే

నలి విషయంబులు గుడిచియుఁ

గలఁడు విధేయాత్ముఁ డొండఁగా నిర్మలతన్. 64

కం॥ వీనికి వైర్మల్యము రా

హాని యగున్ వీనిదుఃఖమంతటికి నరా

యేనిమది నిర్మలంబగు

వానికి వేవేగ బుద్ధి వఱు సీమితమై. 65

తే॥ గీ॥ అక్కట యయుక్తుఁడైయున్నయతని కవని

బుద్ధియును భావనయుఁ జూడఁ బురుషవర్మ

లేవు భావనలేదేని లేదుశాంతి

శాంతిలేదేని నుఖ మెట్లు సంఘటిల్లు. 66

కం॥ పెచ్చుపెటిగి యింద్రియములు

విచ్చలవిడిఁ దిరుగుచుండ వెంటఁబడుమనం

బచ్చుగఁ బ్రజ్ఞ మలంచు వి

స్వచ్ఛుడఁ జలమందు నోడ వాయుప్రభంగిన్. 67

తే॥ గీ॥ ఈకలమ్మనఁ దనవైనయిందిరియముల
నోమహావీర యెవఁడు తా నుర్వి సకల
విషయములనుండి మరలుచు వేగ వేగ
వానిప్రజ్ఞ ప్రితిస్థితమైన ప్రజ్ఞ.

68

కం॥ ఎయ్యది చీకటి యెల్లర
కయ్యది సంయమికి నర్జునా కను వెలుఁ గౌ
నెయ్యది కను వెలుఁ గెల్లర
కయ్యది చీకటియ చూచునమ్ముని కరయన్.

69

చం॥ అనయముఁ బెక్కునీళ్ళు తనయందునఁ జొచ్చినను న్నయొన్న
యనిశము నిండియుండియు జలార్ణవ మెన్నఁడు నింతయే జలిం
పనిగతి సర్వకామములు పార్థ తనుం జొర నిర్వికారుడై
చనియెడువాఁడు శాంతిఁగను శాంతిఁగనం డిలఁ గామకామితా.

కం॥ కామములు విడిచి సర్వం

బేమనుజుఁడు నిస్పృహఁడు నిల నిర్మముడై

తామటి నిరహంకారుం

డై మెలఁగెను వాఁడు శాంతి నందఁగలఁడు సూ.

71

కం॥ ఇది బ్రహ్మనిష్ఠ యర్జున

యిదిదొరఁకిన నరుఁడు మోహమెడఁబాయును జు

మ్మిది యంతకాలమం దే

ని దగఁ గుదిరెనేని బ్రహ్మనిర్వాణంబౌ.

72

గద్య.

ఇది శ్రీ లింగవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీపురీ పం
డితారాధనమండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబైన

యుపనిషత్తును బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబును

శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదంబును నగు శ్రీ భగవ

ద్గీతయందు సాంఖ్యయోగమను

ద్వితీయాధ్యాయము.

మూడవ ధ్యాయము .

కర్మ యోగము.

అనియిట్లు దామోదరుండు పల్కుటయు నగునుండు

కం॥ నీమతమునందు గోవిం

దా మేలే గర్మమునకు ధర జ్ఞానంజే

యేమిటికి నియోగించెన

వీమెయి నను ఘోరకర్మ మిక్కడజేయన్.

1

కం॥ కలగవులగమ్మ యగుసీ

పలుకుల నాబుద్ధి మోహపడినట్లయ్యెన్

గలుగును శ్రేయము నాకె

ట్లల యొక్కటి నిశ్చయించి యాడటం జెపుమా.

2

అనియడుగుటయు భగవంతుండు

తే॥ గీ॥ జ్ఞానయోగముచేతను సాంఖ్యులకును

గర్మయోగము చేతను గర్మనిష్ఠు

లైన వారికి నీలోకమందు రెండు

విధములగు నిష్ఠ యనఘ చెప్పితిని ముందు.

3

తే॥ గీ॥ అనిగ గర్మముల్ మొనరిడనంతమాత్ర

మునను బురుషుండు నిష్కర్మ డనగం దగండు

కర్మసన్యాస మాత్రము కతన నతండు

సిద్ధిప్రాప్తగ నేర్పుచే యిద్ధవీర్య.

4

తే॥ గీ॥ ఎవ్వఁడైనను గర్మంబు లెన్నఁడైన
సలుపకుండంగఁ గలఁడఁటే తుణికమైన
సరయఁ దన నైజగుణముల నవశుఁడగుదు
నెల్లవాఁడును గర్మంబు లెపుడు నేయు.

5

కం॥ కవ్వడి కర్మేంద్రియముల
నెవ్వఁడు కట్టి విషయమ్ము లెవఁ గోరును దా
నవ్వఁడు విమూఢాత్ముం
డవ్వనిది రిత్తయైన యాచారంబే.

6

కం॥ కవ్వడి జ్ఞానేంద్రియముల
నెవ్వఁడు మదిఁ గట్టి తా సనిచ్చ సలుపుకో
యవ్వలను గర్మయోగం
బవ్వఁ డభికుం డనంగ నవనిం జెల్లున్.

7

కం॥ జరగింపు నియతకర్మము
కరమ్ము కర్మమ్ము మే లకర్మముకంటెం
భరఁ గర్మరహితుఁడవు గా
శరీరయాత్రీయును నీకు జరగదు సువ్వే.

8

తే॥ గీ॥ లకట యజ్ఞార్థములకంటె నన్యమైన
కర్మములు బందె బెట్టంగఁ గారణములు
కాన యజ్ఞార్థమైనట్టి కర్మములను
సంగ మెడలినవాఁడై సలుపవయ్య.

9

కం॥ తొల్లి ప్రజాపతి ప్రజలను
నెల్లను యజ్ఞములతోడ స్పృశించి తగం

దెల్లముగ వీనిచే మీ

రెల్లను బెరుగు డివి మీకభీష్టము లిచ్చున్. 10

క॥ దేవతల వీనిచే సం

భావింపుడు వారు మిమ్ము భావింతురు సం

భావన మీ కన్యోన్యం

బై వడయంగలరు పరమమా శ్రేయంబున్. 11

తే॥ గీ॥ యజ్ఞభావితులౌచుఁ దా మమరుల్లె

నిష్ఠభాగంబులను మీకు నిత్తురనియె

వారి కేమియు నియ్యక వారలిచ్చు

వానిఁగులుకుచుఁ గుడిచెడువాఁడు దొంగ. 12

తే॥ గీ॥ యజ్ఞశేషంబు గుడిచెడు నట్టిసత్పు

రుషులు గందురు సర్వకల్పిషవిముక్తి

వసుధఁ బొట్టకు మాత్రము వండికొనెడు

పాపులగువారు కుడుతురు పాశములను. 13

క॥ అన్నమువలనను భూతము

లన్నము పర్జన్యవలన యజ్ఞమువలనం

బన్నుగఁ బర్జన్యండును

జన్నము కర్మంబువలనఁ జన జనియించున్. 14

క॥ అలకర్మము విను బ్రహ్మము

వలనను నక్షరునివలన బ్రహ్మము పుట్టున్

నలఁ గాన సర్వగతమగు

నలబ్రహ్మము నిరతముండు యజ్ఞమునందున్. 15

తే॥ గీ॥ ఇట్లు త్రిప్పంగబడుచక్క మెవ్వఁ డనున
 రింపఁ డానకి తోడఁ గిరీటి విషయ
 లోలుండై పాపజీవియె లోకమందు
 వానిబ్రదు కది వ్యర్థమా బ్రదుకు సుమ్మీ. 16

కం॥ తనయంద పీఠి గలుగుచుఁ
 దనతోడన తృప్తి వొంది తనలోఁ దానే
 ఘనముగ సంతోషించినఁ
 బనిలే దింకఁ గర్మములను వానికిఁ జేయన్. 17

కం॥ కృతమున వానికి మేలున
 కృతమున నోసవ్యసాచి కీడునులే దీ
 ఓతినాశ్రయింపఁ బనిలే
 దతనికి నేభూతముల నొకర్థముకొఱకున్. 18

కం॥ కావున నిష్కాముడవై
 నీ వెప్పుడు చేయఁదగుపనిం జేయఁగదే
 యేపాఁ డకాముడై పని
 భూవినుతా చేయు వాఁడు వొందుం బరమున్. 19

కం॥ జనకాదులుమునుసిద్ధిం
 బొసరఁగఁ గర్మమునఁ గాదె పొందిరి తా మ
 ర్జున యట్ల లోకముప్రయో
 జనముగనియునై నఁ జేయఁ జనుఁ గర్మంబే. 20

కం॥ ఎయ్యది శ్రేష్ఠుఁడు చేసెను
 నయ్యది యే చేయు నన్యుఁ డతఁడు ప్రమాణం
 బెయ్యది యనియెడుఁ బామరుఁ
 డయ్యది యే యచుచు నుండు నవనిం భాగ్య. 21

తే॥ గీ॥ మూఁడులోకంబులను లేదు చూడఁగాను

నాకుఁ గర్తవ్య మగు పని నాకు నంద
రానిదియు నందనిదియు లే దైన నేను
సలుపుచున్నాఁడఁ గర్మములే సవ్యసాచి.

22

తే॥ గీ॥ జాగరూకతఁ గర్మంబు సవ్యసాచి
యెన్నఁడును జేయనైతి నేను వినుమ
మనుజులెల్లను నామార్గ మనుసరించు
వారు ను మ్మెల్లవిధముల వసుధలోన.

23

కం॥ విను కర్మ మర్జునా చే
యనేని యీలోకమెల్ల నక్కట చేడు నౌ
దును వర్తసంకరము చే

సినవాడను నీప్రజలను జెఱచినవాడన.

24

కం॥ ఏకరణిని ఫలసక్తుం

డై కర్మము సేయుచుండు నజ్ఞాని సరా
లోకోపకారమునకై
యాకరణి ననిచ్చఁ జేయునది పండితుఁడున్.

25

కం॥ ఇలఁ గర్మసంగులగు మూ

ఘలబుద్ధిని మార్చ నెన్నఁడుం గూఢగుఁ డ్భా
నులు యుక్తులౌచుఁ దామును

సలుపుచుఁ గర్మములనెల్ల నలిపింపఁదగున్.

26

కం॥ పలుఁదెఱంగులఁ బ్రకృతిగుణం

బులఁ బుట్టెడు నట్టికర్మముల కేఁ గర్త

న్నలి నని తలఁచు నహంకృతి

వలన విమూఢాత్ముఁ డైనవాఁడు కిరీటీ.

27

కం॥ ఇల గుణకర్మవిభాగం
 బులతత్త్వవిదుండు విషయములపై బౌద్ధా
 యలయింద్రియములు తామే
 నిలుచునని యెఱింగి సకి నెలకొలుపడుసూ. 28

కం॥ ఇలఁ బ్రకృతిగుణంబుల మూ
 యగు గుణకర్మములం గమండుగులము గం
 ప్రలమందులఁ దెలియనివా
 రలఁ దెలిసినవారు కడుపరా దెన్నెడను. 29

తే॥ గీ॥ ఫలముత్పన్న నాకు స్వర్ణముచేసి
 పూరువంశెడ యధ్యాత్మబుద్ధి గలిగి
 కాంక్షలును మమకారముల్ కట్టవలె
 యొయ్య సంతాపమును వీడి యుద్ధమాడు. 30

కం॥ ఈనామత మెల్లప్పుడు
 నేచరు లిల శ్రద్ధగలిగి యా సంతయులే
 కోనర కైకొని మెలఁగుదు
 రాసరులుం గర్మముక్తు లగుదురు సువ్వే. 31

కం॥ ఈనామతమును నెవ్వ
 రోనర యెకసక్కెమాడు చూసరు వారల్
 కాన మతిలేనివారలు
 జ్ఞానవిమూఢులు నయి చెడి చనియెడివారల్. 32

కం॥ తమతమ ప్రకృతికిఁ దగుగతి
 విమలజ్ఞానులును నీభువి న్నడుతురు భూ
 తము లనుసరించుఁ బ్రకృతిని
 సనుకొని ప్రళయ నిగ్రహమున నేపకా. 33

కం॥ ఇల నిండియములు విషయం

బులపై రాగమ్ము ద్వేషముంగల వెన్నం

డలరెంటిని జూరనీయగ

వల దవి యలవాని కకట నైరులు నువ్వే.

34

చం॥ ధరణిని లెస్సచేయుపరధర్మముకంటెను బెద్దయన్ మహీ-

ధరవరధైర్య మేలు నిజధర్మము తా గుణహీనమైనదే

మరణము సంభవించినను మంచిగదా నిజధర్మమందు నో

నర పరధర్మమెల్లను మనంబునఁ నూడి భయానహంబునూ 34

అని చెప్పటయు నర్హునండు

కం॥ కోరిక లేకయు నెయ్యది

కారణముగ నరుండు పాపకర్మము ధరిలో

నారాయణ కడుబలిమిని

బ్రేరేపింపంగఁబడ్డవిధమునఁ జేయున్.

36

అనియడుగుటయు శ్రీభగవంతుండు

కం॥ అదివిను రజోగుణంబున

నుదితంబగు కామ మది మహోగ్రీకోగ్రం

బదిమింగుచుండు నన్నింటి

నది కడుఁబాపిష్ఠురాలు నదివైరి యిటన్.

37

కం॥ ఎట్టులు పొగచే నగ్గియు

నెట్టు మకిలచేత నద్ద మెంతయు గర్భం

జెట్టు లల మావిచేతను

నట్టుల యిది దానిచేత నావృత మయ్యెన్.

38

నర కప్పబడును జ్ఞానము

పరిపరిపాపములు దాల్చి పండితులగనె

ధరఁ జల్లార్చగలేని జ

త రాగ్నియగు దానిచే జెడంకెడలంగన్.

39

కం॥ దానికి నిందియనమితియు

మానసమును మఱియు బుద్ధి మనికి కిరీటీ

జ్ఞానమును వీనితోడను

మానుగఁ గప్పి యది దేహి మరులు కొలుపుజూ.

40

కం॥ అదికావున నిందియముల

మొదల గెలిచి పిదప భరతముఖ్యా జ్ఞానం

బదిరా విజ్ఞానంబును

జదిపెడు సలపాపురాలిఁ జరపుము వేగన్.

41

కం॥ బలవంతము లిందియములు

బలవంతంబులకంటె వసుధ మహం బౌ

సలమనముకంటె బుద్ధియ

బలవంతము బుద్ధికంటె బలవంతమదే.

42

ఉత్సాహ॥ ఇటుల బుద్ధికంటె బలిమి నెక్కువౌట యెఱిఁగి యీ

వేయియైన బుద్ధిచే జుండి మానసంబు నో

నిటల నేత్రవినుతశౌర్య నిజము గెల్వఁ గట్టమా

చటుల కామరూపవైరిఁ జయ్య నూపు మాపవే.

43

గన్య.

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టగ్రపుత్ర పండితా

రాధనమ డిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబైన

యుపనిషత్తును బ్రహ్మవిద్యయును యోగశా

స్త్రంబును శ్రీ కృష్ణార్జునసంవాదంబు

ను సగు శ్రీ భగవద్గీత

యందుఁ గర్మయో

గంబనుత్పతీయా

ధ్యాయము.

నా లు గ వ య థ్యా య ము.

జ్ఞానయోగము.

— — —

అని చెప్పి మఱియు శ్రీభగవంతుండిట్లనియె.

కం॥ ఎఱుంగంగ బోధించితి ముం

దఱ నీధీరయోగవిద్యఁ దగ సూర్యునకున్

గఱపెను సూర్యుఁడు మనువున

కెఱిగించెను మనువు దీని నిత్వొకునకున్.

1

కం॥ ఈవిధమునను బరంహర

గా వచ్చిన దీనిఁ గొనియెఁ గన్వడి రాజ

స్వావలి చిరకాలమగుటఁ

దా విచ్చిన్నమయిపోయె ధర నదియకటా.

2

కం॥ ఆయీపురాతనంబై

యే యొప్పెడు యోగ మిప్పు డిచ్చితి నీఁకే

నోయర్జున చెలి భక్తుఁడ

వై యొప్పితి విది పరమరహస్యము సువేద.

3

4 జ్ఞానయోగము.

ఇట్లు చెప్పటయు సర్జనుండు

ఆ॥ వె॥ నిన్నగాక మొన్న నీవు పుట్టినవాడ

వెన్నియుగము లయ్యె నినుఁడుపుట్టి

కాన మొసల వానిఁ గఱపితి వనుచూట

యెట్లెఱుంగువాడ నేను గృహ.

4

అనియడుగుటయు శ్రీభగవంతుఁడెట్లనియె.

క॥ నాకును నీకును దలఁప న

నేకమృగుజన్మమయ్యె నే నెఱుంగుదుఁ జ

మోక్షకవ్వడి యవి యెవ్వియు

నీకెఱుంగఁగరాదు శత్రుసకరవిదారీ.

5

ఆ॥ వె అజుడైన నవ్యయాత్తుడైన భూ

తేశ్వరుండైన నిందు నాదు

ప్రకృతిఁ జేతఁ బట్టి పౌరవశాలకా

యవతరించువాడ నాత్మమాయ.

6

తే॥ గీ॥ ఎప్పుడెప్పుడు ధర్మంబు హీనమౌ చ

ధర్మచుభివృద్ధి యగుదుగడు ధర్మశిలోన

నప్పుడప్పుడు శత్రుసంహారధుర్య

నన్ను నేను బుట్టించుచున్నాడఁ జ వ్వె.

7

క॥ రక్షింపఁగ సజ్జనులను

శిక్షింపఁగ దుష్టజనుల నేమమెలకృత్

వీక్షింప ధర్మ వాహవ

దత్తా నేనవతరింతుఁ దగ యుగయుగమున్.

8

క॥ నాదివ్యజనియుఁగర్తముఁ

దాఁ దెలిసెను నిట్టివని యభార్థముగా నేఁ

డీదేహంతంబున వాఁ

డేదేహము గనక నన్ను నే తగఁ బొందున్.

9

కం॥ అనురాగము కోధము భయ

ము నేది మశ్మయుల యగుచుఁ బొనరఁగ ననుఁ గొ

ల్చినజ్ఞానతపశ్శుద్ధులు

మనుజోత్తమ పొందినారు మద్భావంబున్.

10

కం॥ ఎక్కు రుపాసించును నను

నెవ్వధమున నట్లనుగ్రహింతును నిత్యం

బెవ్వ రిట నెన్నితోవలు

కవ్వడి తొక్కినను నాదె కల సెవరునుమీ.

11

అ॥ పె॥ కర్మఫలముసిద్ధి గాంక్షించు జను లిందు

సేసేయువారు దేవతలను

మనుజులోకమందు ననఘ చేకుఱుఁ గాదె

కర్మఫలము శీఘ్రకాలముననె.

12

కం॥ ఇల గుణకర్మభాగం

బుల వర్ణచతుష్టయంబు ఘట్టించితి నే

నలిదారికర్తనైనను

నల యవ్యయుడను నకర్తనంచు నెఱుఁగుమా.

13

కం॥ ననుఁగర్మము లెవి యంటవ

విను గర్మఫలంబులందు వేడుకపడఁబో

వ నిటుల నాగతి నెఱిగెడు

ఘనుండు బద్ధుండు గాఁడు కర్మంబులచేన్.

14

కం॥ అన్నయిటు లెఱిగి చేసిర

మున్ను ముముక్షువులు సైతముం గర్మంబుం

బన్నుగ మున చేయంబడి

యున్న యనాదియగుకర్మ మొనరువు మీవున్. 15

కం॥ ఎయ్యదికర్మ మకర్మం

బెయ్యది యనుదీన భ్రమవహింతురు కవులే

యెయ్యది యెఱిగిన మోక్షం

బయ్యా నీకగు వచింతు నలకర్మంబున్. 16

కం॥ కర్మవిధమెఱుంగ నలయు వి

కర్మవిధం బెఱుంగునది యకర్మవిధము ని

క్కర్మా కర్మ వికర్మవు

మృయు లెఱుంగంగరాదు మనుజున కవనిన్. 17

తే॥ గీ॥ కర్మమందు నకర్మ మకర్మమందుఁ

గర్మ మెవ్వఁడు చూడంగఁ గలుగు ధరణి

వాడెబుద్ధిమంతుడు యోగివాడె వాడె

యన్నికర్మమున్ సలిపిన యట్టివాడు. 18

అ॥ వె॥ ఎవనికర్మనమితి యిలఁగామనంకల్ప

వర్జితమైయగుచు నెఱుఁగుచుండు

జ్ఞానవహ్నిదగ్గనర్వకర్మంజైన

యతనిఁ బండితుండటండు బుధులు. 19

కం॥ వీసము కర్మఫలంబుల

కానపడక యెపుడు తనిసి యాశ్రయసమితిం

ఘాసి నరుండు కర్మంబులఁ

జేసినవాడైన నెదియుఁ జేయనివాడే. 20

కం॥ చన విడిచి కోర్కులను మన

మును దనుకొనిచి మమకారము నుడిగికర్మం

బును గేవలశారీరం

బును జేయంగ నరుడు పాపముం బొరయడుచూ. 21

కం॥ తన కడుగ కబ్బులాభం

బునఁ దనిసి కీరీటి ద్వంద్వములఁ బడక చలం

బునుడిగి వచ్చిరాకు

న్నను సరె యనునరుడుకూడ నలిముక్తుండే. 22

॥ తే॥ గీ॥ సంగముత్యంబి ముక్తుడై జ్ఞానమందు

స్థిరముగా నిల్చి యర్జునా చిత్త మెల్ల

భగవదర్థంబు పనిచేయు వానిడైన

యట్టికర్మ మహంగు సమగ్రిముగన. 23

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మమే యజ్ఞపాత్రమ్ము బ్రహ్మమే న

రా హాస్సును నన్ని హాత్రమ్ము బ్రహ్మ

బ్రహ్మమే హోత హుతమును బ్రహ్మమనని

బ్రహ్మకర్త సమాధికి ఫలము బ్రహ్మ. 24

కం॥ కొండలు యోగులు నలుపుచు

నుందురు ధర దైవయజ్ఞ మొనరంగ యోగు

కొండలు యజ్ఞము బ్రహ్మ

గ్నిం దగ యజ్ఞమున వేల్చి నెగడెడువారల్. 25

కం॥ కొండలు శ్రోత్రాదీంద్రియ

బృందంబుల నిగ్రహగ్ని వేల్చురు వేల్చు

చందముగ నింద్రియాగ్నులఁ

గొండలు శబ్దముఖవిషయకోటిం బార్థా. 26

కం॥ అనఘా వేల్పుచునుందురు

చన జ్ఞానోద్దీపితాత్మసంయమయోగా

గ్నిని బ్రాణకర్మముల ఫ

ల్లన యిందిరియకర్మములను గొందఱు నువ్వే. 27

ఉ॥ కొందఱు ద్రివ్యయజ్ఞమును గొందఱిలందగ యోగయజ్ఞముం

గొందఱు వేదయజ్ఞమును గొందఱు తాము తపంబుయజ్ఞముం

గొందఱు జ్ఞానయజ్ఞమును గోరికజేయుచు నుండువార లీ

యందఱుఁజూడఁగా మిగుల యత్నముసేసెడు సంశితవృత్తు. 28

కం॥ ప్రాణాయామముపట్టెడు

మానవులగుకొందఱికిదు మానుగఁ బ్రాణ

పానగతుల నిలుపుచు నొక

దానిపనుల వేల్పు రొక్కదాని పనులలోన్. 29

కం॥ మితభోజనులై కొందఱు

క్షీతిఁబ్రాణముఁ బ్రాణమందుఁ జేరిచి కుంతి

సుత వేల్పురు వీరెల్ల వి

దితయజ్ఞులు యజ్ఞములను దీఱుఁ దదఘముల్. 30

తే॥ గీ॥ యజ్ఞశేషాన్నమును గుడ్చునట్టి యెల్ల

వారు శాశ్వతబ్రహ్మాంబుఁ బడయువారు

యజ్ఞమొక్కటి చేయనియట్టివాని

కిహములే దట్టివోఁ బర మేడఁగలదు. 31

కం॥ పలుఁదెలుఁగులైన యజ్ఞం

బు లనేకము లిట్లు బ్రహ్మముఖమున వ్యాప్తం

బులు వానినెల్లఁ గర్మజ

ములని యెఱుంగు మెఱింగి తేని ముక్తుడవు సుమీ. 32

కం॥ ద్రవ్యమయ యజ్ఞమునకంటె ధరణిలోన

జ్ఞానయజ్ఞము మేలు సూ సవ్యసాచి

సర్వకర్మముల్ విసుము నాశనముగాక

జ్ఞానమందున నిక్కము లీనమగును. 33

ఆ॥ వె॥ దాని నెఱింగినము తత్త్వవేత్తలఁ జేరి

పారికెఱింగి పరమభక్తిసేవ

సలిపి యడిగినము జ్ఞానోపదేశంబు

వారు సేయఁగలరు పార్థ నీకు. 34

ఆ॥ వె॥ దాని నెఱింగి తేని ధరణి మథల సీత

నిష్ఠామోహబద్ధి పుట్టఁబోవ

దపుడు దానఁజేసి యాత్మలో నాలోసఁ

గాంచఁగలవు భూతగణమునెల్ల. 35

ఆ॥ వె॥ నసుధ లోనఁ గలుగు పాపాత్ము లందఱ్ఱఁ

బౌద్ధ నీవు పెద్ద పాపి వైన

జ్ఞాన మనెడి తెప్పతోనె సూ సర్వపా

పాభి దాటఁ గల వహర్యపీఠ్య॥ 36

కం॥ కడు వెలుగునగ్నిహోత్రుఁడు

పుడమిం గట్టెలను భస్మము సలుపుగఱింగ

వ్వడి కర్మంబుల నెల్లను

పడిచడి జ్ఞానాగ్ని తాన భస్మము చేయున్॥ 37

కం॥ జ్ఞానంబు తోడ నిందు న
మాన పవిత్రంబు లేదు మఱి వస్తువు సూ
దానిని డటితోడ దనకుం
దానొందును యోగసిద్ధి తగునతః డాత్మన్॥ 38

కం॥ సర శ్రీధానంతుడు త
త్పరుడు జితేంద్రియుడు ధరణి బవయును జ్ఞానం
బిరువుగ దానిఁ బడసి వే
పరమంబై వెలుగు శాంతిఁ బవయును జుమ్మి॥ 39

కం॥ సర సంశయాత్ముడజ్ఞాం
డరయఁగ నశ్రీధానండు డగు వాఁడు సెమన్
ధర సంశయాత్మునకు నిహ
పరసుఖములు మూఁడు లేవు పారవశాలా॥ 40

ఆ॥ వె॥ యోగమునను గర్మ ముజ్జగించి కీరీటి
జ్ఞానమునను బాసి సంశయమ్ము
లాత్మసంతుఁ డైన యట్టివాఁ డెన్నందు
గట్టునడఁడు సువ్వై కర్మ సమితి॥ 41

మ॥ అదిగానన్ విను పాండురాజతనయా యజ్ఞానసంభూత మై
యెరిలోఁ గూరి మెలంగుచున్న దగు నీ యీసంశయంబెల్లనుం
జిదురై పోవఁగజ్ఞానఖిక్వమున విచ్చేదించి వేవేగమే
పదిలం బొరగఁగ గర్మయోగమును సంభావించి లేవంగదే॥ 42

గవ్య

ఇది శ్రీ తిరికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీపుత్ర పండితా
రాధనమండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబైన
యువనిపత్తును బ్రహ్మవిద్య యను యోగశా
స్త్రంబును శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదంబును
నగు శ్రీభగవద్గీతయందు జ్ఞాన
యోగంబును చతుర్థా
ధ్యాయము.

పంచమాధ్యాయము.

కర్మసన్యాసయోగము.

ఇట్లు భగవంతుండు చెప్పిన విని యర్జునుండు

తే॥ శ్రీ॥ కర్మసన్యాస మొకమాటు కర్మయోగ

మొక్కమా అపదేశించు చున్నవాడ

విష్ణు డీరెంటిలోపల నెద్ది మేలు

కృష్ణ దానిని దగ నిశ్చయించి చెప్పుము॥

1

అని యడుగుటయు శ్రీభగవంతుం డిట్లనియె॥

తే॥ శ్రీ॥ కర్మసన్యాసమును బార్థ కర్మయోగ

ముఖములు మోక్షసాధక ముర్విలోనఁ

గర్మసన్యాసమునకంటె గర్మయోగ

మైన నారెంటిలో నెక్కు డైన దగును॥

2

కం॥ పగ గొనఁడు కాంక్ష గొనఁ డీ

జగతి నెవఁడు వాఁడు నిత్యసన్యాసి యనం

దగు బంధమునుండి నరా

విగతద్వంద్వండు చులక విడుమరఁ గాంచున్॥

3

తే॥ శ్రీ॥ కర్మయోగంబు వేటు సాంఖ్యంబు వేట

టంచు బాలకు లందుగ్రిగా కండ్ల బుధులు

అవని నిం దేదియే లెస్స యభ్యసించు

నతని కీరెంటిఫలములు నబ్బు జువ్వె॥

4

లే॥ గీ॥ పదవి యేది సాంఖ్యంబునఁ బడయ నగును
బడయనగు నది యోగంబువలనఁ గూడ
సాంఖ్యమును యోగ మొక్కఁడంచు జగతిలోన
నెవఁ డెఱుంగును వాఁడె సూ యెఱుక గలఁడు॥

5

క॥ అమరుట ధరలోఁ గడుఁ గ
ప్రము యోగము లేక పార్థ సన్యాసము సూ
తగ యోగయుక్తుఁ డగు ముని
విగతశ్రీముఁ డాచుఁ గాంచు వెనఁ బ్రహ్లాదున్॥

6

క॥ నర కర్మయోగయుక్తుఁడు
పరిశుద్ధాత్ముఁడు జితాత్మపంచేంద్రియుఁ డై
ధర భూతాత్మాత్ముఁడై
యరయ సలిప నేని గర్మ మంటదు వానిన్॥

7

క॥ కనుచుచు దాఁకుచు నడుచుచు
వినుచుచు నిద్రించు చూర్పువిడుచుచుఁ దగ వా
సనచూచుచు బల్కుచు దిం
చును గనుదెఱచుచును మూయుచును గొను చిడుము॥

8

అ॥ వె॥ ఇంద్రియమ్ము లెల్ల నింద్రియార్థములందు
మెలఁగు ననుచు దలఁప వలయుఁ గాక
యేను గర్తననుచు నెన్నంగ రాదు ను
మృవనిఁ దత్త్వవేత్త యైనయోగి॥

9

అ॥ వె॥ పరఁగఁ గర్మములను బ్రహ్మార్పణము నేసి
యాస లేది యెవ్వఁ డాచరించు

నతనిఁ బాప మంట దర్జనా యంబువు

లవనిఁ దామరాఁకు నంట నల్లు॥

10

ఆ॥ వె॥ ఆత్మశుద్ధికొఱకు నడచి ఫలాశను

గర్మ మాచరించుఁ గర్మ యోగి

తనుపుతోడ నేని మనసుతో నే వట్టి

యింద్రియములతోడ నేని పాథ॥

11

తే॥ గీ॥ నెమ్మి యుక్తుఁడు కర్మఫలమ్ము విడిచి

పొనర నైష్ఠిక శాంతిని బొందఁ గలఁడు

కామి యాట నయుక్తుఁడు కర్మ ఫలము

లందుఁ దవులుచు నర్జునా బందె బడును॥

12

కం॥ పుడమిని జితేంద్రియుఁడు క

వ్వడి మదిచే గర్మ ములను వాకిళ్ళుమ్మా

డడ రెడు పురి మెయి విడుచుచు

నెడవిడియును గర్తకారయిత గా కెలమి॥

13

కం॥ పుట్టింపఁడు కర్తృత్వము

పుట్టింపఁడు కర్మములఁ బ్రభువు వానికీనిం

బుట్టింపఁడు ఫలయోగము

పట్టి యివి యెల్లనగు స్వభావముచేతన్॥

14

కం॥ నర కైకొనఁడు విభుం డే

పురుషునివగు పుణ్యపాపములు జ్ఞానంబున్

ధర నజ్ఞానముకప్పెం

బురుషు లరయ దానిచేత మోహితులు గదా॥

15

కం॥ విమలం బగునాత్మజ్ఞా

నము తుంజుచు ధరణియందున నెవనియజ్ఞా

నము నలవారికి జ్ఞానం

బమరంగం బరమాత్ముఁజూపు నాదిత్ము క్రియఁ॥

16

ఆ॥ వె॥ వానిఁ దలఁచి తన్ను వానిగా భావించి

వానియందు నిలిచి వానిఁ దలి

జ్ఞానవహ్నిదగ్ధసర్వపాతకుఁ డయి

మరలరానిపవన మరుఁజుఁ డొందు॥

17

కం॥ వినయము విద్యయుఁ గల బా

హ్మనెవ గోవునెవ నేర్గునందున శునకం

బునెవం దద్భక్తునెవం

జనం బండితుఁ డైనవాఁడు నమకర్మియఁ డొ॥

18

కం॥ సమస్తము లింద సంసా

రము గెల్చినవారు సువ్వె బ్రహ్మము నిర్దో

షమయి సమం బొటను బ్ర

హ్మమునం దుండంగలార లాసమదృష్టుల్ ॥

19

ఆ॥ వె॥ బ్రహ్మ విదుఁడు తాను బ్రహ్మంబునం దుండి

బుద్ధి నిలిపి మోహబుద్ధి యెడపి

కులుకం బోఁడు మేలు కలిగినచోఁ గీడు

వచ్చుచోట నింత వగవం బోఁడు॥

20

కం॥ పుడమిని బాహ్యస్పర్శల

బడి తవులక వెలయు చెవఁడు నడయు సుఖ మ్మా

తఁడు బ్రహ్మయోగయుక్తఁ

త్ముఁ డౌచు క్షయరహితసౌఖ్యముం దగఁ బొందున్॥ 21

కం॥ భువి విషయేంద్రియములచే

నవృభోగము లాడి తుదియు నకట కలిమిచే

నవి దుఃఖభాజనంబుల

యవి యింపులు గావు బుధుల కమరేశసుతా॥ 22

కం॥ ఏవాఁడు ప్రాణ ముండఁ

గా వాసవి యింద యోవుఁ గడఁ గామకో

థావేశము నడఁపం గా

నాహఁడే యోగి మఱియు నాతఁడె సుఖయున్॥ 23

కం॥ తనలోన సుఖము నందుచుఁ

దనలోఁ గులుకుచు వెలుంగుఁ దనలో నెవఁ డా

ఘనయోగి బ్రహ్మభూతుఁడు

చన బ్రహ్మనంద మతఁడు జగతిం బొందున్॥ 24

కం॥ అర్జున ఋషు లిలఁ గల్మష

వర్జితులై సంశయములఁ బాసి మనంబున్

నిర్జించి మోక్షమును సము

పార్జింతురు సర్వభూతబహుహితపరులై॥ 25

కం॥ పుణ్యమిని గామాద్యరులను

విడిచి నియతచిత్తు లగుచు విదితాత్ములయై

కడఁ దనరెడుయతులకుఁ జే

పడు మోక్షం బెల్లయెడలఁ బొందుకుమారా॥ 26

కం॥ వెలిచేయుచు బాహ్యస్వ

ర్మల భూమిశ్యంబునంద చక్కఁగ దృష్టి

నిలుపుచుఁ బ్రాణాపానం

బుల ముకుఁబుటములను మొదలఁ బొనరించి సరిగఁ॥ 27

కం॥ నలి బుద్ధి మానసేంద్రియ

ముల గెలిచి భయంబు గోఱమును గామంబుం

దొలఁగించి ముక్తిఁ గోరెడు

నలముని తా నిత్యముక్తుఁడ సుమీ పార్థ॥

28

కం॥ అనఘా యజ్ఞతపోభో

క్త నఖిలలోకేశ్వరుఁడ సకలభూతసుహృ

తును నే నని నెఱి నెఱుఁగుచుఁ

జనునాతఁడు సర్వకాలశాంతిం బొందు॥

29

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీపుత్ర పండి

తారాధనమండిత లక్ష్మీనరసింహపండిత ప్రణీతంబైన

యపనిషత్తును బ్రహ్మ విద్యయును శ్రీకృష్ణార్జు

న సంవాదంబును నగు శ్రీ భగవద్గీత

యందుఁ గర్మసన్యాసయోగం

బను పంచమాధ్యాయము.

యము.

ఆటనయథాయము.

శ్లో ఆ త స ం య మ యో గ ము క్తే

ఇట్లు చెప్పి మఱియు భగవతుం డిట్లనియె.

తే॥ గీ॥ పుడమిఁ గర్మఫలావేక్ష విడిచి యెవఁడు
చేయఁ దగినట్టి కర్మముల్ నేయు చుండు
వాఁడె సన్యాసి మఱియును వాఁడె యోగి
యగుదులును గర్మములు మానినతఁడు కాఁడు॥ 1

కం॥ ఎది సన్యాసం బని యం
డ్రదియే ధరఁ గర్మయోగ మష్టస వినుమా
విదితంబుగ సంకల్పము
మది వదలక యోగి కాఁడు మహి నెవ్వాఁడున్. 2

కం॥ యోగపదంబును నెక్కం
గాఁ గర్మము మునికిఁ ధరణిఁ గరణ మతనికే
యోగారూఢత యబ్బం
గాఁ గర్మత్యాగ మరయఁ గరణము సువ్వే. 3

తే॥ గీ॥ అవని సర్వసంకల్పసన్యాసి యగుచుఁ
దగుల మొక్కింత యింద్రియాఢములయందుఁ
గర్మములయందుఁ బడక తా నిర్మలాఁ డెపు
డగును సరుఁడు యోగారూఢుఁ డపు డనఁ బుడు. 4

తే॥ గీ॥ తన్నుఁ దా నుద్ధరింపంగ ధరణి వలయు
వలవ దది త న్నధో గతి పాలు సేయ
తనకు మేలైనచుట్టంబు తాన నువ్వె
తనకు మఱియును బగవాఁడు తాన నువ్వె.

తే॥ గీ తన్నుఁ దాను జయించుచు ధరణి నైనఁడు
తనకుఁ దా మేలిచుట్టమై తనరు వాఁడు
తన్ను దాఁ గెల్వ లేడేని దనకుఁ దాన
వైరి వోలెను వైరభావమున మెలఁగు.

6

తే॥ గీ॥ తన్ను గెలుచు మహాశాంతు సన్నతాత్మ
క్రీడి శీతోష్ణవేళలఁ గీడుమేళ్ల
యవసరముల మానావమానావసరము
లందుఁ దా నేక రీతిగా నహరి నిల్పు.

7

తే॥ గీ॥ జ్ఞానవిజ్ఞానములచేతఁ జక్కఁ దనిసి
నిర్వికారుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడును నయి
యల్లబంగారమును తాయి చిల్లపంకు
నొక్కటిఁగ జూచుయోగిని యుక్తుఁ డంపు.

8

క॥ వినుము సుహృన్మిత్రుల సరు
ల నుదాసీనులను ద్వేష్యులను జుట్టల న
జనులను మధ్యస్థుల దు
ర్జనులను సమబుద్ధిఁ జూచుజనుఁ డెక్కుఁడు సూ.

9

క॥ నిలుచుచు నొంటి రహస్య
స్థలమునఁ జత్తాత్మలన్ వెనం బట్టుచుఁ గో
ర్రెలును నభిమాన మఱి ని
చ్చ లభ్యసించు నది యోగి చన యోగంబున్.

10

తే॥ గీ॥ స్థిరము గా నొక్క శుచి యా ప్రదేశ మందుఁ
గుళలు గృహజనము బట్ట గోర్కి నొకటి

యొంటఁ బఱచుచు నాసనం బొనర మిగుల

నెత్తు పల్లంబు గాకుండ నేరుపఱచి.

11

తే॥ గీ॥ అందుఁ గూర్చుండి మనము నేకాగ్రీముగను

గ్రీడి చేసి చిత్తేంద్రియక్రియల గెలిచి

యాత్మశుద్ధినిమిత్తమై యభ్యసింప

నలయు యోగంబు తా యోగి వసుధలోన॥

12

కం॥ సరిగా నొడలును మెడయును

శిరము గడలకుండ నిలిపి చెచ్చెఱఁ బార్థా

స్థిరుడై దిక్కులు చూడక

కరమ్ము తనముక్కు మొనను గాంచుచు దీక్షన్.

13

కం॥ భయ మేది ప్రశాంతాత్మ్యం

డయి పార్థా బ్రహ్మచర్యమం దుండి మదిన్

నియమించి నన్నుఁ దలఁచుచు

ను యుక్తుడై యుండవలయును నృత్పరుడై.

14

కం॥ నర నియతమానసుం డై

నిరతం బీరీతిఁ దన్ను నెలకొలుపుచు యో

గి రయమున మోక్షపరమై

పరఁగెడునాలోనిశాంతిఁ బడయఁ గలఁడు సూ.

15

కం॥ ధరలోనఁ దిండిపోతును

నరయఁగ శుష్కపవాసి యగునతఁడును ని

ద్ధురపోతును మిక్కిలి జా

గరము నలుపువాఁడు యోగి కానేరఁడు సూ.

16

కం॥ మితభోజనము విహారము

మిత మగునది పనుల లోన మితమగుచెయ్యుల్

మితమగునిద్దుర వేంగుట

క్షీతి యోగము దుఃఖ హరముఁ జేకుటఁ జేయున్. 17

కం॥ ఎప్పుడు కరమే కాగిత

నొప్పారుచు నాత్మ యంద యుండును జిత్తం

బి పృథమి లోనఁ బురుషం

డప్పు డకాముఁ డయి యుక్తుఁ డనఁగఁ బరంగున్॥ 18

ఆ॥ వె॥ గాలి లేని చోటఁ గడల కిట్టట్టు ని

శ్చలత వెలుగు దివ్యే సామ్యమందు

రాత్రియోగ మవని నభ్యసించి వెలుగు

వశ్యచిత్తయోగివర్జనకును. 19

ఆ॥ వె॥ ఎందు యోగసేవ నిల నిగ్రహింపంగఁ

బడిన దగుచు మనము వడయు శాంతి

నాత్మచేత నెందు నాత్మను జూచు చా

నంద మొందు నాత్మ యందు నరుఁడు. 20

కం॥ ధర నెందు నతీంద్రియ మై

వరబుద్ధిగ్రాహ్యమైసప్రహ్మనందం

బరయంగఁ బడసి యెందున్

స్థిరుఁ డై తత్త్వముననుండి తిరుగఁ డ మరలన్. 21

తే॥ గీ॥ ఆమరఁగా నెద్ది వడసి తా నంత కెక్కు

డైన లాభంబు లేదని యాత్మఁ దలఁచు

నెందుఁ దగ్ నిల్చి చలియింపఁ డింత యేని
యెంత కష్టంబు వచ్చెనఁ యేని తనకు.

22

తే॥ గీ॥ కష్టములకును సం దోసంగనిది యైన
యల్లదానిని యోగమ టండ్రః సువ్వె
పరఁగ నలయోగ మభ్యసింపంగ వలయు
స్థిరము సోత్సాహ మైనట్టి చిత్త మునను.

23

తే॥ గీ॥ ఘనపరాక్రమ సంకల్పజన్యమైన
సర్వకామముల్ నిర్విశేషముగ విడిచి
విషయములమీఁదఁ బోకుండ విపులమతిని
నిగ్రహించుచు నిందియానీక మెల్ల.

24

ఆ॥ బుద్ధి స్థిరము చేసి పొంగారుచుండెను
మనము నాత్మలోనఁ జూచిపి విజయ
యొనర మెల్ల మెల్ల నుపరతిఁ బొందింప
వలయు వేఱుఁకంత వలవ దపుడు.

25

తే॥ గీ॥ చంచలం బస్థిరం బయి చనెను చిత్త
మెందు నెందునఁ దిరుగు నందందు నుండి
దాని మరలించి వే వే పృథాతనూజ
తనకు వశ్యంబుగాఁ జేసికొనఁగ వలయు.

26

కం॥ వినుము ప్రశాంతమనస్కుం
డును శాంతరజోగుఁ డుండును పిగతపాపుం
డును బ్రహ్మజ్ఞాతుఁ డగు యో
గిని బరమానందలక్ష్మి కెరలి వరించున్.

27

కం॥ నిరతం బీగని నంతః

కరణంబు లయించి విగతికల్మషం దగుచో

గి రయమున బ్రహ్మ సాయు

జ్యోరమఁ జాలకఁ గుడుచు వాఁ డనంత సుఖంబుకా. 28

తే॥ గీ॥ అర్జునా యోగయుక్తాత్ముఁ డై వెలుంగు న

తండు తగ నాత్ము సఖిలభూతంబులందు

సఖిలభూతంబులను నాత్మునందుఁ గాంచి

యన్నింటను సమవర్తనం డై వెలుంగు. 29

కం॥ ఎవ్వం డన్నింట ననుఁ గని

కస్వడి యన్నింటి సమరఁ గాంచుచు నాలో

నవ్వాని విడువ నెన్నడు

నవ్వాడును నన్ను విడువఁ డమరఁగ వింటే. 30

కం॥ ఎవ్వం డేకత నిలుచుచు

మవ్వంబున సర్వభూతమయుఁ గొల్పుచు న

న్నవ్వాఁ డెన్నేఁ దిరుగు

శ్కవ్వడి తిరిగినను దిరుగుఁ గా నాయందే. 31

కం॥ కను సరిగాఁ దనసామ్యం

బున సర్జున యెవఁడు సర్వభూతముల సుఖం

బును నైనను గట్టము నై

న నాతఁడే పరమయోగి నామతమందున్. 32

ఇట్లు భగవంతుండు బోధించుటయు నర్జునుండు.

కం॥ చన నిందాకను మధుసూ

దిన సమతామోగ మెల్ల దయఁ జెప్పితి నై

నను మది గడుఁ జంచలమా

ట నది సరిగ నిలుచు నని యెడవిదఁ దలంపన్.

33

కం॥ నిలుకడ లేనిది బల మై

యలయించెడునదియు గట్టిదైనదియుఁ గదే

యిల మనసు దానీ నిలుపు ట

నిలు నిలిపెడునంతభరమని తలఁతుఁ గృష్ణా.

34

అనుటయు శ్రీ భగవంతుండు.

కం॥ నిలుపఁగ భర మైనదియును

నిలుకడ లేనిదియు మనసు నిజ మిది యైనన్

నలి నలవాటున ఘనభుజ

యిల నై రాగ్యమున నది గ్రహింపఁగ వచ్చున్.

35

కం॥ భర మగు యోగము వడయఁగ

నరయ మనసు గెలువ లేనియతనికిఁ గా కో

నర నమనోనిగ్రహణఁ డై

వెరవున యత్నింపఁగా భువిం బడయనగున్.

36

అని చెప్పటయు నర్జునుండు.

కం॥ చను శ్రద్ధోపేతున కై

నను నియమము లేనిచే మనం బింత చలిం

చును దాన యోగసిద్ధిని

గనఁడు గదా మూల జేమిగతిఁ గాంచు హరి.

37

కం॥ తనరఁగ బ్రహ్మపథము తెలి

యనిమూఢుం డప్రతిష్ఠుఁ డై రెంటికిఁ గా

కనఘా చెదరినమేఘము

చనియెడుగతిఁ జెడఁడె మదిని జర్చింపంగన్.

38

కం॥ ఈనాసంశయమును గృ

ష్టా నిశ్చేషముగఁ దీర్చు జాలుదు వీ వే
మానుగ దీనిని దీర్చు

గా నోపెడు వాఁడొరుండు కలఁడే యెందున్.

39

అని యడుగుటయు శ్రీ భగవంతుం డిట్లనియె.

కం॥ ఇందైన బాండ్లవేయా

యందైనను జెఱపులేద యతనికిఁ జవ్వే
యెందును మేల్ సేసెడునతఁ

డందఁడు దుర్గతిని నిక్క మరయఁగఁ దండ్రి.

40

కం॥ ఇల యొగభ్రష్టుండు పు

ణ్యలోకములు వొంది పెక్కు లగువత్సరముల్
నిలిచి శుచి గలుగు శ్రీమం

తులయింతును బుట్టు దనమనోరథ మారన్.

41

తే॥ గీ॥ అట్లు గాకున్న ధీమంతు లైన యట్టి

యోగులకులంబునను బట్టు నొనర నతఁడు

పుడమియందున నిట్టి యీపుట్టు వరయ

నధిక దుర్లభ మైనట్టియదియ గదవె.

42

తే॥ గీ॥ అందు బూర్వజన్మార్జిత మైన తనదు

బుద్ధిసంయోగమును బొంది పొనర మరల

ధ్యానయోగసిద్ధికి నయి యత్న మెలసి

నాచరించును గురుపుత్ర యతఁడు పిదప.

43

తే॥ గీ॥ అతఁడు కడఁగఁ డైన నల దొంటియభ్యాస

మతని మరులుకొలుపు నల్లయౌగ

మెఱుంగఁ గోరు వాఁడు నిలను శబ్దబ్రహ్మ

దాఁటువాఁడు సువ్వె తథ్యముగను.

44

ఆ॥ తె॥ యోగి పూన్కివట్టి యుద్యోగముం జేయు

చమరఁ బాపముక్తుఁ డై యనేక

జన్మకారణమున సంసిద్ధుఁడై తుదిఁ

బడయు వాఁడు సువ్వె పరమగతిని.

45

ఆ॥ వె॥ జ్ఞానికంటె మేలు మానుగాఁ గర్మిష్ఠి

కంటె మేల్ తపస్వికంటె మేలు

యోగియైనయాతఁ డుర్విభో నదిగాన

యోగి వీవు కమ్ము వేగ పార్థ.

46

ఆ॥ వె॥ ఎల్ల యోగులందు నెవఁ డంతరాత్మలో

నిలిపి నన్ను శ్రీధ్ధఁ గొలుచుచుండు

నాతఁ డొకఁ డ నాకు ననుకూలుఁ డై వెల్లు

శ్రేష్ఠుఁ డైన యోగి కీడి వింటె.

47

ఇది శ్రీత్రీకవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టగారి పుత్త్ర పండితారాధన

మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రశీతంబైన యుపనిషత్తును

బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబును శ్రీకృష్ణార్జున

సంవాదంబును నగు శ్రీ భగవద్గీతయం దాత్మ

సంయమయోగంబును షష్ఠాధ్యాయము.

భ గ వ ద్గీ త.
ఏ డ వ య ధ్యా య ము .

విజ్ఞానయోగము.

అనిచెప్పి మఱియు భగవంతుండిట్లనియె.

కం॥ ననుఁ దవిలికొనిన మనమున

నొనరఁ గ న న్నాశ్రయించి యోగాభ్యాసం

బొనరుచుచు స మగ్నింబు గ

ననుఁ జక్కఁగ నెఱుంగు తెఱఁగు నర వినుమింకన్. 1

కం॥ ఇదె సాకల్యంబు గఁ జె

ప్పెద జ్ఞానం బేచు నీకు విజ్ఞానముతో

నది యెఱిఁగి తేని మఱి యుం

డ దెఱుంగం దగిన దొండు నర యీపట్లన్. 2

కం॥ పలువేపురకు నొకానొకఁ

పిల యత్నము చేయు సిద్ధి కేచేసెడు సి

ద్ధులుపలువేపుర లోపల

నలి నెఱుంగు నొకానొకం డ ననుఁ దత్త్వమునన్. 3

కం॥ భూమియు నీళ్లు ను నగ్గియు

నామరుదాకాశబుధ్యహంకృతులును సు

త్రామసుత మనము నని నా

యీ మాయాశక్తి విధము లెనిమిది యయ్యెన్. 4

కం॥ ఇది కొలఁది దిగొప్పది యై

నది యై మఱి జీవభూత యైనదియై నా

యది యగుకెండవ ప్రకృతి క

లదు విను మది చాల్చు చుండు లలి నీజగమున్. 5

క॥ నిరతము ప్రిణుల కెల్లన్

నర యివి యే జన్మకారణము లది గానన్

సరి యిరవ యెల్ల జగమున

కర యం గాఁ బుట్టఁ గాను నడఁగఁగ నేనే. 6

క॥ ఆరయఁ గ నాకు మిక్కిలి

కారణ మొండాకటి లేదు కాసంతైనం

దారము మణిపూసలలో

దూరిన గతి నెల్లయందు దూరిన వాడన్. 7

క॥ ఇనచంద్రుల వెల్లును జల

మూనఁ గల రస మెల్లవేదములఁ గల ప్రణవం

బును మింటఁ గలుగు శబ్దము

జనఁ బురుషులలోని పౌరుషము నేనే నూ. 8

ఆ॥ వె॥ పుడమిలోనఁ గలుగు పుణ్యగంధంబు ను

నగ్గిలోనఁ గలుగు నట్టి తేజ

మెల్లభూతసమితి నెనఁగుజీవనము త

చన్దులందుఁ గల తపస్సు నేన. 9

క॥ విను సర్వ భూతములకున్

సనాతనం బైన విత్తనము నేనే య

ర్జున బుద్ధియుతుల దగు బు

ది నేన తేజస్సులందుఁ దేజము నేనే. 10

కం॥ బల సూదనసూనా విను

బలియురలోఁ గామరాగవజ్రతబల మే

నిల జంతు జాలములలో

గలిగినధర్మావిరుద్ధకామము నేనే.

11

కం॥ ఎయ్యవి సాత్వికభావము

లెయ్యవి రాజసము లవని నవి తామస మో

యయ్యవి నాచేతనయిన

యయ్యవె యందుండ నుండు నవి నాయుండే॥

12

తే॥ గీ॥ అనఘ యాత్రిగుణాత్మిక మయినభావ

ములను మోహిత మగుచు నీభువన మెల్ల

నల్లవాని కతీతుండ నవ్యయుండ

నై వెలుంగు న న్నెఱుంగ దావంత యైన.

13

కం॥ త్రిగుణాత్మకమై కట్టి యె

నఁగు నా యీదేవమాయ జనుల కలంఘ్యం

బు గదే నన్నే యెవ రం

దఁ గాంత్రి తరియింత్రి వారు తగ నామాయన్.

14

కం॥ ధరఁ బాపులు మూఢులు నగు

న రాధములు జ్ఞాన మెల్ల నర నామాయన్

హరియింపఁ బడుటఁ జేసి య

సురభావము దాల్చి నన్నుఁ జొరరు శరణుమున్॥

15

కం॥ ననుఁ గొల్చెడు సత్పురుషులు

చన నాల్గువిధములవారు జగతిన్ వా రే

రన నార్తుఁడు జిజ్ఞాసుం

డనఘా యథాగ్ని జ్ఞాని యనియెడు వారల్. 16

క॥ అలనలువురిలోపల ని

చ్చలు యోగము పరమభక్తి సలుపుచు నిలలో
వెలిగెడుజ్ఞాని యధికుఁ డే
సలవానికి నాకునతఁన డునుఁగుఁ బ్రియులమే. 17

క॥ ఆనలువురు ను నుదారుల

కాని నరా జ్ఞాని నన్నెకా భావించున్
జ్ఞాని నియతాత్ముఁ డౌచున్
నేనే పరమగతి యంచు నిలుచుచు గాడే. 18

క॥ పలుజన్మము లై కడపట

సలయాతఁడు జ్ఞానవంతుఁ డై నర సర్వం
బలవాసుడేవుఁ డని న
స్థలయు సలమహాత్ముఁ డరయఁ గర మఁది సువ్విగా. 19

క॥ ఈతూ కోర్కులచేత న

రా యెఱు కటి స్వప్రకృతినియతు నై నరు లా
యాయనియమములు సలుపుచు
నీయాదేవతలఁ గొల్తు రెలమి యెలర్పన్. 20

క॥ ఏయేభక్తుఁడు కోరెను

నేయేవిగ్రహము శ్రీధ్ర యెసఁగఁ గొలువ గా
నాయాభక్తున కిచ్చెద
నాయావిధ మైనశ్రీధ్ర నచలము గాఁగన్. 21

క॥ అలశ్రీధ్రను మున్నిడికొని

యలభక్తుఁడు పూజసేసి యలవిగ్రహ మ

వ్వల నాప్రసాదమున నే

నలిఁ బొందం గలఁడు సూ తనయభీష్టంబుల్. 22

కం॥ ధర నల్పబుద్ధు లగు న

వ్వరుషుల కబ్బెడు ఫలంబు పోలియును బాధా

సురలను సురభక్తులు న

న్నరయం గా నాదు భక్తులందెవరు సుమీ. 23

కం॥ అవ్యక్తుడ నగు నన్ని

చోచ్చవ్యక్తుఁ డ నండు) బుద్ధిశూన్యులు పాదా

యవ్యయ మనుత్తమము నా

దివ్యపరమ భావ మకట తెలియనివాండై). 24

కం॥ క్షీతిలోన యోగమాయా

వృతుడ నగుట నెల్లవారి కెఱుకపడను నే

మతి మూఢలోక మెఱుంగదు

మృతియును జన్మంబు లేక యెసఁగుదు నంచున్. 25

కం॥ కడచినభూతంబుల ని

వ్వడు తగ వర్తించు భూతముల నిట్లెవ

చ్చెడు భూత బాలముచు గ

వ్వడి యెఱుంగుదుఁ గాని నన్నెవం డెఱుంగఁడుసూ. 26

కం॥ ఇలలో రాగద్వేషం

బులఁ బుట్టెడు ద్వంద్వమోహమున సర్వపా)

ణులు తమపుట్టినపుడ మి

క్కిలి యజ్ఞానంబు గలండు) క్కిడీ విఱుట. 27

కం॥ ఎవ్వరు సత్కర్తృంబుల

వివ్వచ్చుడ చేసి పాపవితతి నెడపు వా

రవ్వారు ద్వంద్వ మోహము

త్రేవ్వీ ననుం గొల్చు వారు దృఢనియమమునన్. 28

కం॥ సలుపుదురు జరామరణం

బులవిడుచురకొఱకు యత్నము న్న న్నెవ్వా

రలు కొల్చి వా రెఱుంగును

రల బ్రహ్మము నఖిల కర్మ మధ్యాత్మంబున్. 29

ఉత్సాహ॥ అమర నన్ను సాధిభూతుఁ డంచు సాధివైవ మం

చు మఱి సాధి యజ్ఞఁ డంచుఁ జొప్పడంగ నర్జునా

తమమనంబునం దెఱుంగు ధన్యులెల్ల యోగు లై

యమలమతిని నన్నుఁ గందు రంతకాలమందునన్. 30

గద్య.

ఇది శ్రీత్రీకవిమిత్ర తాడూరి రామన భట్టాగ్రీపుత్ర పండితా

రాధన మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబయిన

యపనిషత్తులు బ్రహ్మవిద్యయును యోగశా

స్త్రంబులు శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదంబు

ను నగు శ్రీ భగవద్గీతయందు

విజ్ఞానయోగంబను

సప్తమాధ్యాయము.

భ గ వ ద్గీ త .

ఎనిమిదవయధ్యాయము.

- ఇట్లు భగవంతుండు చెప్పటయు నర్జునుండు
 కం॥ ఎయ్యది యల బ్రహ్మం బన
 నెయ్యది యధ్యాత్మ మనఁగ నెది కర్మము నా
 నెయ్య దధిభూతమనఁగా
 నెయ్యది యధిదైవ మనఁగ నెఱిగింపు హాళి. 1
- కం॥ ఇందు మఱి యీశరీరం
 బం దధియజ్ఞఁడెవఁ డెట్టులతని నెఱుంగ గో
 విందా ప్రయాణకాలం
 బం దచలాత్ములకు నెట్టు లగు ని న్నెఱుంగన్. 2
- అనియడుగుటయు శ్రీభగవంతుండిట్లనియె.
 కం॥ పరమాక్షర మాబ్రహ్మం
 బరయఁ గిరీటీ స్వభావ మహ్యాత్మం బి
 ధ్వజ భూతభావసంభవ
 కరమైన వినర్గయెల్లఁ గర్తృ మనఁ బడున్. 3
- క॥ క్షరభావం బధిభూతము
 పురుషుం డధిదైవతంబు పురుష శ్రేష్ఠా
 పరిపరిశరీరములలోఁ
 బరించు నధియజ్ఞఁ డనఁగ జగతి న్మీన. 4

కం॥ మరణసమయమున నన్నే

స్మరియించుచు మేచు విడిచి చనునాతఁడు తాఁ
బొరయును మద్భావంబును
సరయంగా నిందు సందియము లే దసఘా.

5

కం॥ పురుషుం డెయ్యైభావము

స్మరించుచున్ విడుచు మరణసమయంబున మైఁ
బొరయు నతఁ డది యదియ యు
ద్ధరతరతద్భావభావితుఁడయి నిరతమున్.

6

కం॥ అది గావున నెల్లప్పుడు

మది సం దలఁచుచును జేయుచూ యుష్ధంబున్
మది బుద్ధియు నాసై ని
ల్పుచేసి నిస్సంశయముగఁ బొందెను నన్నే.

7

కం॥ ఇలలో రెండవ దెలుఁగక

మెలఁగెడు నభ్యాసయోగమిళితమనముతోఁ
దలపఁగ యథావిధి నరా
యలదివ్యుని బరమ పురుషు సంసరగ వచ్చున్.

8

కం॥ అనుశాసితుఁడు పురాణం

డును గవియు నచింత్య రూపుఁడును నణువుల కె
ల్లను నణువు తమోదూరగుఁ
డినవర్ణుఁడు సర్వధాత యితఁ డెవఁ డితనిన్.

9

కం॥ తన పోయెడుకాలంబున

మన మచలముచేసి భక్తి మఱి యోగబలం
బున బొమలనడుమఁ బ్రాణం

బు నిలిపి స్మరియించు వాడు వొందును వీనిన్. 10

ఉ॥ ఎయ్యది యక్షరంబనుచు నెల్లశ్రుతిజ్ఞులు పల్కుచుండు వా
రెయ్యది వీతరాగులయి యెల్లరు యోగులు చొచ్చుచుండువా
రెయ్యది కోరి చేయుదు రపీ-నవివేకిత బ్రహ్మచర్య మే
నయ్యది యా పదంబు తగ నర్జున చెప్పెన సంగ్రహంబుగన్.

కం॥ ద్వారము లెల్లను మూసి కు

మారా హృదయంబునందు మదినిల్పి సహ

స్మారమునఁ బ్రాణముంచి య

నారతమున్ యోగధారణమ్ము సలుపుచున్. 12

తే॥ గీ॥ కవ్వడి బ్రహ్మనాచకౌంకార మాచ

రించుచును నన్ను లెస్స స్మరించు చెవ్వఁ

డాడలు విడనాడి పోవును బుడమినుండి

వాడు పరమపదంబును బడయఁ గలఁడు. 13

కం॥ ఎన్నఁ డొం జెఱుంగని మది

న న్నెడతెగక స్మరియించు నలిఁ దా నెవ్వం

డన్నియతయుక్తయోగి జ

గన్నుత నులభముగ నన్నుఁ గాంచు జువ్వే. 14

కం॥ ననుఁబొంది యీ మహత్ములు

జననత దుఃఖాలయం బశాశ్వత మగునీ

జననము మరలం బొందరు

ఘనపరమంబై నసిద్ధి గాంచిన కతనన్. 15

కం॥ అల బ్రహ్మభవన మందాఁ

క లోకములు పొరిని జచ్చిక్రమ్యుఁ బుట్టున్

- సలి సన్నుఁ బొందు నవ్వా
ర లైన మఱి పుట్టఁ బో ర్నరా విను మెందున్॥ 16
- తే॥ గీ॥ యుగసహస్రపర్యంత మై యొప్పు నల్ల
బ్రహ్మపవలంచు నట్టులేవానిరేయి
తా సహస్రయుగాంతమై తనరు నంచుఁ
బలుకుదురు కాలసంఖ్యావిదులు కిరీటి. 17
- ఆ॥ వె॥ అరయఁ బవలు రాఁగ వ్యక్తంబులెల్ల న
వ్యక్తమందుఁ బుట్టి వఱలు చుండుఁ
బార్థ రాత్రివేళ వచ్చుడు నల్ల య
వ్యక్త మంద యడఁగు నట్టివగును. 18
- క॥ అదియే భూతసమూహము
విదితంబుగ మరల మరల వెలసి యవశతం
జదియుచు రే రాఁ గానే
యుదితం బగుఁచుండుఁ దా దినోదయవేళన్. 19
- కం॥ నర యాయవ్యక్తునకుం
బరమపురాణుండు గలఁడు పరుఁ డవ్యక్తుం
జరయఁగ భూతము లన్నియు
మరణం బందినను వాఁడు మహిమ నిలుచున్. 20
- కం॥ విను మవ్యక్తం బక్షర
మనినది యెద్దానిఁ బొంది యపుల మరల రా
ఘనపరమగతి యటందురు
తనరఁగ నది నాదు పరమధామము కట్టి. 21
- కం॥ ఏవ్వం డన్నిట నిలిచెడు

నెవ్వనిలోఁ బ్రాణికోటి యెల్ల నెనఁగునో

యవ్వానిఁ బరమపురుషుని

నెవ్వనికి ననన్యభక్తి నే కనవచ్చున్.

22

తే॥ గీ॥ ఎపుడు పయనమేగెనుయోగు లెఱుంగువార

లెపుడు పయనమేగెనుయోగు లెఱుంగ రన్జ

నా పునర్జన్మ మాతూయి యవసరములఁ

దెలియఁ జెప్పెద వినవయ్య తేటపడఁగ.

23

క॥ అనలజ్యోతుల దివస

మ్మున శుక్లమ్మునను రెండుమూళ్లగు నెల్లవై

చచునుత్తరాయణమ్మునఁ

జనుబ్రహ్మవిదుండు బ్రహ్మ జయ్యఁగఁ గాంచున్.

24

క॥ వినుమీ పొగ రేఁ గృష్ణము

నను బాఢా దక్షిణాయనం బార్వలలం

దునఁ బోవుయోగి యైనను

బానరఁగఁ గని చంద్రలోకము మరలఁ బుట్టున్.

25

క॥ ప్రకటముగ రెండుఁ దెరువులు

సకలమునకు వెలుఁగు మబ్బు శాశ్వతముగ నం

దొకటఁ జని మరలఁ బుట్టం

దొకటం జని మరలఁ బురుషుఁడుర్విం బుట్టున్.

26

క॥ నెఱి నీరెండగుమార్గము

లెఱిఁగిన యేయోగి మోహమోఁగుఁడు గానన్

గఱి నీవు సార్వకాలం

బఱుర లేకభ్యసింపు మా యోగంబున్.

27

మ॥ తలఁపం దీనిని లెన్నగా నెఱిగి పార్థా వేదపారాయణం
 బులకున్ యజ్ఞవిధానదానములకున్ భూమిం దపశ్చర్యకుం
 గలవం చాడిన యట్టి పుణ్యఫల సంఘంబుల్ వెసందాఁటి తా
 నలరన్ యోగివరుం డెఱుంగఁ గలఁ దాద్యంబౌ పరబ్రహ్మమున్. 28

• గద్య.

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తామారి రామన భట్టాగ్రపుత్ర పండితా
 రాధన మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబయిన
 యుపనిషత్తును బ్రహ్మవిషయము యోగశా
 స్త్రంబును శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదంబు
 ను నగు శ్రీభగవద్గీతయం దత్త.
 రిపరబ్రహ్మయోగమను
 నష్టమాఖ్యాయము.

భ గ వ ద్గీ త

తొమ్మిదవయధ్యాయము.

రా జ వి ద్యో రా జ గు హ్యో యో గ ము.

అనిమతీయు శ్రీకృష్ణుఁడైట్లనియె

కం॥ ఇదే నీ కనసూయునకున్

విదితంబుగఁ జెప్పవాఁడ విజ్ఞానముతో

డఁ దగుఁహస్యజ్ఞానం

బది యెఱిగిన ముక్తిఁ గాంతు నశుభమువలనన్.

1

కం॥ ఇది యుత్తమము పవిత్రం

బిది విశ్వలరాజు ధర్మ మిది యవ్యయమై

నది యిది గుహ్యంబుల రా

జిది సృత్యుత్పాదగమము నిది సుకరంబున్.

2

కం॥ పరమంబగునీధర్మము

పరంతపా నమ్మనట్టివా రెల్లను చా

మరయ ననుఁ బొందనేరక

సరగునఁ గూలుదురు మృత్యుసంసారమునన్.

3

కం॥ తెలియఁగనేరనిరూపము

గలనే నున్నాఁడ నీజగంబులనెల్లన్

సలి భూతంబులు నాలో

నిలుచు నయిన భూతములను చే నంటఁజుమీ.

4

కం॥ అంటవ భూతములును న

స్గంటే నావరమయోగ ఘనతం బార్థా

యంటక భూతంబుల నే

నుంటైన సృజించి పోతు నొప్పుగ వానిన్.

5

కం॥ ఏవిధి సర్వవ్యాపి మ

హావాముపు నిలుచు నెపుడు నాకాశమునం

దావిధి భూతము లెల్లం

దావలముగ నిలుచు నర్జునా నాలోనన్.

6

కం॥ విను మర్జున కల్పాంతం

బున నాదగుప్రకృతి నడఁగు భూతములెల్లన్

జన మఱి కల్పాదిని వా

ని నెల్ల సృజించువాడ నే నిక్కముగన్.

7

కం॥ నాప్రకృతి నూని మిక్కిలి

యాప్రకృతివశమునఁజేసి యవశంబగుభూ

తప్రకరము సర్వము యో

ధప్రవతా నే సృజించెద మరలమరలన్.

8

కం॥ వాసవి నను బంధింపద

యీసృష్ట్యాదియగుకర్మ మెద్దియుఁ దనపై

నాన యొకింతయు లేక యు

దానీనునిబోలె నేను దనరుటకతనన్.

9

కం॥ ఏ సద్యక్షుండను గా

దా నాప్రకృతి సృజించుఁ దగ నోకుంటి

సూనా యీసచరాచర

మేనజగము దీనఁ జేసి యది వర్తించున్.

10

కం॥ సర భూతేశుడ నగునా

పరభావం జెఱుంగ లేనివాండై తా మి

ద్ధర లెక్కగొనరు మూఱులు

సరూపము దాల్చినట్టినను నరుఁ డనుచున్.

11

మత్రకోకిల

హరియాశలు వట్టియాశలు వారికర్మము వట్టిదే

వారిజ్ఞానము వట్టిజ్ఞానము వారిబుద్ధి విబుద్ధియే

వారు గొల్చుచు నుండువారలు పార్థ రాక్షస మాసురం

బొరయంగను మోహనంబును నైనమాయన యక్కటా. 12

తరల

ధర మహాత్ములు దేవభాషము దాల్చి నిర్మలచిత్తులై

యరసిచూడఁగ వేఱుచింతల నన్నిటిం దిగవిడ్చుచుం

బురుషపుంగవ యవ్యయుండును భూతకారణఁ డంచు నన్

బరమభక్తి నెఱింగి కొల్తురు పౌరవాన్వయబాలకా. 13

కం॥ షీతి నిత్యయుక్తులు దృఢ

వ్రతులై యోసవ్యసాచి వారల్ భక్తిన్

నుతిసేయుచు నతిసేయుచు

జతనంబునఁ గొల్చుచుండు, సతతము నన్నున్.

14

కం॥ మఱి జ్ఞానయజ్ఞమునఁ గొం

ద తేకభావమ్ముతోఁ బ్రథజ్ఞుతితోఁ గొం

దఱు బహుభావమ్ముతోఁ గొం

చొఱు గొల్తురు నన్ను విశ్వోముఖుఁగజ్ఞీ.

15

అ॥ వె॥ ఏను గోతువు యజ్ఞ మే నౌషధంబును

నేను స్వధయు నేను నేను మంత్ర

మేను హుతము నన్ని యే నాజ్య మే జువ్వె

పూరునృపకులాభిపూర్ణచంద్ర.

16

మత్త కోకిల

నేను దల్లిని నేను దండ్రిని నేను దాతను ధాత నే

నేను వేద్యము నే బవిత్రము నేన యోమ్మను సక్షరం

బేను ఋక్సృతి యాయజుశ్శుతి యేను సామము బాలకా

యేను జూ సచరాచర మృగుసేజగత్తున కంతకున్.

17

ఉత్సాహ

నేనెగతిని నేనెభర్త నేనెప్రభువు సాక్షి నే

నేనివాస మేనెశరణ మేనెహితుడ రాక కే

నేనయునికి కేనెపోక కేనిధాన మవ్యయం

తైనయట్టిబీజమేన యఖిలలోకములకునున్.

18

ఉత్సాహ

ఏన తాప మాచరింతు న్లెచ్చానికోటికిన్

వానగురియువాడ నేన వానయాగువాడ నే

నేనయమృతమనెడునదియు నేనమృత్యు వేన స

త్రే నసత్తు సుమ్మి పూరునృపకులాభి చంద్రమా.

19

మ॥ ధర వేదంబులుమూడునుం జదివి శ్రీధర్మన్ సోమపానంబుచే

నరయం బాపమువాపి యజ్ఞముల న న్నర్పించి యాస్వర్గతిన్

గర మర్ధించెడువాడు పుణ్యసురలోకం బంటి స్వర్గంబునన్

నర దివ్యం బగుదేవభోగముల నెన్నం గుక్తురిష్టంబునన్.

20

కా॥ ఆరీకిం గడుఁబెదకాల మటఁ బార్థా స్వర్గభోగంబులన్

వారల్ గుచ్చుచుఁ బుణ్యమెల్ల సరిపోవం భూమిపైఁ గూలువా

రీరీతిన్ శ్రుతిధర్మ మూఁడి మది నెంతే గామముల్ గల్గున

వ్వారల్ చచ్చుచుఁ బుట్టుచుండెన రిలం బర్యాయమర్యాదచే॥21

కం॥ సర వేఱుఁడింత లే క

వ్వరు సన్నే దలఁచి లెస్స భజయించెద ర

న్నిరతాభియుక్తులవి యగు

నరయోగక్షేమములను బరంగ వహింతున్.

22

కం॥ ఇల సస్యజేవతలభ

క్తు లై యెవరు భక్తి జేయుదురు పూజలు వా

ర లవిధిపూర్వకముగ న

న్న లలిం బూఁడిచి వెలసినట్టిరు సువ్వే.

23

ఆ॥ వె॥ సర్వయజ్ఞభోక్త సర్వయజ్ఞప్రభు

వేస సువ్వ వార లింతయేని

నాదుతత్వ మర్జునా యెఱుంగర యల్ల

కారణమునఁ గూలువార లకట.

24

కం॥ చనఁ బొందుచుండు దేవత

లను దేవవ్రతులు పెతరులను బిత్తనియతుల్

ఘనభుజ భూతంబుల భూ

తనియతి గలవారు నన్నుఁ దగ నాధక్తుల్.

25

కం॥ గాంధీవి యాకేఁ బువ్వే

బండే నీల్లేని నాకు భక్తి నొనఁగు నె

వ్వం దావరిశుద్ధాత్మకు

మొండగు భక్తి నిడుదాని మోని కునతున్.

26

కం॥ ఎదిచోసద వెదికుడిచెద

వెదివోల్పద వెదియొసంగు దెదితపియిం తీ

వదియెల్లం గాంతేయా.

మదర్పణం బెలమిఁ జేయుమా మదిలోనన్.

27

మ॥ చన నీరీతి వసుంధరాతలమునన్ సన్యాసయోగంబుచే

తను శాంతించినచిత్త మీపు గలవేఁ దధ్యంబు కీడ్చేల్లురెం

టిని బుట్టించెడుకర్మబంధనము క్రీడి పీడి రాఁగల్గు ది

మున నీ వప్పుడు నన్నుఁ బొందెదవునూ ముక్తుండై యై యున్కిచే.

కం॥ నర నేను సర్వసముడను

విరోధియితఁ డితఁడునాకుఁబ్రിയుఁ డని లే దె

వ్వరు నన్ను భక్తిఁ గొలుతురు

కర మే వా రొకరిలోనొకర ముందుము నూ.

29

కం॥ కరము దురాచారుండే

ధరలోన ననన్యభక్తిఁ దగ ననుఁ గొలువం

గరము సదాచారుండ యనఁ

బరఁగును లెస్సగ నతండు న్యనసితుఁ డగుటన్.

30

కం॥ వడివడి నాతఁడు ధర్మా

త్ముండై వడయు నిత్యశాంతి ముదమున నాభ

క్తుండెవండు చెడఁడుసుమ్మి

యెడ ముమ్మాటికిని నమ్ము మీ నామాటన్.

31

కం॥ భువిఁ బాపజాతు లాయ్ఱుఁ

డవాండు శూద్రులును గోమటులు దామేన

న్నవిరళభక్తిఁ గొలిచి పం.

డవమధ్యమ పరమగతి వడయువా రనినన్.

32

కం॥ అతిపుణ్యాత్ముల భక్తుల

శ్రీతిపర్వుల బాహ్యులను జెప్పగ నేలా

క్షతియుత మనుఖం బగునీ

శ్రీతిఁ బుట్టితి వీవు నన్ భజంపుము బాలా.

33

మత్తకోకిల

నన్నె మానసమందు నిల్చుము నాకె నేవ యొనర్చుమా

నన్నె గూర్చి నమస్కరింపుము నాకె పూజ యొనర్చుమా

అన్న యీగతి నేనెది క్కని యాత్మ నాపయి నిల్పితే

నన్నె పొండగఁ గాంతు నువ్వె ధనంజయా యిటమిఁదటన్. 34

గద్య.

ఇది శ్రీ తిరికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీపుత్ర

పండితారాధన మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రశీతం

జైన యుపనిషత్తునుబ్రహ్మవిద్యయునుయోగ

శాస్త్రంబును శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదం

బును నగు శ్రీభగవద్గీతయందు

రాజవిద్యా రాజగుహ్య

యోగ మను నవ

మాధ్యాయము.

భ గ వద్గీ త

పదియవ యధ్యాయము

వి భూ తి యో గ ము.

అని మఱియు భగవంతుండిట్లనియె.

కం॥ పరమ ప్రియుడవుగావునఁ

బరమహితము గోరి నీకుఁ బరఁగఁగ నిపు డీ

పరమమహావాక్యంబును

బరంతపా మరలఁ జెప్పవాడను వినుమా.

1

కం॥ సురగణ మహర్షి గణములు

నర యెన్నఁ డెఱుఁ గలేవు నాప్రభవముఁ దా

మరయంగ వారికెల్లఁ

బురుషవరా నేను మూలపురుషుడఁ గదవే.

2

కం॥ నను నజుడు లోకనాథుం

డవాది యని యెవ్వఁ డెఱుఁగు నాతఁడు నరులఁ

దున మోహరహితుడై కనుఁ

జన ముక్తిన్ సర్వకల్పిషణులవలనన్.

3

కం॥ క్షమయును బుద్ధియు జ్ఞానము

శమమును సత్యంబు మఱి యనమోహంబున్

దమమును సుఖమును దుఃఖము

నమితగుణా భవ మభావ మభయము భయమున్.

4

కం॥ సమతయు సహింస తుష్టియు

ననురఁ దపంబును యశంబు నయశంబును ధా

నము ననునీనానాభా

వములను భూతముల కిచ్చువాడను నేనే.

5

కం॥ ధర నీసకలప్రజ యె

వ్వరి దలయేడ్వరుమహ్ని వరులుం దొలిన

ల్వరు మనువులు మనమునఁ బు

ట్టిరి వా రెల్లరును గవ్వడీ మద్భావుల్.

6

కం॥ ఈ నావిభూతియోగము

లోనర తత్వమున నెఱింగి యొనరునతఁ డింక

దా సచలయోగయుక్తుం

డౌ నీయర్థమున సంశయము లే దసఘా.

7

కం॥ అంతకు నేనే మూలం

బంతయు నావలన నడచు నని మదిలోనన్

జింతించి బుధులు నను భజి

యింతురు భావంబుకలిమి యెనక మెసంగన్.

8

కం॥ నిలుపుచుఁ జిత్తముఁ బ్రాణం

బులు నాపయి నొకరికొకరు బోధించుచు ని

చ్చలు చెప్పికొనుచు నామా

టలు తృప్తి రమింతు చూ బెడంగుగ వారల్.

9

కం॥ నిరతాభియుక్తు లగుచుం

గరము ననుం బ్రీతిపూర్వకముగఁ గోలుచున

ప్పరుషులకు బుద్ధియోగము

నర యొనఁగెద నదియ వారి ననుఁ బొందించున్.

10

కం॥ వారియెడన దయచేతను

పారలభావమున నిల్చి పార్థ చెఱిచెదన్

వారలయజ్ఞానజతమ

మారయ వెలుంగొందు జ్ఞాన మనుదీపముచే.

11

కం॥ అనుటయు సర్దుసుండు.

కం॥ హరి నీవు పరబ్రహ్మపు

పరమ జ్యోతివియుఁ బరమపావనమపు నీన్

బురుషుఁడు దివ్యుఁడు శాశ్వతుఁ

డరయంగా నాదిదేవుఁ డజుఁడు విభుండున్.

12

కం॥ అని యెల్లమునులు ననిమిష

ముని నారదుఁ డల్లవ్యాసమునియుం గృహ

ఘనుఁ డాదేవలుఁ డసితుం

మను బల్కెద రట్ల నాకు నుడివెద వీవున్.

13

కం॥ నీయిపుడునాకుఁ జెప్పెడి

యీయెల్ల నిజం బటంచు నే నమ్మితి నీ

దైయెసఁగువ్యక్తి భగవం

తా యెఱుంగఁగ నగునె దేవదానవులకునున్.

14

కం॥ అరయంగ నీకు నీవే

నిరతం బెఱుగుదువు గదవె నిను జగదీశా

కర మరిది భూతభావన

పురుషోత్తమ దేవదేవ భూతమహేశా.

15

కం॥ ఘనమగు నీరోకములె

ల్లను దేనను వ్యాపి యాచు లలి స్వస్థుఁడనై

చను దాదివ్యవిభూతులఁ

- జనర నశేషముగఁ జెప్పఁదగు నీ కసఘా॥ 16
- కం॥ నిను నిచ్చ లెట్లు తలఁచిన
ఘనయోగీ నిన్నుఁ దెలియఁగా నగు నాకుం
జన నేయేభావంబుల
నిన్నుఁ జింతింపంగవలయు నెమ్మి న్నాకున్. 17
- కం॥ వినిపింపుము నీయోగము
జనార్దనా నీవిభూతి జన మరలను నా
కును విస్తరించి నాకుం
దనివిననద యెంతవిన్నుఁ దదమృత మనఘా. 18
- ప॥ అనుటయు శ్రీభగవంతుండు.
కం॥ అన్నా చెప్పెద నీకుం
బన్నుగ నాదివ్యమైనమాహాత్మ్యములం
గొన్నిటి ముఖ్యములను నే
నన్నిటిఁ జెప్పంగ నవి యనంతములు గదా॥ 19
- కం॥ నే నర్జునా సమస్త
ప్రాణులహృదయముల వెలయునాత్మను మఱి యీ
ప్రాణుల కుత్సత్స్థితి
హానితీతయంబు నిచ్చునట్టిఁడ నేనే. 20
- కం॥ సలి నే నాదిత్యులలో
నలవిష్ణుఁడ నంశుమంతుఁడగురవి జ్యోతి
స్సులలో మరీచిని మరు
త్తులలో నక్షత్రసమితిఁ దావతేఁడ నరా. 21
- కం॥ నానాశుక్తులను సామము

నేనే దేవతలలోన నే వాసవుడన
 క్షేన్త్ర యింద్రియముల మన
 మేనే చేతనము భూతబృందంబులలోక.

22

తే॥ గీ॥ రుద్రులెల్లరలో శంకరుండ నేన
 యక్ష రాక్షసులం ధేన యులధనాధి
 పతిని వసువులలో నేన పావకుండ
 బర్హతములందు మేరుపర్వతము నేన.

23

కం॥ విను మేను బురోహితులం
 దనఘా ముఖ్యుడగు నలబృహస్పతి స్కందం
 డను నే నేనానులలో
 ననఘ సముద్రుండ సరస్సులందున నేనే.

24

తే॥ గీ॥ విను మహామునిగణములో భృగువునేన
 వాక్కులన్నిటిలోఁ బ్రాణవంబునేన
 యజ్ఞములలోన నజ్ఞపయజ్ఞ మేన
 స్థావరంబులలో హిమ శైల మేన.

25

తే॥ గీ॥ వృక్షములలోన సశ్రుతవృక్ష మేన
 రమణ సురమునులందు నారదుండ నేన
 అరయ గంధర్వులందుఁ జత్రరథుండేన
 కపిలముని నేన చూ నిధగణములోన.

26

తే॥ గీ॥ అమృతమునకును దోబుట్టువైనయట్టి
 యలయుచైశ్శ్రీవం బేన హయములందు
 కీన యెరావతము మేటియేనులందు
 నవని నరులందు నేన నరాధిపుండ.

27

తే॥ గీ॥ ఆయుధములందు నేను వజ్రాయుధంబు
ధేనువులలోన నే గామధేను వేస
జన్మకారణ మైనట్టిమన్మథుండ
నమర వాసుకి సర్పంబులందు నేన.

28

తే॥ గీ॥ ఏ నసంతుండ నాగులలోన నేన
వరుణుడను జువ్వె నీటిదేవతలలోన
నర్యముండ నేన పితృదేవతాల్లోన
దండులందఱలోన యముండ నేన.

29

తే॥ గీ॥ అరయ దైత్యులలోన బ్రహ్మాదు డేన
గణితమేసెడువారిలో గాల మేన
యెల్లమృగములలోన మృగేందు డేన
నైనతేయుండ బక్షులలోన నేన.

30

తే॥ గీ॥ పావనముచేయువానిలో బవనుడేన
రాముడను నేన చూ ధనుర్ధరులలోన
జగతి మొసలిని నేమత్స్యజాతితోన
సదులలోపల జాహ్నువీనదిని నేన.

31

క॥ విను శృష్ట్యాదికి మాధ్యం
బున కంతంబునకు నేన భువివిద్యులలో
సను మోక్షవిద్య నేనే
ఘనవాదులవాదమెల్ల గవ్వకి నేనే.

32

క॥ ఆనే నక్షరములలో
మానుగ ద్వంద్వంబు నే సమాసంబులలో
నేనే యక్షయకాలము

- ఘోణాభుజా నేన విశ్వతోముఖధాతన్. 33
- తే॥ గీ॥ సర్వహరమృత్యు వే భవిష్యములకెల్ల
నుచ్ఛవం బేన స్త్రీలలో నురుభుజాఙ్గ
నేన క్షీర్తిని లక్ష్మీని నేన వాక్కు
నేన స్మృతి బుద్ధి ధైర్యంబు నేన యోర్పు. 34
- తే॥ గీ॥ సామవేదంబులో బృహత్సామ మేన
యమర గాయత్రి ఛందస్సులందు నేన
నెలలలో మాగ్ధశీర్షంబు నేన చున్వె
ఋతువులందు వసంతర్తు వేన పార్థ. 35
- కం॥ నేనే వంచకుజూదం
బేనే తేజస్వితేజ మిల జేతజయం
బేనే సాత్వికుసత్వం
బేనే కృషికువ్యవసాయ మేనే పార్థా. 36
- తే॥ గీ॥ వాసుదేవుడ నే వృష్ణివరులలోనఁ
బాండవులలోపల ధనంజయుండ నేన
మునులలోపల నలవ్యాసమునిని నేన
కవులలోపల నలశుక్రకవిని నేన. 37
- కం॥ దండుల దండము నేనే
గాండివి నీతిని జిగీషుగలవారికినే
బండితులజ్ఞాన మేన య
ఖండితమానంబునేన కడుగుహ్యములకా. 38
- తే॥ గీ॥ ఎల్లభూతంబులకు బీజ మెద్ది యయ్యె
నల్లయది నేన తెలియమా తెల్లముగను

అన్న నే లేకయుండెడినట్టి దాచ

రాచరం బగు భూత మెం దరయ లేదు.

39

కం॥ విను నాదివ్యవిభూతుల

కును నంతము లేదు గదవె కుంతీపుత్రా

చన నీవిభూతివిస్తర

మును జెప్పితి నేకదేశముగఁ జూ నీకున్.

40

కం॥ ఎయ్యది విభూతిమంతం

బెయ్యది యూర్జితము జగతి నెది శ్రీమంతం

జయ్యది మత్తేజోశబ

మయ్యెస యని మది నెఱుంగుమా సత్వములన్.

41

కం॥ కా కీమాహత్మ్యంబుల

నేకంబులయెఱుక నీ క దేల నరా యీ

లోకంబు లెల్ల నెఱుంగుమ

యేకాంశంబునను నిండి యెసఁగినవాడన్.

42

గద్య

ఇది శ్రీత్రీకవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టగిరుత్త పండితారాధన

మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబైన యుపనిషత్తును

బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబును శ్రీకృష్ణార్జున

సంవాదంబును నగు భగవద్గీతయందు విభూతి

యోగమను దశమాధ్యాయము.

భ గ వ ద్గీ త.

పదునొకండవ యధ్యాయము.

విశ్వరూప సందర్శనయోగము.

ఇట్లు భగవంతుండు పల్కుటయు సప్తమండు.

కం॥ ననుఁ బోవ నిపుడు నీచె

ప్పినయధ్యాత్మ మనునట్టివేరఁ బరఁగున

పురమరహస్యపు వాక్యము

విన నాయామోహబుద్ధి వికలం బయ్యెన్.

1

కం॥ వినిపించితి భూతంబుల

జననంబును నాశనంబు జలజామౌ నీ

ఘనశాశ్వతమాహాత్మ్యం

బురు నాకు సవిస్తరముగ బుద్ధిఁ దెలియన్.

2

కం॥ సరె యిదిసరె గాని మహా

పరమేశ్వర నిన్ను నెట్లు వర్ణించితివో

పురుషోత్తమ యాసీయై

శ్వరరూపముఁ జూడఁ గోరువాడం జుమ్మి.

3

కం॥ కన నది నాకున్ శక్యం

బని నీమదిఁ దలఁచె దేని యయ్యా ప్రభువా

ఘనయోగేశ్వర నీ దా

ఘనాన్యయై నయాపుఁ గనఁబటవఁగ జే.

4

అనుటయు శ్రీభగవంతుండు

క॥ పలుఁడెఱుఁగులు దివ్యంబులు

పలువర్ణాకృతులు నగుచుఁ బార్థా పలునూ
ఱులకొలఁది వేలకొలఁదిన్

వెలసెడునానూపు లివియె నెమ్మింగనుమా

5

క॥ నలి నాదిత్యుల రుద్రుల

నలవసువులు వాయువులను సశ్వీనుల నిఁకం
దొలి యెన్నఁడు చూడనివిం

తలుపెక్కులఁ జూడుమా పృథ్వాదేవీసుతా.

6

క॥ కనుమా యిదె నానెమ్మే

నను సచరాచరము జగము నలి వెల్లెడు నె
ల్లను నొకచక్కిన మఱి యిఁకఁ

గన వలచెడువాని నెల్లఁ గనుమా బార్థా

7

క॥ ఈనీకన్నులతోడను

గానం గా లేవు నన్నుఁ గావునఁ పార్థా

నే నిత్తు దివ్యదృష్టిం

దానఁ గనుమ యైశ్వరమ్ము నాయోగంబున్.

8

క॥ అని పలికి తోడనే పా

ర్థున కైశ్వర మైసవరమరూపం బెల్లం

దనర మహాయోగేశ్వరుఁ

డనఘుండు హరి చూపెగదవెయవనీనాథా

9

క॥ పలుమోములు పలుఁగన్నులు

పలువీంతులదర్శనములు పయి కెత్తినవై

వెలిగెనుపలుదివ్యాయుధ

ములు ధగధగ మెఱయు దివ్యములు పలుసాముత్రుల్. 10

తే॥ గీ॥ కలిగి దివ్యమాల్యాంబరంబులు ధరించి

దివ్యగంధం బలఁది మేన దేవమయి య

నంత మాశ్చర్యమయమును నగుచు విశ్వ

తోముఖం బయి యాగూపు తోచె నధిప. 11

కం॥ దివి లేపురైన సూర్యుల

దవువెలుఁ గొక్కటను లేచునది యయ్యె న యే

నవు సాటి యది యనం దగు

భువిలో నవ్విశ్వసూపము వెలుఁగుతోడన్. 12

కం॥ కనె నపుడు వేఱుపే అయి

యనేకవిధములయి వెలుఁగునంతజగంబున్

జన దేవదేవునమ్మే

నను జాండవుఁ డొక్కచక్క నరనాథమశీ. 13

కం॥ కని మేను గగుర్పొడువం

గను నివ్వెఱ శిరము వంచి కరములు ముకుళిం

చి నమస్కరించి యడే

వునితో నిట్లనియె నతఁడు భూప్రశేషా 14

చం॥ కనియెద దేవ నీదుఘనకాయమునందు నమస్తదేవతా

లిని మఱి పల్దెఱంగుల వెలింగెనునట్టియశేషభూతతో

టిని సభ పద్మపీఠమున నీవిని దీర్చినయట్టిబ్రహ్మదే

వునిఁ దగ దివ్యహానురగపుంజము నర్వమునిప్రసాదమున్. 15

మత్తకోకిల.

పెక్కుజేతులు పెక్కుగడ్డులు పెక్కుమోములు నేత్రముల్
పెక్కు దాలిచి కానిపించెదు పెక్కురూపుల నెల్లెడన్
నిక్క మివ్వదు విశ్వరూపుడ నీకు సంతము మధ్య మా
యిక్క యాదియుఁ గానిపింపవ యెందు నోజగదీశ్వరా. 16

మ॥ ఘన తేజంపుఁగిరిటముం గదయుఁ జక్రిం బొప్పఁగా దీప్తిఁ బొ
ల్చునినాగ్నిప్రభ సప్రమేయుఁ డయి తేజోరాశి యై యెల్లచో
ట్లను బెంపారఁగఁ బెద్ద ప్రజ్వరిలుచుంటం దుర్నిరీక్ష్యుండ వై
యనఘా యెల్లెడఁ గానిపించెదవు నాదై నట్టియాకంటికిన్. 17

మ॥ పరమం బై చనునక్షరం బనుచుచుం బ్రహ్మాండభాండాలికిం
బరమంబై సనిధాన మంచు నెద దేవా యవ్యయుం డంచు ని
న్ను రహిన్ శాశ్వతధర్మగోష్ఠయుఁ బురాఁబుడైనయాతం డటం
చు రతిన్. లోక మెఱుంగఁగావలయు నంచు న్నేను భావించెదన్.

మ॥ అనఘా యాదియు మధ్య మంతమును లే కాదిత్యచంద్రాక్షివై
యనిశాంతపరాక్రిముండ వయి యాడ్యానంతబాహుండ వై
యినసందీప్తమహాగ్నివక్త్రుడవు నై యీలోకము న్నేడు నీ
ఘనమాతేజముతోడఁ గాల్చుచు బళా కాన్పించుచున్నా విటన్.

మ॥ అనఘా నిండెను నేడు చూడఁగ మహాత్మా భూసభోమధ్యమె
ల్లను నీయొక్కనిచేతనే దిశలు నెల్లం జూడఁగా నట్ల నిం
డెను జ మృద్భృత ముగ్ర మై వెలుఁగునీనీరూపముం గంటితోఁ
గని లోకత్రయ మెల్లనుం జెడవడంకం జొచ్చెఁ గన్గొంటివే. 20

మత్తకోకిల

పొసర నీసురసంఘముల్ నినుఁ బొందె నిష్ఠుమ భీతిచే

తను గరంబులు మోడ్చి కొందఱు తద్ద గీర్తననేయువా

రసఘ నీకు జయంబటంచు మహర్షి సిద్ధసమూహముల్

పొనర స్తోత్రము నేయువారలు పుష్కలస్తవరాజిచే. 21

మ॥ విను మేకాదశరుద్రసిద్ధులును విశ్వేదేవతల్ రాక్షసుల్

చనఁ బన్నిద్దఱుసూర్యు లష్టవసువుల్ సాధ్యాశ్వినీదేవతల్

ఘనులౌ యేడ్వరువాయువుల్ పెతరులుం గంధర్వయక్షాళు లౌ

యనఘా యెల్లరు నిన్నె చూచెదరు తా మాశ్చర్యమగ్నాత్ములై.

మత్త కోకిల.

పెక్కుమోములు పెక్కుఁగన్నులు పెక్కుబొజ్జలునుం దొడల్

బెక్కుఁజేతులు పెక్కుఁగాళ్లులు భీకరంబగు కోటిబున్

బెక్కు గల్గి వెలుంగునీదగు పెద్దరూపముఁ జూచి యి

ష్టెక్కుఁజొభయ మందినారమ యెల్లలోకులు నేనునున్. 23

మ॥ తెఱపంబడ్డయ నేకవక్త్రములతో దేవేశ దీప్తంబు లై

మెఱయం జొచ్చువిశాలనేత్రములతో మిన్నంటి పల్వన్నెలన్

మెఱయం దాలించి వెల్లుని న్నిపుడు సామీ కాంచి నానెమ్మదిన్

మెఱవుం జెందితి ధైర్యమున్ శమమునున్ వీడెంగదా యక్కటా. 24

కం॥ అల కాలానలసన్నిభ

ములు హరిదంష్ట్రా కరాళములు నగునీమో

ములు చూడఁ గానఁబడవు ది

శలు వ్రేఁగయ్యెమది కిఁకఁ బ్రసన్నుడ వగుమా.

25

త॥ అసఘ యీధృతరాష్ట్రనందను లందఱుం గుమి గూడి యీ

జనవరేణ్యులగుంపుతోడను జాపశిక్షకుద్రోబుతో

ఘనుఁడు స్వర్ణదిపుత్రుతోడను గర్జుతోడను మాబలం

బున వెలుంగుచునున్న వా రగుముఖ్యయోధులతోడుతన్. 26

చం॥ వడివడి దేవదేవ యిదె వక్రపుగోటలతో వెలుంగునీ
బెడివపునోళ్లలోనఁ గడువితగఁ జొచ్చుచు నున్నవా రిటు
దడయక కొందఱు దకట దంతపుసందులలోనఁ జిక్కి క
న్నడియెడివారు పెందలలు వ్రయ్యలుఁ జూర్ణము లొచునుండఁగన్.

మ॥ కనఁగా నెట్లు నదీప్రవాహము లనేకంబుల్ సముద్రంబులో
ననఘాతా మెదుటేగి చొచ్చు భువిపై నత్యంత శీఘ్రంబుగా
ఘనుతాసినరలోకవీరులును శీఘ్రఁజాగతిం దేవ య
ట్ల నలి న్నీవగుప్రజ్వలించు పలునోళ్లం జొచ్చుచున్నా రిదే. 28

చం॥ మిగుతలు లోకమం దకట మిక్కిలి మండెను మంటలోపలన్
వడివడి చేటుమూడి బహుభంగుల వ్రాలెడునట్టిపోలికన్
వడివడి దేవ నీవెడఁదవాతులలోపల లోకు లెల్లరుం
బడియెడువారు నేడు బహుభంగులఁ దామును నాశనార్థమే. 29

మత్త కోకిల.

మండుచుండెడినోళ్లతోడ సమగ్రమాగతి లోకులన్
మెండుగాఁగను నెల్ల చక్కల మెక్కి నాల్కల నొల్లదే
నిండి మెండుగ లోక మెల్లను నీదు తేడముతోడుతన్
మండుచున్నది యుగ్రీకాంతి సమందమాగతి వెచ్చుఁడా. 30

మత్త కోకిల.

చెప్పు మెవ్వఁడ వ్రగ్రహపముచే వెలింగెదుదేవ నీ
విప్పు డిక్కడ నీకు మొక్కెడ నేను నం దయఁ జూడవే
యిప్పు డేమియు నీప్రవృత్తిని నే నెఱుంగన యాద్యుని
న్నొప్పుగా నెఱుంగఁగఁ గోరెద నొయ్య నానతి యియ్యవే. 31

అనుటయుశ్రీభగవంతుండు

తే॥ గీ॥ ఏను విను జగత్త్రయకృత్ప్రపృథ్వకాల
మే నిపుడు లోకహరణార్థవృత్తి నుంటి
వైరిసేనలలో నొక్కవీరుడైన
బ్రదుకఁబోఁ డీవు విడిచినవాడ నైన.

32

తే॥ గీ॥ కావునను లెమ్ము వేగ పగఱ జయించి
యశము గాంచు సమృద్ధరాజ్యంబు ననుభ
వింపు నాచేతనే మున్న వీరు వడిరి
కవ్వడి నిమిత్తమాత్రము కమ్ము నీవు.

33

తే॥ గీ॥ పార్థ నాచేతఁ జంపంగఁబడినయజ్ఞి
దోషభీష్మకర్ణజయద్రథులను దక్కు
దండిమగలను జంపుమా బెండువడకు
యుద్ధమాడుము గెలుతీవుయుద్ధమందు.

34

కం॥ అన విని కిరీటి వడఁకుచు
దనచేతులు మోడ్చి మ్రొక్కి తద్దయు ధీతి
బ్రాణతుఁ డయి గద్గదస్వన
మున నిట్లనె గృహుతోడ భూవర మరలన్.

35

మ॥ అనయంబు న్నినుఁ బ్రస్తుతించి సకలం బైనట్టిలోకంబులో
యనఘా తాము ప్రహర్ష మందుటలు సత్యంతానురాగంబులం
గనుటల్ బెగ్గిలి దిక్కుదిక్కులకు రక్షస్సంఘముల్ పాటుటల్
ఘనసిద్ధాశులు నీకు మ్రొక్కుటలు యుక్తంబే గదా కేశవా. 36

ఉ॥ ఎన్న జగద్గరిష్ఠుఁడవు నిమ్ముగ బ్రహ్మకు నాదికతవై
యున్ననిను న్మహాత్మ యెటు లొప్పరికింతు నమస్కరింప శం

దున్నదనంగ లేదనంగ నొప్పెడు దాని కతీతమూనివై
యున్నమహాక్షరుండవు మహాగ్రీ యనంత జగన్ని వానుడా. 37

మత్తకోకిల

ఈవు చూడంగ నాదిదేవుడవే సనాతనపూరుషుం
డై వెలింగెడువాడ వీజగమంతకుం గుదు రీవెసూ
యీవెవేత్తవు నీవెవేద్యమవేపరంబగుభావమున్
నీవె నీవె యనంత విశ్వము నిండియుండినవాడవున్. 38

శా॥ ఈవే వాయువునుం బ్రజాపతియు నీవే యగ్ని నీవే యముం
డీవేయాపిపితామహుండు వరుణుండీవే సుభాంశుండవీ
వే వేమాణులు నీకు మ్రొక్కెదను నీకేమ్రొక్కెదన్ మ్రొక్కులన్
నీవే వెండియు నీకు మ్రొక్కెదను నే వే వెండియున్. మ్రొక్కెదన్

ఉత్సాహ

సర్వ నీకు మోల నుండి చక్క వెస్క నుండి యున్
సర్వదిక్కులందు నుండి నల్పెద న్నమస్కృతున్
సర్వమం దనంతవీర్య చక్క నీవు వెలయుటన్
సర్వుఁ డైతి చూడఁగాఁ జనంగ నమితవిక్రమా. 40

క॥ తెలియక నీయామహిమము

చెలివని బ్రమసి నినుఁ “గృష్ణ” “చెలి” “యావవ” యం
చిలను బ్రమాదప్రణయం
బులఁ జాలుకన పిలిచినట్టిపానుఁగుఁబిలుపులున్. 41

ఆ॥ వె॥ లయ్య నే విహారశయ్యాననాహార
కాలములను నవ్వుటాల కొంటి
నున్నఁ బదుగురున్న నిన్ను మన్నింపమి

యచ్యుతా క్షమింశు మప్రమేయ.

42

తే॥ గీ॥ ఈచరాచరజగమున కెల్లఁ బితవు

పరమగురుఁడవు పూజ్యుఁడ వరయ సీకు

మూఁడులోకంబులం దీడులేఁ డధికుఁడు

మఱి యిఁకెందుండు నప్రతిమప్రభావ.

43

కం॥ కావున సాగిలి మొక్కెద

దేవా దయఁజూడు కొడుకుది చెలిది ప్రియదీ

డ్యా వసుధఁ దండ్రి చెలి మగఁ

డేవిధి నాతప్పు నట్టులే సైఁపఁదగున్.

44

కం॥ మును జూడని యారూపముఁ

గని తనిసితిఁ గాని మనము కడు వడఁకెడు భీ

తిని జూపుమ యారూపమ

ఘన దేవ జగన్నివాన కరుణింపు తగన్.

45

కం॥ కనవలచెద నట్లే గద

యును జక్రికీరీటములును నొప్పెఱు నిన్నున్

జన నాచతుర్భుజుండవ

యనంతభుజ విశ్వరూప యావటఁ గమ్మా.

46

తరల

ఒనర నట్టులే చక్రముం గద యుం గిరీటము దాల్చుని

న్ననఘ నే వలతు న్మనంబునయందుఁ జూడఁగ నిప్పుడే

చన భుజంబులు నాల్గు గల్గి ప్రిసన్నమానలరూపమే

యనఘ తాల్పవె విశ్వమూర్తి సహస్రబాహువు చెచ్చెఱన్.

ఇట్లర్జునుండుపలుకుటయు శ్రీభగవంతుండు

క॥ చన విశ్వము తేజోమయ

మనంత మాద్యంబు పరమ మన్యుఁ డెపుడు గా

నని నీరూపము నీ క

ర్జున నాయోగంబుచేతఁ జూపితిఁ గర్తుణన్.

47

క॥ నలి నీరూపంబున న

న్నలఘోరతపముల వేదయజ్ఞాధ్యయనం

బుల చానంబుల గర్మం

బులఁ జూడఁగఁ జాల రన్యపురుషులు ధరణిన్.

48

క॥ ఈనాభీకరరూపము

చే నీకుఁ భయము పుట్టి చిత్తము బ్రమసెన్

గాన భయ మేది యెలమిన

యానారూపంబ చూడు మది యిదె మరలన్.

49

ఉత్సాహ

అనుచు నామహాత్ముఁ డైనయట్టివాసుదేవుఁ డో

యనఘ చల్లనౌశరీర మమరఁ దాల్చి వేగ మ

ర్జునున కపుడు తనదురూపుఁ జూపి మరలఁ గర్తుణతో

ననునయించె వెగడుపడినయల్ల వాని భూవరా.

50

క॥ మానుష మై సౌమ్యం బగు

నీనీరూపంబుఁ జూచి యిప్పుడు వదిలెన్

నానిశ్చేష్టత కుదుటన్

మానసముం బడియెఁ బడితి మనుజులలోనన్.

51

అనుటయు శ్రీభగవంతుండు

కం॥ ఏవిశ్వరూప మర్జున

నీ విష్ణుడు చూడఁ గలిగి నెగడితి విం దే
యావిశ్వరూప మనిశము
దేనతలుం జూడఁ గా మది స్వలతురుసూ.

52

కం॥ ఏగతిరూ పగునను గనఁ

గాఁ గలిగితి వట్టినన్నుఁగవ్వడి చూడం
గాఁ గాదు వేదములచే

మూగతపస్సులను దానముల యజ్ఞములన్.

53

తే॥ గీ॥ శ్వేతవాహన యీరీతి విశ్వరూప
ధరుడ నగునన్నుఁ జక్కఁగాఁ దత్వమునను

నన్యమెఱుంగనిభక్తిచే నై న వే యె

ఱుంగఁ జూడంగ మఱియుఁ బొందంగ వచ్చు.

54

ఉత్సాహ

నన్నుఁ గూర్చి కర్మముల్ చనంగ సల్పి పరముఁ డం

చెన్ని నన్ను భక్తి గొల్చి యెల్లసంగజాలముల్

పన్నుగాను విడిచి పగలు ప్రాణికోటియెల్లమీఁ

ద న్న రా యడంచువాఁడు తనర నన్నుఁ బొందుఁజూ.

55

గద్య.

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీవుత్ర పండితా

రాధన మండిత లక్ష్మీ నరసింహపండిత ప్రణీతంబైన యుప

నిషత్తును బ్రహ్మవిద్యయును యోగ శాస్త్రంబును

శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదంబును నగు శ్రీ భగవద్గీ

తయందు విశ్వరూప సందర్శన యోగ

మచు నేకాదశాధ్యాయము.

భక్తి యోగము

పండ్రిండవ యథ్యాయము.

ప|| అని చెప్పటయు నర్జునుండు.

ఉత్సాహ.

భక్తు లెవరు నిన్నుఁ గొల్తుి వసుధలోన నిరతమున్
యుక్తు లౌచు వారిలోన నొనర నక్షర మగు న
వ్యక్తమున్ సృరింతురెవరు వారిలోన యోగమున్
భక్తవత్సలా యెఱుంగువార లెవరు లెస్సగన్.

1

ప|| అని యడుగుటయు శ్రీభగవంతుం డిట్లనియె.

కం|| నర నిత్యయుక్తు లై యె

వ్వరు నాపై నిలిపి మనముఁ బరమశ్రద్ధన్
బరఁగ నుపాసించురు వార్

వరయోగులు నాకు మనసువచ్చినవారల్.

2

కం|| విను మక్షరము నచింత్యం

బును సర్వత్రగము నచలమును గూటస్థం

బు ననిర్దేశ్యంబు ధ్రువం

బు నైనయవ్యక్తమును నమోఘభుజబలా.

3

కం|| కరము జితేంద్రియు లై యె

వ్వ రెల్లెడం దుల్యబుద్ధి వడిఁ బ్రాణిసము

త్కరహిత మరయు చుపాసి

తురు వారలు నన్నె పొందుదురు సూ పార్థా.

4

తే॥ గీ॥ ధరణి నవ్యక్త సక్త చేతస్కులకును
 నధికతత మైనక్షేళంబు లావహిల్లు
 నకట దేహభిమానులౌనట్టిరికిని
 బడయ నవ్యక్త గతి చాలఁగడిఁది గదవె.

5

తే॥ గీ॥ పార్థ నా కెల్లకర్మ మర్పణముసేసి
 నన్నె పరమమా గతి గాఁగ నమ్మి యెడఁగ
 నన్య మెఱుఁగని యాయోగ మభ్యసించి
 చింతచేయుచు న న్నుపాసెంతు రెవరు.

6

తే॥ గీ॥ అట్టినామిఁద మన సుంచునట్టి రైన
 వారలను మృత్యుసంసారవార్ధి నుండి
 సరభసం బగుగతితోడ నవ్యసాచి
 వత్సలత నుద్ధరించెడువాడ నగుదు.

7

కం॥ నామిఁదనె మది నిల్పుము
 నామిఁదనె బుద్ధి యర్జునా నిల్పుము నీ
 వీమిఁద నన్నె కలసెద
 వేమి యు సందియము వలవ దిందుఁ బడంగఁ.

8

కం॥ ఇప్పుడు నీమది స్థిరముగఁ
 దప్పక నామిఁద నిలుప దార్ధ్యము లే దే
 జెప్పెద విను ననుఁ బొందఁగ
 నొప్పుగ నభ్యాసయోగయుతుడవు కమ్మా.

9

తే॥ గీ॥ అట్లు లభ్యాసముం జేయ నైన శక్తి
 పరఁగ లే దేని మత్కర్మపరుడ వీవు
 కమ్మ కర్మముల్ నానిమిత్తమ్ము సేసి

- తేనియును బొందఁగలవు నుమ్మావు సిద్ధి. 10
- కం॥ ఇది యును జేయఁగలేవే
హృదిలో నాయోగ మాశ్రయించి కిరీటీ
పదపడి నియతాత్ముడ వై
వదలఁగదే సర్వకర్మఫలజాలంబుల్. 11
- కం॥ విమలజ్ఞానం బభ్యా
సమునకు మఱిభ్యాసమల్లజ్ఞానమునకు భ్యా
సమునకుఁ గర్మఫలత్యా
గ మెక్కు డలదాన శాంతి కలుగునుజమ్మి. 12
- తే॥ గీ॥ వైరభావంబు చాల్చి కేప్రాణులకును
గర్హణయును మైత్రీయును రెండు గలిగి తాను
దనది యను రెండు లే కెల్లతటిని సమత
నుర్వి సుఖదుఃఖములఁ గుప్పు చోర్చు గలిగి. 13
- తే॥ గీ॥ ఎల్లతటి సంతసం బంది యెసఁగువాఁడు
యోగి యగువాఁడు దృఢనిశ్చయుఁడు జితేంద్రి
యుఁడు మదియు బుద్ధి నామోద నుంచినట్టిఁ
డైన భక్తుఁడు నా కిష్టుఁ డైనవాఁడు. 14
- కం॥ ఎవ్వని కులుకదు లోకం
బెవ్వఁడు లోకముల కులుకఁ డెలమి యు నలుకల్
నివ్వెఱి యుఁ ద్రిప్ప త్రిప్పల
నెవ్వఁడు వడకుండు నాతఁ డిష్టుఁడు నాకున్. 15
- కం॥ అనపేక్షుఁడు శుచి యగువాఁ
డు నుదాసీనుఁడు దక్షుఁడు ను నిర్బాధుం

దును సర్వయత్నవర్జితం
దు నై వెలుగునాదుభక్తుఁడు ప్రియుఁడు నాకున్. 16

క॥ కూరిమి యలుక యు వగ యును
గోరిక యును లేక గొంతికొడుకా యిది మే
లారయఁ గీ డిది యన కొ
ప్పారెడునలభక్తుఁ డిష్టుఁ డన్నా నాకున్. 17

క॥ ఇది మానం బవమానం
బిది యన కితఁడు చెలి పగతుఁ డితఁ డనక నుఖం
బిది యిది కష్ట మనక వేఁ
డిది చలి యిది యనక సంగ మెడలినవాఁడై. 18

క॥ తనుఁ దిట్టినఁ బొగడినఁ బడు
చును మానము చాల్చి తనియుచును దేననునై
న ని దిల్లు ప్రవాసం బిది
యనక మనుసు నిల్పుభక్తుఁ డగు నాప్రియుఁడే. 19

క॥ పరమశ్రద్ధను నన్నే
పరమునిగా నమ్మి యిపుడు పలికినదగుని
పురమధర్మామృతంబా
చరించుభక్తు లతిహితులు జగతి న్నాకున్. 20

గద్య.

ఇది శ్రీత్రీకవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీవుల శ్రీ పండితా
రాధనమండిత లక్ష్మీనరసింహపండిత ప్రణీతంబై నయ్యప
నిషత్తును బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబు
ను శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదంబును నగు
శ్రీభగవద్గీతయందు భక్తియోగమను
ద్వాదశాధ్యాయము.

పదుమూఁడవ యధ్యాయము

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగ యోగము.

శ్రీ భగవంతుండిట్లు చెప్పటయు నర్జునుండు
అ॥ వె॥ క్షేత్రమనఁగ నెద్ది క్షేత్రజ్ఞుడననెవ్వఁ
డెద్దిప్రకృతియనఁగ నెవఁడుపురుషుఁ
డనఁగ నెద్దిజ్ఞానమనఁగ జ్ఞేయంబన
నెద్ది తెలియవలతు నెఱుంగఁజెప్పుచు.

A

వ॥ అనియడుగుటయు శ్రీ భగవంతుండిట్లనియె

క॥ విను మీ దేహము క్షేత్రం

బనఁబడు నిదియెవ్వఁడెఱుంగు నాతని ధరణి

నను దజ్ఞులెనయవ్వా

రనఘా క్షేత్రజ్ఞు డంచు నందుకు సువ్వే.

1

క॥ నలి నెల్లక్షేత్రములలో

పల నే క్షేత్రజ్ఞుడంచుఁ బరఁగ నెఱుంగుమా

యిలలో క్షేత్రక్షేత్ర

జ్ఞులభేదంబెఱుక యెఱుక నూ వె కిరీటీ.

2

తే॥ సీ॥ ఎద్దియాక్షేత్ర మెట్టిది యేవికార

మందుచుండు నదెవనిచేనగుచునుం డె

వండలయతండు నేప్రభావంబువాడు

వినుము సంక్షేపముగ వినుపింతు దాని.

3

తే॥ గీ॥ ఋషులు పల్లెటఁగులను వర్జించినారు
వివిధఛందస్సులును జెప్పె వేలువేట
కార్యకారణములు సూపి కరము నిశ్చ
యముగా బ్రహ్మసూత్రవాక్యములు దెలిపె. 4

కం॥ పంచమహాభూతంబులు
నంచితముగ మాయ బుధ్యహంకారములున్
బంచేంద్రియగోచరములు
పంచమిపతి యిందియములుపదియు నొకటియున్. 5

కం॥ సుకము ను గప్తము పగ కో
రికయును దెల్వీయును మఱియు ధృతి శారీర
ప్రకరము నివి త్కేత్రము త
త్సకలవికారము లటనిరి సంక్షేపముగన్. 6

కం॥ తను నధికుఁడనికొనమి యో
ర్పును దంభములేమి శౌచమును దిన్నఁదనం
బు నహింస మనోనిగ్రహ
మును గురుసేవయును స్థైర్యమును గాంతేయా. 7

తే॥ గీ॥ విషయములమీఁద వైరాగ్యనృత్తి కలిమి
ప్రణతవైరి యహంకారగుణములేమి
చావు పుట్టువు రుజయు ముసలితనమ్మొ
నంగుచుండెడుదుఃఖదోషములయెఱుక. 8

కం॥ సంగములేమియుఁ గొడు కా
లుం గృహ మివిమొదలుగాఁగలుగువానికి నె
ల్లం గడు దొర్లమి యెన్నం

దుం గీళ్ళే ల్లోక్కగతిఁ గుడువఁగాఁదలఁపున్. 9

కం॥ తనరెడుననన్యయోగం

బున నాపై శుద్ధభక్తిపొంపిరియును ని
ర్మనుజప్రదేశమందున
నునికియు జనసంఘయోగమొల్లమి మఱియున్. 10

కం॥ మానితనిత్యాధ్యాత్మ

జ్ఞానమునికి తాత్త్వికంపుజ్ఞానార్థంబుం
గానుట యనునివియెల్లం
జ్ఞానం బజ్ఞాన మనిరి జగతి నితరమున్. 11

తే॥ గీ॥ ఇంక మోక్షంబు నెయ్యది యియ్యఁజాలు

నల్లజ్ఞేయంబు వర్ణింతు నది యనాది
మత్స్వరబ్రహ్మ మలదానిమహిమ వినుచు
యది యసత్తును సత్తు గా దనఁగఁబరఁగు. 12

కం॥ ఎల్లెడఁ గాల్సేతులునై

యెల్లెడఁ దలలు మొగము లయి యెల్లెడఁ గనులై
యెల్లెడఁ జెవులై లోకం
బెల్లెడ వ్యాపించియుండు నేకాలంబున్. 13

ఉత్సాహ.

కరణ మొకటి లేక సర్వకరణగుణవికాసమై
యరయ నొకటి యంటకుండి యన్ని మోచుచున్న నై
నరుడ గుణము లేని దయ్య నలి నిను గుణభోక్తయై
పరఁగుచుండుఁ జువ్వె యల్లబ్రహ్మ మోపరంతపా. 14

కం॥ నలి నది ప్రిణులలోపల

వెలుపలఁ జర మచర మాచు వెలుఁగును దానిం

దెలియ నశక్యము నూత్మత

కలిమిని నది చెంతనుండుఁ గడుదవ్వుండున్.

15

తే॥ గీ॥ ప్రాణులందున నది పంచబడనిదయ్యుఁ

బంచబడ్డట్లు నిలిచి తా వఱలుచుండి

ప్రాణికోటులనెల్ల నోపాండవేయ

తాన పుట్టించుఁ దాఁ బెంచుఁ దాన మ్రింగు.

16

క॥ అది యెల్ల వెలుఁగులకు వెలుఁ

గది చీకటికంటె వేఱ యదియెఱుక యెఱుం

గఁదగినదది యెఱుకఫలం

బది యదియన్నింటిహృదయమందున నిలుచున్.

17

తే॥ గీ॥ ఇట్లు సంగ్రహముగ డేత్ర మెఱుక యెఱుగఁ

దగినదానిని జెప్పితిఁ దనర నీకు

దీని నెఱుఁగుచు నాభక్తుడైనవాఁడు

పాండఁగలఁడు నాభావంబు పురుషవర్య.

18

ఆ॥ వె॥ డేత్రమైనప్రకృతి డేత్రజ్ఞుడైనట్టి

పురుషుండును ననాది యరసి చూడ

నలవికారములును నల్లగుణంబులు

ప్రకృతినంభవములు, పాండవేయ.

19

తే॥ గీ॥ కార్యకారణముల నెల్లఁ గలుగఁజేయ

హేతువైనది యల్లప్రకృత్యటండు

పాడమునుఖదుఃఖముల నెల్లఁ గుడువఁగాను

బూరుషర్షభ హేతువు పురుషుఁ డందు.

20

అ॥ పో॥ ప్రకృతియందునిలిచి ప్రకృతిసంభవగుణం

బులను గుడుచుచుండు బురుషు డతఁడు

గుణములందుఁగలతగులముచేతను బుట్టు

చుండు బుణ్యసాపయోనులందు.

21

క॥ నర విను మీదేహంబునఁ

బురుషు డపద్ర్యస్త భర్త భోక్తయును మహా

శ్వరుఁడును బరమాత్ముం డై

పరుం డై యనుమంత యగుచు భాసిలుచుండున్.

22

క॥ ఈవిధముగాఁగఁ బాండు

హ్యోవరసుత పురుషు బ్రకృతి మఱిగుణములు తా

నేవా డెఱుంగఁగలఁ డిల

నావా డెట్లున్న జన్మమందఁడు మరలన్.

23

క॥ కొందఱు మది ధ్యానముచే

తం దగఁ బరమాత్ముం గందు తమకుందారే

కొంద అలసాంఖ్యయోగము

నం దగఁ గార్మికముచేత నర కొందఱునున్.

24

క॥ ఇలఁ గొంద టిల్లెఱుంగక

వలచి యుపాసించు రొరులవలన వినుచు జ

మ్మలవారును సంసారము

సాలవక దాటుదురు తాము శ్రుతిరతులగుటన్.

25

క॥ తలఁపఁగ స్థావరజంగమ

ములయందునఁ బుట్టునెట్టిభూతం జై నం

గలుగును తేత్రతేత్ర

జ్ఞానసంయోగంబువలనఁ జూపె కిరీటీ.

26

కం॥ చెడునకలభూతములలోఁ

జెనకయ పరమేశ్వరుండు స్థిరుడై తా ని

లెచుడువాఁడు సమముగాఁ గ

వృషి యిది యెవ్వఁ డెఱుంగు వాఁడే యెఱుంగున్. 27

కం॥ అన్నింట సముఁ డై యీశ్వరుఁ

డున్నాఁ డని యెవ్వఁ డెఱుంగుచుండు నతఁడు తాఁ

దన్నుం జెఱపఁడు కావున

నున్నతమా పరమపదము నొందుంగదవే॥ 28

తే॥ గీ॥ సకలకర్మముల్ ప్రకృతిచే సల్పఁబడును

గాని యింతైనఁ బురుషుండు కర్తగాఁ డ

టంచు నెవ్వఁడు శ్వేతవాహన యెఱుంగు

వాఁడే సూపె యెఱుకగలవాఁడు సూడ. 29

కం॥ భూతములెల్లను వేర్వే

తై తావొక్కింటఁ బుట్టి యంతట వ్యాప్తం

బై తనరు టెఱుగు నరుఁ డెపు

డాతఁడు బ్రహ్మాంబుఁ జెందు నప్పుడ పార్థా. 30

తే॥ గీ॥ తా ననాదియు నిర్గుణుం డైనకతన

నవ్యయుండైన యీపరమాత్ముఁ డొర

కాయమందున్న వాడయ్యుఁ జేయఁ డెద్ది

చెంపఁ డంటఁడు ముట్టఁ డమందవీర్య. 31

కం॥ అన్నింటఁ జొచ్చి సుడిసియు

నెన్నుం డాకాశ మంట దెట్లట్లు నరా

యన్ని వపువులం దుండియు

సన్నా పరమాత్ముఁ డెద్ది యంటఁడు సువేష్.

32

కం॥ రవియొక్కఁడ యీసకలం

బవునోకము వెలుఁగఁజేయు నద్దన యెట్ల

ట్లవురా డేత్రీయు సకలం

బవుడేత్రీంబులను వెలుఁగునట్టు చేయున్.

33

కం॥ నలి నిటు డేత్రీడేత్రీం

బులవాసియు మాయనుండి భూతములెల్లం

దొలఁగుటయు జ్ఞానదృష్టిని

దెలిసినఁ బరమేశ్వరుని దుదిం జెందనగున్.

34

గద్య.

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రపుత్ర పండితారాధన

మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రసీతంబైన యుపనిషత్తును

బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబును శ్రీకృష్ణార్జునః

సంవాదంబును నగు భగవద్గీతయందు డేత్రీ

డేత్రీజ్ఞవిభాగయోగమును పదుమూడవ

యధ్యాయము.

ఆంధ్రభగవద్గీత.

పదునాలుగవ అధ్యాయము.

గుణత్రయ విభాగయోగము.

ప|| శ్రీ భగవంతుండు మఱియు నిట్లనియె.

కం|| మఱియును జానంబులలో

నెఱిగించెదఁ బరము శ్రేష్ఠ మెయ్యది మున్నం
దఱుమునుల్ దానిఁ ద్రా

యెఱిగికదా మోక్షమంది రిందుండి తగన్.

1

కం|| ధరలో నీజ్ఞానంబును

పరి యవలంబించి నాదు సాధర్య మ్మె

వ్వరు గండు సృష్టితఱి బు

ట్టరు ప్రళయంబందుఁ బొడవడంగరు వారల్.

2

కం|| తా నల్లప్రకృతి నాకున్

యోనియగున్ నేను గర్భ మునిచెన నందున్

తానం భూతములెల్లను

మానుగ నోపాండుపుత్రమధ్యమ పుట్టున్.

3

అ|| వె|| ఎల్లయోనులందు నేయేశరీరముల్

పుట్టుచుండు జగతి నట్టివాని

కరయఁ బ్రకృతి యోనియై యొప్పు నందు వి

త్తనము నాటు నట్టితండ్రి నేన.

4

తే॥ గీ॥ ధరణి సత్వము రజము ను దమము శనఁగఁ
బొనరు గుణములు ప్రకృతిచేఁ బుట్టినట్టి
వయ్యె నీమూఁడు నవ్యయుం డైనయట్టి
దేహి నరికట్టుచుండును దేహమందు.

5

తే॥ గీ॥ అందు సత్త్వంబు నిర్మలం జాటఁజేసి
వెలుఁ గొనఁగు చామయంబులఁ దలఁగుచును ను
ఖాభిమానంబు మఱియు జ్ఞానాభిమాన
మనెడనీరెంటితో దేహి నంటఁగట్టు.

కం॥ నలి రాగపురూపాచును

నిలలోన రజోగుణంబు తృష్ణాసంగం

బులఁ బుట్టించుచుఁ గర్మం

బులతగులున కతని లంకె పొనరఁగ వైచున్.

7

కం॥ తమ మజ్ఞానమునకు జన

కమయి శరీరులకు మోహకర్మమై యాల

స్వముతోడ వారినిఁ బ్రమా

దముతోడను నిద్రితోడఁ దగ బంధించున్.

8

కం॥ సుకమందు సత్వము రజ

స్సు కర్మములయందుఁ దమము సుష్ణానముఁగ

ప్పికరము ప్రమాదమందున

సకలశరీరులను నవ్యసాచీ నడపున్.

9

కం॥ ఒక్కొక్కతఱి నీమూఁటను

నొక్కొక్కటి తక్కురెంటి నొయ్య నడఁగఁ గాఁ

ద్రొక్కుచుఁ బ్రబలంబై కడు

నిక్కు-ను గురువంశవార్ధి నీరజపైరీ. 10

కం॥ ఎప్పుడు వెలుంగిడుజ్ఞానము

తప్పక యీమేన నెల్ల ద్వారగబులలో

నొప్పుగఁ బుట్టును సత్వం

బప్పుడ యెఱుంగునది ప్రబలమైన దటంచున్. 11

తే॥ గీ॥ సర్వసామాన్యచేష్ట లిచ్చలు దురాశ

శమములేమియు స్వప్రయోజనపుఁ గర్మ

మాచరించుట యనునివి యర్జునా ర

జన్ము ప్రబలంబగును వడి సంభవించు. 12

కం॥ పారపా టేమఱిపాటును

ధరణిఁ బ్రకాశంబులేమి స్తబ్ధత్వంబుం

గురునందన పుట్టునుజా

మృరయంగఁ దమన్ము ప్రబలమగుటయు మఱియన్. 13

కం॥ ఏదశ సత్వము ప్రబలం

బాదశఁ దా నొకటియైన నర్జున పాండుం

జా దేహి నిర్మలంబగు

వేదవిదులలోకముల విశేషాభ్యర్థి. 14

కం॥ హేచ్ఛురజస్సునఁ గా వి

వ్వచ్చుడ కర్మపరులందుఁ బరఁగఁగఁ బుట్టున్

హేచ్ఛుతమస్సునఁ గాఁ దా

నచ్చుగ నిలమూఢయోనులందునఁ బుట్టున్. 15

కం॥ ఇల సాత్వికములకున్ ని

ర్మలసత్కర్మములఫలము రాజసములకున్

ఫలము సంసారదుఃఖము

ఫల మజ్ఞానంబు తమువలనిపనులకుఁ.

16

క॥ కలుగును జ్ఞానము పత్వము

వలనను లోభము రజస్సుచలనను బార్థ

కలుగును గలుగుఁ దమస్సున .

నిల నజ్ఞానంబు మోహ మేమటపాటున్.

17

క॥ చనుఁ బైకి సాత్వికుఁడు న

డ్డిన నిల్చును రాజసుం డమితగుణ కురువం

దన యలఁతిగుణముత్రిప్పలఁ

జనుఁదామనుఁ డైనవాఁడు నను నడుగునకున్.

18

క॥ గుణముల కంటెను వేతెది

గణియింపఁగ నెపుడుఁ గర్త కాదని కనుచుం

గుణముల కతీతు నెఱుంగును

గుణనిధి నాభావ మపుడు కోవిదుఁ డందున్.

19

క॥ తగ నీదేహసముద్భవ

మగుమూఁడుగుణముల దాఁటినట్టిఁడు తాఁ బు

ట్టుగుఁ జాపు జరయు దుఃఖము

నిగవిడిచి వెసంబడయుఁగ దే మోక్షంబున్.

ప॥ ఇట్లు భగవంతుండు బోధించిన విని యర్జునుండు.

క॥ ఈమూఁడుగుణము లడఁచిన

యామానిసిచి న్నె లేమి యాతఁడు దేవా

యేమాచరించుచుండును

నీమూఁడుగుణంబు లాతఁ డెట్టులుదాటున్.

21

ప॥ అనియదుగుటయు శ్రీభగవంతుం డిట్లనియె.

క॥ అమర నెవఁడు సాత్విక కా

ర్యము వచ్చిన వచ్చెనేని రాజసమగు కా

ర్యము వచ్చినఁ దామనకా

ర్య మేవగింపఁ డవి పోవ నాశింపఁడు సూ.

22

క॥ అనిశము మధ్యస్థుని బో

తెను నిలిచి గుణములచే జలింపక ధర నె

ల్లను గౌణవ్యాపారిము

అని యెఱిగి యెవండు బెగడు నందకయుండున్.

23

చ॥ కని తన కబ్బుకష్టము నుఖంబును నొక్కటికాఁగ స్వస్థుడై

కనుచును మంటిగడ్డ బొమగల్గును బంగరు నొక్కరీతిగాఁ

గను బ్రీయ మప్రీయంబు సరిఁగాంచుచు నెవ్వఁడు ధీరుడై యొరుక్

తనుఁ బొగడంగఁ గుల్కఁ డిలఁ దన్నును దిట్టిన నల్లఁడింతయున్

క॥ ఇదిమానం బవమానం

విది విత్తుఁడువీడు శత్రుఁడితఁడన కెవ్వం

డెవ సర్వారంభంబులు

వదులు గుణాతీతుఁ డండు వానిం బౌర్థా.

25

ఉత్సాహ॥ ఒనర నిశ్చలంపుభక్తి యోగమున నెవండున

న్ననఘు కొల్చుచుండువాఁడు నట్టివాఁడు చెచ్చెఱన్

తనర నీగుణత్రయంబుదాఁటి బ్రహ్మభూయముం

గనఁగ నిక్కువమ్ము గాఁగఁగవ్వడి సమర్థుడౌ.

26

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మ కాశ్రయమైనట్టివాడ నేన

అవ్యయబైన మోక్షాశ్రయంబు నేన

అమరశాశ్వతధర్మాశ్రయంబు నేన

అన్నయేకాంతసౌఖ్యాశ్రయంబు నేన.

27

గద్యము

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరిరామనభట్టాగ్రీవుత్ర పండితారాధన
మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండితప్రబోధంబైన యువనిషత్తును బ్ర
హ్మవిద్యయును శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదంబును నగు శ్రీ
భగవద్గీతయందు గుణత్రయవిభాగయోగమను

చతుర్థ శాధ్యాయము.

భ గ వ దీ త

పదు నేనవయథాయము.

పురుషోత్తమప్రాప్తియోగము.

మ॥ సలి మీఁదం గల వెల్ల మూలములు క్రిందం గల్లునీయెల్లఁ గొ
 మ్మలు నై తద్దయు వీఁగునిల్ల నెడుభీమంబైనయశ్వత్థముం
 దిలకింపంగ ననాది యంచు రిటఁ గుంతీపుత్ర యద్దాని కాఁ
 కులు వేదంబులు దాని నేనరుఁ డెఱుంగు న్నాఁ డె వేదజ్ఞుఁడౌ.
 చ॥ అరయ గుణప్రవృత్త మయి యశారపురా విషయప్రవాళమై
 పరఁగుచుఁ గ్రిందుమీఁదు తగఁ బ్రాకుచునుండునుదానికొమ్మలొ
 నర నరలోకమందునఁ జనంగను గర్మగణానుబంధమై
 చోరఁబడుచుండుఁ గ్రిందికిని జువ్వె తదీయము లైనవేళుచున్. 2

ఉత్సాహవృత్తము

దీనిరూప మట్లు లిందుఁ దెలియ రాదు చూడఁగం
 దీనిమొదలు దీనితుదియు దీనిపాఁతె ఁంగరా
 దోనృవృషభ వేళు పాతి యుర్వరం గడుం దృఢం
 బైనయీతరువు విరక్తియ౯దృఢాసి నతిమఱుఁ. 3

ఉత్సాహవృత్తము.

దేనిఁ బొంది సిదపనిందు ఁ దిరిగి రారుమానవుల్
 మానుగాను వెనకి కొన వలయును దత్పదంబు వే
 యేనివలన నాదితేని యీప్రవృత్తి వ్యాప్త మ
 వ్యాని నాదిపురుషుఁజొచ్చువాఁడశరణమంచుచున్. 4

ఉత్సాహనృత్తము.

మానమోహములను విడిచి మఱి జయించి తగులముల్
జ్ఞానవిద్యఁ బడయఁ గోరి చక్కడంచి కామముల్
స్థాన మీక కష్టసౌఖ్యసంజ్ఞ లైనరెండ్రకు
జ్ఞాని యల్ల చెడనిపదవిఁ జక్కఁ బొందువాఁడు సూ.

5

ఉత్సాహనృత్తము

ఎల్లవాఁడు దేనిఁ బొంది యిందు రాక వెల్లు వాఁ
డల్లపదము సూర్యుఁ డైన నల్ల చంద్రుఁ డైనఁ దా
నల్లయగ్ని హోతుఁ డైన నకట వెల్ల జేయలే
డల్లపరమ మాచు నొప్పు నట్టిపదము నాది సూ.

6

ఆ॥ నె॥ నలి ననాది యైన నాయంశ మే సుమ్మి
జీవలోకమందుఁ జెలఁగు జీవుఁ
డతఁడు ప్రకృతినుండి యైదిందియములు మ
నమ్ము సంగ్రహించు నెమ్మిఁ బార్థ.

7

తే॥ గీ॥ సారిది నాయాయుమేనులు సొచ్చునపుడు
విడుచునప్పుడు నయ్యాశ్వశ్వరుఁడు కిరీటి
వానిఁ గొనిపోవువాసనాస్పదమునుండి
పొనర వాయువు తావిఁ గొంపోవునట్లు.

8

ఆ॥ నె॥ కనులు ముక్కు చెవులు తనువు నా ల్కనునింది
యంబులందు మనసునందు నిలిచి
జేడ్క రూపముఖ్యవిషయంబు లెల్ల నా
తండు గుడుచుచుండఁ బొందుపుత్రు.

9

చ॥ అనఁకు యతండు పోవునపు డైనను మేనను నిల్చునప్పు డై
 నను దగఁ గుచ్చునప్పుడయినన్ విజయా గుణసంఘయుక్తుఁ డై
 ననుఁ గనఁ జాల రించుక మనంబున మూఢులు జ్ఞాననేత్రులై
 చనియెడువారఁ తాము కనఁ జాలుదు రాతని నెల్లభంగులన్. 10

క॥ తనలోన జీవుఁ డున్నాఁ

డని యోగియు నెఱుంగఁగలఁడు యత్నాచరణం

బున నకృతాత్ముఁ డచేతనుఁ

డనఘా కనలేడు పాని యత్నించిననున్. 11

క॥ భువనముల వెలుంగఁ జేయుచు

సవిత్వనిలో నున్న వెలుంగు చంద్రుని వెలుంగ

గ్ని వెలుంగు చూడ మదీయ మ

గు వెలుంగే యెఱుంగ వయ్య కుంతీపుత్రా. 12

తే॥ గీ॥ భూమిదేవి నావేశించి భూతసమితి

నొనర నాబలమున మోయుచున్నవాడ

మఱియు రసరూపుఁ డౌచందమామ నగుచు

నోషధుల నెల్లఁ బోషింపుచున్నవాడ. 13

తే॥ గీ॥ అమర జతరాగ్ని క్షిప్రాశి దైనయట్టి

మేనిలోఁ జొచ్చి ప్రాణ మపాన మనెడు

వాయువులతోడఁ గూడినవాడ నగుచు

నన్న మఱిగింతు నలుఁదెఱుగైనదాని. 14

చ॥ అనిశము నెల్లవారిహృదయంబున నిల్చెన నేను నాకతం

బున నలజ్ఞానమున్ స్మృతి యుపోహయుఁ బుట్టుచు వేదవేద్యుడై

యనిశము నొప్పవాడ నిగమాంతకరుం డగువాడ సేన క
క్షి నెఱిని సర్వవేదము తెఱింగినవాడను సేన వింటివే. 15

కం॥ ఊరుడు ను నఊరుడను నీ
యిరుండెఱుగులవారు పురుషు లెల్లెఱుగలరా
ఊరు డెల్లభూతములు న
ఊరు డాకూటస్థుం డండు జగతింబాధా. 16

కం॥ అరయంగ నేతొకపురుషుం డు
పరముం డున్నాడు వాడె పరమాత్ముం డన
శ్వరుం డగునారాయణుం డతఁ
డిరవుగ ముఙ్గగముఁజొచ్చి యెల్ల భరించున్. 17

కం॥ ఊరపురుషాతీతుండ న
ఊరుకంటెను నుత్తముండఁ గావున న న్నె
ల్లరు గావ్యంబులు శ్రీతులును
బురుషోత్తముం డనఁ బ్రసిద్ధి బొందినవాడన్. 18

కం॥ పురుషోత్తముండ న న్నో
నర మోహము విడిచి యిట్లు నలి నెఱిగెను న
ప్పరుషుండు సర్వజ్ఞుం డై
పరంగ నను భరించు సర్వభావముచేతన్. 19

కం॥ ఇది పరమగుహ్యశాస్త్రం
బిది నీ కెఱిగించినాడ నీరీతి నెవం
డిది నెలకొలుపును దన దగు
మది గృతకృత్యుండు బుద్ధిమంతుం డతం డా. 20

గత్య.

ఇది శ్రీతిరికవిమిత్ర తామరారామనభట్టారకాగ్రీపుత్ర
 పండితారాధనమండిత లక్ష్మీనరసింహపండిత ప్రకీతం
 బైన యునిషత్తును బ్రహ్మవిద్యయును యోగ
 శాస్త్రంబును శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదం
 బునునగు శ్రీభగవద్గీతయందుఁ
 బుగుపోతమ పాఠి
 యోగమనుపం
 చరశాస్త్ర
 య.ము.

ఆంధ్రభగవద్గీత.

పదియాటవయధ్యాయము.

దైవాసురసంపద్విభాగయోగము.

క॥ భువి వెలపులేమి యును జి

త్తేవిశుద్ధియు జ్ఞానయోగధారణ మనున

య్యవియును సీగియు దమమా

ర్జవమును జన్నంబు దపము స్వాధ్యాయంబున్.

1

క॥ అమర నహింస యు నక్కో

ధము సత్యము శాంతి భూతదయ త్యాగము కొం

డెములాడమి యువ్విఘ్న

రమి సిగ్గు నచావలము నరా మార్దవమున్.

2

క॥ క్షమయు ను దేజంబు ను ధై

ర్యము గర్వములేమి శౌచ మద్రోహంబున్

సమకూరుచుండు దేవాం

శమునం జన్మించినట్టిజనునకుఁ బాఠా.

3

క॥ సమకూరును దర్పము దం

భము నజ్ఞానంబు దురభిమానంబును గో

ధము పారుష్యం బసురాం

శమునం జన్మించినట్టి జనునకుఁ బాఠా.

4

క॥ చన దేవాంశమ్మున వ

చ్చును మోక్షం బాసురమునఁ జొప్పడు భవబం

ధన మీ వలదేవాంశం

బునఁ బుట్టినవాఁడ వాడు పొగులకు మింకన్.

5

కం॥ ఇల్ల దైవంబులు నాసుర

ములు నని భూతములజన్మములు రెండుతెలిం

గులు విస్తరించి దైవముఁ

దెలిపితి నీక నాసురంబుఁ దెలిపెద వినుమా.

6

కం॥ లేదుప్రవృత్తి నివృత్తి యు

లే దాచారం బాకింత లేదు శుచితయున్

లే దక్షున సత్యంబును

లే దనురాంశంబున న్నిలిచెడు జనులకున్.

7

చం॥ చనుజగ మెల్ల నాసురులు సత్యముకాదు ప్రతిష్ఠితంబు కా

డనువగుపాలకుం డయినయాతఁడు దానికి లేడు చూడఁగా

సనిశచరస్థురప్రభవ మయ్యది కాదు మతేమి యందురే.

గన నది నామహాతుకిమ కాక మతేమియుఁ గాదటంబు సూ.

ఆ॥ వె॥ ఇట్టిమతము నూని యిందు నష్టాత్ములై

యల్పబుద్ధి గలిగి యకట కూర

కర్మ లగుచు లోకకంటకులై వారు

జగముచేటుకొఱక యగుదు రరయ.

9

ఆ॥ వె॥ అందరానట్టి కోరిక లావహిల్ల

దఁభము ను గర్వపటిమ మవంబు హెచ్చి

మోహమున దుష్పరిగ్రహములు గ్రహించి

వారశుచులౌచు వర్తించువారు ధరణి.

10

కం॥ చచ్చినదాకను మితిలే

కెచ్చిరైడుచింత మునిగి యిట భోగములన్

విచ్చలవిడి గుడుచుటయే

యచ్చుగ మెచ్చుపురుషార్థమని నమ్మి యెదన్.

11

। గీ॥ అకట నూలులకొలది యశానాసత్తాళ్ళు

గట్టబడి కోర్ధకామముల్ కగము తాల్చి

కామభోగార్థ మర్థసంగ్రహము లేప్పు

దారి నడచుచు జేసెడు వాగువారు.

12

కం॥ ఇది సమకూరెను నా కిపు

డిదె యీకోర్కి యిక నాకు నీడేటు ను జ

మ్మిదె నాకు గలధనము తా

నిదె కా గల దింక నాకు నిద్ధనమెల్లన్.

13

మత్తకోకిల

వీనిగూల్చితి వానిగూల్చితి వీరితో నవలీలగా

నేను గూల్పంగలాడ నింకను నిల్చియున్న విరోధులన్

నేన నన్నెవడేమిసేయును నేనె ప్రభుడను భోగినిన్

నేన నేనె కృతార్థుడైతిని నే సుఖాభి బలీయుడన్.

14

కం॥ కలవాడను నేనే స

త్కులప్రసూనుండ నొండొకొడు నాకే డే

సలిపెద గృతురాజములం

బులిసెద నంచు సవివేకమోహితు లగుచున్.

15

ఉత్సాహవృత్తము

పలుదెలుగు చిత్తములను బలుదెలుగు లై నభ్రాం

తులను బొంది మోహ మనెడు దోడ్డవలను జిక్కుచు
 బులువు మీఱఁ గామభోగములను దగులు వడుచు న
 మృలిన సరకమునఁ బడుదురు మధ్యమం ద యర్జునా. 16

ఉత్సాహవృత్తము

అనఘ తమ్ముఁ బొగడికొనుచు నకట యుటక పెద్దలం
 ధనమువలనిమానమున మదమున విట్టువీఁగుచుం
 దనిసి విధివిరుద్ధముగను దంభ మూని మఱి యు నా
 జనులు పేరికొఱకుమాత్ర) నలుపు చుండ్రు జన్నముల్. 17

కం॥ బలదర్పాహంకారం

బులు గామము గోధ మెడఁద ముప్పిటిగొన వా
 రలు తమ కితులకును మే
 నులఁ గల నన్నుఁ కనూయ నొంపుదు రొరులన్. 18

ఉత్సాహ

ఆరయంగఁ జెడ్డవాండు) నకట మిగులఁ దుచ్చుకొ
 వారుఁ గ్రూరులైన యట్టివాండు) నొచు నున్నయా
 పెరిజనుల నెల్ల నేను బాటవెతుఁ జమ్మి సం
 సారమందు రాక్షసాంశజన్మ మిచ్చి నిచ్చలున్. 19

। గీ॥ అట్లు లసుకాంశసంభవు లగుచు మూఢు
 లరయఁగా నన్నుఁ జెంద లే కక్కటకట
 సవ్యసాచి పదంపడి జన్మజన్మ
 మును నధోగతి పాలయి పోవువారు. 20

కం॥ వినుమా కామము గోధం

బును లోభం బనెడుమూట ముత్తెఱుగై తా

చనునది యాత్మ జెఱిపి చే

ర్పు నరక మీమాఁడును విడుచునది కిరీటీ.

21

కం॥ నర మూఁడై యుండెడునీ

నరకద్వారములు విడుచునరుఁ డగు శ్రీయ

స్కరుఁ డాత్మకు నద్దానం

బరమగతి న్వడయుచాఁడు భానురభంగిన్.

22

కం॥ వివ్వచ్చుడ నడచును దా

నెవ్వఁడు శాస్త్రవిధి విడిచి యిచ్చాగతి తో

నవ్వాఁడు సిద్ధి బొందం

డవ్వానికి లేదు సుఖము నలమోక్షంబున్.

23

ఉత్సాహ

అదికతమున నీకు శాస్త్ర మరయఁగాఁ బ్రమాణ మా

నెదియకార్య మెద్దికార్య మిందు నొచుచుండు న

య్యది యెఱుంగ నల్ల శాస్త్రమందుఁ జెప్పినట్లుగా

విదితవీర్య కర్మమీవు వేగమిందు నల్పుమా.

24

గద్యము.

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రీవుల శ్రీ పండితారాధన

మాడిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబైన యుపనిషత్తును

బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబును శ్రీ కృష్ణార్జు

న సంవాదంబును నగు శ్రీ భగవద్గీతయందు

దైవాసుర సంపద్విభాగయోగమను

పదియాతవ యధ్యాయము.

భ గ వ ద్గీ త.

పడియేడవ యథ్యాయము.

శ్రద్ధాత్రయవి భాగయోగము.

తే॥ గీ॥ పృథ్వీ శాస్త్రవిధుల్ విశ్చి వృద్ధసాంపృ

దాయమున భక్తిఁ బూజలునేయునట్టి

వారినిలుకడ యెట్టిది వాసుదేవ

సాత్వికమొ రాజసమొ తామసమొ చెపుమ.

1

వ॥ అనియడుగుటయు శ్రీభగవంతుండిట్లనియె.

కం॥ చనఁ బ్రాణులకు స్వభావ

మున్నఁ బుట్టినయల్లశ్రద్ధ ముత్తైఱఁగై యొ

ప్పను సాత్వికి యని రాజసి

యని తామసి యని యు వాని నన్నిఁటి వినుమా.

2

కం॥ నర యెల్లవాఁడు నంతః

కరణమునకుఁ దగినశ్రద్ధ గలఁ డిలలో నీ

పురుషుఁడు శ్రద్ధామయుఁ డె

వ్వ రెట్టిశ్రద్ధగలవార వారలు వారే.

3

తే॥ గీ॥ సాత్వికులు బేవగణముల నవ్యసాచి

రాజసులు యక్షగణముల రాక్షసులను

తామసులు ప్రేతగణము భూతగణములను

బూజనేయుచు నున్నారు పురుషవర్య.

4

కం॥ ఇల దంభాహంకార

ముల వీగుచుఁ గామరాగముల దైన మహా
బలకారణమున నవివే

కులై మెయిం గలుగు భూతకోటిని మఱియున్.

5

కం॥ లోమెయిఁ గల నన్నును నుఱ

కేమానవు లిల నశాస్త్రహితమును నశుభం
జామాడ్కిఁ దపమునేయుదు

రామానవు లెల్ల వినుమ యాసురవృత్తుల్.

6

తే॥ గీ॥ ఎల్లవారి ప్రియాహార మిందు మూఁడుఁ

దెఱిగ్గులై యొప్పుచుండు సత్తెఱిగు గాఁగ
యజ్ఞము దపస్సు దానంబు నగుఁ ద్రివిధము
విస్తరించెద నవ్వానిభేద మిదియె.

7

మ॥ విమలజ్ఞానము నాయువుం బలమునుం బీరితి న్నహరోగ్యశా
ఖ్యములం బెంపఁగఁ జాలియున్నయవియై యత్యంతరస్యంబులై
చముకుం గల్గినయట్టివై స్థిరములై స్వాదై న యాహారముల్
సమరాభీల ప్రియంబు లొను ధరలో నత్వస్థు లొవారికిన్.

8

మ॥ కడుఁ జేదై కడు వేడియై మఱి కడుం గారంబునై పుల్కునై
కడు నుప్పై కడు ముటపెట్టు నవియై కౌం తేయ తిన్నంతనే
కడు నో రాఁచెడునట్టివౌచు రుజయుం గప్టంబు శోకంబు దా
మిడునాహారము లెల్ల రాజసుల కెంతే నిష్ప్రయుల్ చూడఁగన్.

9

ఉత్సాహవృత్తము.

లనఘ జాము దాఁటినదియు నాటిపోయినదియు వా
సన జనించినదియు మిగులఁ జల్లనా టినది యొరుల్

తినఁగ మిగిలినదియు శుద్ధి లేనియదియు నైనభో.

జనము నూ తమోగుణమునఁ జనెడువారి కిష్టమా. 10

కం॥ చన యజ్ఞము చేయుటయే

పని యని మది నిశ్చయించి ఫలమాసింపం

జన కిల శాస్త్రోక్తముగాఁ

గను యజ్ఞము చేయ సాత్విక మ్మది పార్థా. 11

కం॥ ఫలములు గోరుచు దంభం

బులకొఱ కెవఁడేని యజ్ఞముం ధరలోనన్

సలువును భారతబాలా

యలయజ్ఞము రాజసంపుయజ్ఞము సుమ్మి. 12

తే॥ గీ॥ అరయ శాస్త్రవిరుద్ధంబు నన్న దాన

రహితమును మంత్రహీనంబు విహితమైన

దక్షిణలు లేనిదియును శ్రద్ధయును లేని

దైవయజ్ఞంబు తామసయజ్ఞమాను. 13

తే॥ గీ॥ దేవపూజయు గురుపూజ ద్విజులపూజ

ప్రాజ్ఞపూజయు శౌచ మార్జవము పరుల

పాదపెట్టమి పరభామపయిన భోగ్య

తామతియు లేమి శారీరతపమటఁడు. 14

కం॥ ఎదిరికీ బ్రయమై హితమై

మదినొంపకసత్య మైనమాట య దేదో

యదియును స్వాధ్యాయంబను

నదియును వాఙ్మయతపం బటందురు పార్థా. 15

అ॥ వె॥ మనసునిర్మలతయు మానంబు మమఃఖత్వ

మల్లయాత్మనిగ్రహంబు మఱియుఁ

బొండవేయ వినుమ భావసంశుద్ధియు
మానసికతపన్ను మహి నటండు.

16

కం॥ చలియింపనిచిత్తంబుల

ఫలకాంక్షలు లేని వారు పరమశ్రద్ధన్
సలీపెడు మూఁడువిధము లౌ
నలతపమును సాత్త్వికం బటందురు జగతిన్.

17

కం॥ చన సత్కారము మానం

బును బూజము బ్రతిఫలముగఁ బొందఁ గ దంభం
బునఁ జేయు చలము నధువ
ము నగుతపము రాజనంబు పూరుషవర్యా.

18

కం॥ పెడనిశ్చయంబుచే దన

యొడలిం బాధించి యైన నొగులంబార్థా
కడుఁ జెఱుపనై ననుంజే
సెనుతపముం దామన మని చెప్పుదు రనఘా.

19

కం॥ చన నీదగు నని ప్రతిఫల

మును గోరక దేశకాలములఁ బాత్రములం
గని యిచ్చెను నద్దానము
ఘనబాహూ పరమసాత్త్వికం బనఁ బరఁగున్.

20

కం॥ ఆరయ ఫలమే బ్రత్యుప

కారంబే గోరి మిగులఁ గష్టముతో నె
వ్వారలు దానం బిత్తుకు
వారిది రాజన మటండు భారతబాలా.

21

కం॥ నలి దేశకాలపాత్రం

బులఁ జూడక యిచ్చుదానమును సత్కారం

బులులే కనమానముగల

యలదానము తామసం బటందురు పెద్దల్.

22

కం॥ చన నోం త త్సత్తనుచు

న్విను మూఁడువిధములు బ్రహ్మనిర్దేశం బ

య్యెను దానివలనఁ బార్థా

మును బ్రాహ్మణదేవయజ్ఞములు జనియించెన్.

23

తే॥ గీ॥ ఆకతంబున విధ్యుక్తమైన యట్టి

యజ్ఞ దాన తపఃక్రియ లాచరించు

నపుడు ముందుగ నోంకార మాచరింతు

బ్రహ్మవాదులు నిచ్చులు పాండవేయ.

24

కం॥ ఫల మాసింపక వివిధం

జులైనతపములును యజ్ఞములు దానంబుల్

సలుపుతటి ముముక్షువులు మొ

దల శ్రద్ధను నుచ్చరింతు తచ్ఛబ్దంబున్.

25

కం॥ కల దనునర్థంబున మి

క్కిలి మేలనునర్థమందుఁ గ్రీడి ప్రాజ్ఞానం

బుల సత్తు కానబడు నది

నలి శుభకార్యములయందునను వాడబడున్.

26

తే॥ గీ॥ యజ్ఞ దానతపంబులయందు నిష్ఠ

సత్తు నాఁబడు ధరణిలో సవ్యసాచి

మఱియు ను దదర్థ మైనకర్మములు నల్ల

న త నెడు వేరిచేతనే జరగుచుండు.

27

అ॥ వే॥ ఒనరశ్రద్ధ లేని హామీ మైనను దపం
 బైనదాన మైన నన్యమైన
 యెట్టికర్మమైన నెన్నంగఁ బడు నన
 త్తనుచుఁ గాద యది యిహపరములకు.

28

గద్యము.

ఇది శ్రీ త్రికవిమిత్ర తాడూరి రామనభట్టాగ్రపుత్ర పండితారాధ
 న మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబయినయుప
 నిషత్తును బ్రహ్మవిద్యయును శ్రీకృష్ణార్జున సం
 వాదంబును నగు శ్రీ భగవద్గీతయందు
 శ్రీధాత్రయ విభాగయోగంబను
 సత్తదశాధ్యాయము.

భగవద్గీత.

పదునెనిమిదవ, యథ్యా యము.

మోక్షసన్యాసయోగము.

శ్రీ భగవంతుండ్రిట్లు చెప్పటయు మరల నర్జునుండు.

తే॥ గీ॥ త్యాగసన్యాసములు రెంటి తత్త్వములకుఁ

దారతమ్యంబెఱుంగఁగాఁ గోరువాఁడఁ

గేశిసూదన యోహృషీ కేశ యోమ

హాభుజా వేఱువేఱుగా నానతిమ్ము.

1

వ॥ అనియడుగుటయు శ్రీ భగవంతుండ్రిట్లు బోధింపఁదొడంగె.

తే॥ గీ॥ కామ్య మయినంతవట్టును గర్మసమితి

నరసి విడుచుట సన్యాస మనియు మఱియు

జగతిఁగర్మఫలంబులసమితి విడుపు

త్యాగ మంచును గవివరు లండు) పార్థ.

2

తే॥ గీ॥ దోషవత్కర్మములను గొందొలు మనీషు

లైనవారలు త్యక్తవ్య మండు), మఱియు

యజ్ఞమును దానమును దపం బనెడుకర్మ

ములను గొందలు విడువంగ వలవ దండు).

3

తే॥ గీ॥ అనఘ భారతశ్రేష్ఠ యీయర్థమందు

నేను జెప్పెద నీకు నా నిశ్చయమ్ము

మొదలఁ దెలియంగఁ ద్యాగంబు మూఁడుఁదెఱుగు

లంచునీకును జెప్పినయదియ కాదె.

4

తే॥ గీ॥ యజ్ఞమును దానమును దపం బవని విధువ
వలవ దవ్వని జేయనే వలయుఁ జావ్వె
యజ్ఞమును దానమును దపం బరముగా మ
నీషులను బావనులఁ జేయు నిత్యధీర.

5

కం॥ ఈకర్మములు ధరఁ బా
ర్థా కరణీయంబు లైన నలసంగఫలా
నేకములు విడిచి చేయుట

యే కర్జము నాదుమేలైనమత మిది నూ.

6

తే॥ గీ॥ నియతకర్మ మెడపు నీతి గా దది మోహ
కారణమ్మువలనఁ గలిగె నేని
దానిఁ దామసంపుఁద్యాగం బటందురు
పెద్ద లైనవారు పృథ్విలోన.

7

కం॥ తనయొడ లలయు ననెమభయ

మునఁ గడుఁ గప్ప మని కర్మము విడుచు నెరఁ డా
తనిత్యాగము రాజస మా
తనికిన్ మోక్షంబు లేదు తత్త్యాగమునన్.

8

కం॥ విడిచి ఫలము మమకారము

గడఁగి నియతకర్మమెల్లఁ గామ్యం బని చే
సెనుదాన నైనత్యాగము

పుడమిన్ సాత్వికపుఁద్యాగము నుమీ యరయన్.

9

మ॥ ధరలో సత్వగుణ ప్రభానుఁ డయి తత్త్వజ్ఞానమం దెంతయున్
స్థిరధీ గ్గి సమస్తసంశయములన్ జిత్తంబున స్వీడి యో
నరుఁడా త్యాగము సేయు నెవ్వఁ డతఁడైన దోషవత్కర్మముల్
నిరసింపండును శోభనంబు లభిమానింపండునుఁ గూఁమిన్.

10

తే॥ గీ॥ దేహధారికి ధరణి నోబాహువీర్య
కర్మమెల్లను విడువ శక్యంబు కాదు
కానఁ గర్మఫలత్యాగి యైన యట్టి
వాఁడె త్యాగి యనంగనుఁ బరఁగు చుండు. 11

కం॥ తను వెడలుడు పత్వాగికి
పనిష్ట మిష్టంబు మిశ్ర మను ముత్యైఱుగై
చనుకర్మఫలము పచ్చున
అనఘా యెన్నఁడుఁ ద్యాగి కది రాదు సుమీ. 12

అ॥ వె॥ కవ్యదీ సమస్త కర్మ సిద్ధిర్భ్రమై
యైదుకారణమ్ము లమరు నంచుఁ
జెప్పఁ బడియె సాంఖ్యసిద్ధాంతమందవి
యివియె చెప్పవాఁడ నెలమి వినుము. 13

కం॥ ఇల మేనును గర్తయు న
వ్వల నయ్యెయింద్రియములుఁ బలుతెఱుగులుగా
వెలు గొందుచుండు చేష్టలు
నలదైవం బివియ సువ్వె యైదుకతంబుల్. 14

కం॥ మనమునఁ దనువున వాక్కున
మనుజుం డన్యాయమైన మఱిన్యాయంబై
నను గర్త మొకటి మొదలిడ
ననఘా యియైదు కతము లగు దాని కిలన్. 15

కం॥ ఈవిషయం బిట్లుండం
గా పత్నా కేవలాత్మ కర్త యనుచుఁ దా
నేవాఁ డను దుర్మతి యై
యావాఁ డెఱుంగఁ డకృతమతి యయినకతమునన్. 16

కం॥ ఎవ్వఁడు నేఁ గర్త ననం

దెవ్వనిదగుబుద్ధియం టొకింత పడదువాఁ

డివ్వసుధ వీరిఁ జంపియు

నెవ్వఁఁ జంపండ పొరయఁ జేదోషంబున్.

17

ఉత్సాహ . .

తెలివి తెలియఁదగినయదియుఁ దెలియువాఁ డటంచుఁ దాఁ

బొలుచుఁ గర్మచోదనంబు పుడమి మూఁడుఁదెఱుఁగులం

గలది యయి కరణము కర్త కర్మమంచు ముత్తైఱం

గులను గర్మసంగ్రహమ్ము కూడఁ బొల్పు నర్జునా.

18

కం॥ జ్ఞానము కర్మముఁ గర్తయు

మానుగ గుణభేదములను మఱి ముత్తైఱఁ గం

చో నర యనఁబడె గుణసం

ఖ్యానంబునఁ జిక్క వినుమ యవియుఁ దెలిపెదన్.

19

తే॥ గీ॥ అమర వేర్వేఱు సర్వభూతములయందు

నక్షరావిభక్తైకభావేక్షణంబు

దేనిచేఁ గలుచుండును మానవునకు

నల్లజ్ఞానంబు సాత్త్విక మని యెఱుఁగుమ.

20

కం॥ నలి సర్వభూతములలో

పల నర వేర్వేఱు యన్ని భావము పలుకూ

పులు బలుఁదెఱుఁగులు గలదను

టిల రాజసమైనజ్ఞాన మిదియు నెఱుఁగుమా.

21

కం॥ ఒక్కటిఁ గని సర్వ మిదే

నిక్కం బని పాకులాడి నిక్క

మృక్కట హేతువు నెఱుగక

తక్కువ యగుజ్ఞాన మవనిఁ దామస మరయన్.

22

కం॥ ఇల నియతం బగుకర్మం

బులు మమకారంబు రాగమును ద్వేషంబున్

ఫలమాసలేక చేసిన

నలవానిని సాత్వికం బటందురు పార్థా.

23

కం॥ ఫల మాసిం చెడువాడే

నిల నన్నిటి కేన యనుచు నెవఁ డను వాడే

బలుఁ గప్టపడి యొనర్చెడు

నలకర్మము రాజసం బటందురు జగతీన్.

24

కం॥ విను మెట్లు పోయి యెటు వ

చ్చునొ యనక వ్యయంబుచేయుచును బదులకుహిం

సను జేయుచునుం దలకుఁ ద

గనిపని మోహమునఁ జేయఁ గాఁ దామస మా.

25

జం॥ అరయఁగ ముక్త సంగుఁ డయి యన్నిటి కే ననునట్టిభావముం.

బొరయక తన ధైర్య మెదఁ బొంపిరివోవఁగ నుత్సహించుచున్

నర తనదైనకార్య మయిన సత్తీ కా దయిన నిష్కారముల్

పొరయక కర్మముల్ సల్పు పూరుషు సాత్వికకర్త యం డీలన్.

చం॥ కర మనురాగయుక్తుఁ డయి కర్మఫలంబు లపేక్షచేయుచున్

బరఁగుచు లోభి యై పదుల బాధలుపెట్టఁగ నెప్పు నందు తా

నరయుచు శౌచము నివ్విడిచి హర్షము శోకము రా నెడండ్లలో

నిర. విడి సేత సేయునరుఁ డెందును రాజసకర్త నాఁబడున్.

27

చం॥ తనదు మనంబు నిల్పఁగను దార్థ్యము లే కిలఁ బామరుం డయై

తన కొరు లెంత చెప్పినను స్తబ్ధత దాల్చుచు మాయకాండ యా

చు నొరుల మోసపుచ్చుచును సోమటిపోతయి దుఃఖిశీలుఁ డై

ఘనభుజ దీర్ఘస్ఫూతి యగు కర్తను దామసుఁ డందు) కోవిదుల్.

కం॥ మఱియును బుద్ధియు ధృతియును

దెలుగులు మూడేసి యయ్యెఁ ద్రిగుణంబులచే

నెఱుంగంగ వాని నెల్లను

గఱపెద వేర్వేఱ నీకుఁ గవ్వడి వినుమా.

29

కం॥ ఇది కార్య మిదియకార్యం

బిది భయ మభయమిది మోక్ష మిది యిది బంధం

బిదియు నివృత్తి పృవృత్తియు

నిది యని యెఱుగు నలబుద్ధి యిల సాత్వికి యా.

30

కం॥ ఇది ధర్మ మధర్మంబై

నదియిది యిదికార్యమైనయదియు నకార్యం

బిదియని నిజము తెలుపనే

రచేని తద్బుద్ధి పార్థరాజసి సుమ్మీ.

31

తే॥ గీ॥ అంధకారంబునం బడి యవనియం ద

ధర్మమెల్ల ధనంజయా ధర్మ మనియు

నైనదెల్లను గానిది కాని దైన

దనియుఁ దలంచుచు దామసి యైనబుద్ధి.

32

కం॥ అమరంగ యోగమున నిలి

చి మనఃప్రాణేంద్రియములచేష్టల నెల్లం

గ్రీమముగ నియమించెడునరు

నమలధృతి న్సాత్వికి యని యందుచు జగతిన్.

33

కం॥ ఫలకాంక్ష గలిగి తగులం

బులఁ బడి ధర్మార్థకామముల నేవురుషం

డలయక నడపెడువాఁ డగు

- నిల వానిది రాజసంప్రథ్మతీ యగుఁ బార్థా. 34
- కం॥ కడు మర్బ్బది గలాఁడై
పుడమి నిదుర భయము శోకమును చిగులు మోవం
బెడప తెవఁడు తాలించి విడు
వఁడు తామస్వధైర్య మల్లవానిది పార్థా. 35
- కం॥ మఱియును సుఖంబు సహితము
తెఱఁగులు మూఁడయ్యె వినుము వేన మరిగి తా
నఱిముఱి రమించు పురుషుఁడు
తఱుగును మఱి యెద్ది తగ్గనతనిదుఃఖంబున్. 36
- కం॥ మొదలను విషమ ట్లుండియుఁ
దుద కనుభవమందు నమృతతల్పం జౌ నె
య్యది సాత్వికమాఁ జ మ్మా
సదాత్మబుద్ధిప్రసాదజనితసుఖంబే. 37
- కం॥ నలి నిందియవిషయంబుల
కలయికచే మొదల నమృతకల్పం జౌచుం
చలఁవఁగఁ దుద కలవిషముం
బలె నయ్యెడుతత్సఖంబు మహి రాజస మా. 38
- కం॥ నిదురను నాలస్యంబున
మదినిఁ బ్రమాదమునఁ బుట్టి మహి మోహమిడున్
మొదలఁ బిదప సమముగనె
య్యది యాత్మకుఁ దామసంబ యాసుఖ మెల్లన్. 39
- కం॥ అమాయవలనఁ బుట్టిన
యీమూఁడుగుణములఁ బడక యెసఁగెడుభూతం

- బేములఁ గానఁ బడదు ను
మీ ముల్లోకములలో నమేయభుజబలా. 40
- అ॥ పే॥ బ్రహ్మకులజలకును రాచకొలమువార
లకును మఱియు వైశ్యులకును శూద్రు
లకును బ్రకృతివలన లబ్ధ మైనగుణాళి
బట్టి కర్మములు విభక్తమయ్యె. 41
- క॥ శమము దమమ్ము దపము శౌ
చము నోరుపు నార్జవంబు జ్ఞానము విజ్ఞా
నము నాస్తిక్యమ్ము స్వభా
వమునం గర్మంబు లయ్యె బ్రాహ్మణుల కిలన్. 42
- క॥ శూరత్వంబును దేజము
ధీరత దక్షత ప్రభుత్వధీ దానంబు
బోరం బౌరమి రాజుల
కారయ స్వాభావికంబు లగు కర్మంబుల్. 43
- తే॥ గీ॥ పాలముదున్నుట పసువులఁ గొలిచి కాపు
వర్తకమునేత యనునివి వైశ్యులకును
సమరఁ బరిచర్యరూపక మైనపనులు
పాండవా శూద్రులకును స్వాభావికములు. 44
- క॥ తనతనకర్మము కడు శ్రీ
ధను జేసినయట్టివాఁడు తగ సిద్ధి బొం
దును బొందు నాతఁ డె ట్లన
వినుపించెద నీకు నదియు విను భీభత్సా. 45
- ఉ॥ ఎవ్వనియిచ్చ భూతముల కెల్లఁ బ్రవృత్తి లభింప నయ్యె దా
నెవ్వఁ డొకండ యీజగములెల్లను నిండి వెలుంగు చుండువాఁ

డవ్విభు మానవుండు తనవాకులకర్మములెల్ల సేత య

న్బువ్వులఁ బూజసేసి తగఁ బొందఁగలండు కిరీటి సిద్ధినిన్. 46

చం॥ ధరణిని లెస్సచేయుపరధర్మముకంటెను బెద్దయున్ మహీ

ధరవరధైర్య మేలు నిజధర్మము తా గుణహీన మైనదే

నరయ నిజస్వభావజము లై తగుకర్మము లాచరించినన్

బురుషుండు నిశ్చయంబుగను బొందఁడు పాప మొకింత యేనియున్.

చం॥ అరయ స్వభావజన్యమగునట్టి సుకర్మము దోషయుక్త మై

పరఁగున యేని పార్థ విడువం దగ దెన్నఁడు దాని నెవ్వఁడుం

ధరణి నమస్తకర్మములు దభ్యమ చుట్టికొనంబడెం గదే

దురితముచేత నగ్గి పొరి ధూమసమావృత మైనయట్లు గన్. 48

మ॥ తగులం బింతయు దేనియందునను బాధ్ధా లేక యొప్పారుబు

ద్ధి గడుం గల్గి జితాత్ముడై తనదుహృత్సమాంతరస్థాశలం

దగ నెల్లం దిగవిడ్చి కర్మఫలముల్ తథ్యంబుగాఁ గోరఁ డై

నఁ గనంగాంచునరుండు తాఁ బరమ మానైష్కర్యసిద్ధిం జూమి.

మ॥ సర యాతీని సిద్ధిబొందుపిదపం దద్భ్రహ్మముం జెందఁగం

దెరు వై యెయ్యది యొప్పుచుండు ధరలో నీ కింక నే నామహా

పరమోత్కృష్టపుజ్ఞాననిష్ఠ నిదె క్లప్తం బాచు నొప్పారు నా

సరణిం దెల్పెద సావధానముగ వత్సా యాలకింపంగదే. 50

కం॥ తగ మాయారహితపుబు

ద్ధి గలిగి తనుఁ జేసికొనుచు ధృతిఁ దానే వ

శ్శ్యుఁగ స్పర్శశబ్దరూపర

సగంధములు వలపు పగయుఁ జయ్య విడుచుచున్. 51

కం॥ నిలుచుచు నేకాంతం బగు

స్థలి నేలకలకగను గుడిచి తనువాజ్యనముల్

గెలుచుచు విరాగి యై య

వ్వల నిత్యధ్యానయోగపరుఁ డై మిగులన్.

52

మ॥ పుడమి స్నేననుభావము న్విడిచి యుబ్బుం జేయుసామర్థ్యమున్
వెడదర్పంబు పరిగ్రహంబు నుజ్జయుం ద్వేషంబు కామంబు నుం
బెడగాఁ ద్రోయుచు శాంతినిర్మమతలం భంజించి కాంక్షేయ యె
వ్వఁడు తా నొప్పును బ్రహ్మభూయమునకు న్వాఁడేసమర్థుండునూ.
ఉత్సాహ॥ చనఁగ బ్రహ్మభూతుఁ డిలఁ బ్రసన్నమైన యాత్మతోఁ

దసరి కోర్కె కుం దొకింత చాల్చి కెల్లప్రాణులన్
ఘనభుజాధ్య తుల్యదృష్టిఁ గాంచి మిగులఁ బరమమై
తనరునట్టినాదుభక్తి తాను బడయఁగలఁడు నూ.

54

ఉత్సాహ॥ అనఘ తత్త్వమునను నెవ్వఁడైనవాఁడ నెంతవాఁ
డను విశేషభక్తిచేఁ బుడమి నెఱుంగు నెవ్వఁడా
ఘనుఁడు తత్త్వ మెఱిఱుంగుకారణంబుచేతనే
పొనర నన్నుఁ బొందుచుండుఁ బూరువంశ బాలకా.

55

ఉత్సాహ॥ అనఘ నేనె యాశ్రియుండ నం చెడంద నమ్మి తా
ననిశ మెల్లకర్మజాల మాచరించునట్టివాఁ
డనయ మవ్యయంబు నిత్యమైనయట్టిమోక్షమూం
జనఁగఁ బొందఁగాఁ గలండు సందియంబు లేదు నూ.

56

ఉత్సాహ॥ పొనర సర్వ మైనకర్మముల వివేకబుద్ధితో
డను సమర్పణంబు నీయెడంద నాకుఁ జేసి యీ
వసఘ మత్పరుండ వగుచు నధికబుద్ధియోగమున్
గని మనంబు నాపయిం దగంగ నిల్పు నిచ్చలున్.

57

ఉత్సాహ॥ ననపి మనము నాదుపయిన నాయనుగ్రహమ్ముచే
తను సమస్త దుర్గములను చాఁటఁగలవు కాక యీ

- వనఘ “ నేనయెఱిగినాఁడ ” ననునహంకృతిం గటా
 వినవ యేని నాదుబుద్ధి వేగ నీవు సెడుదు సూ. 58
- ఉత్సాహ॥ అనయ మేన యెఱిగినాఁడ నని యహంకృతిం గటా
 యనఘ నేను యుద్ధమాడ నంచు నిశ్చయింతు పో
 మనమునందు వ్యర్థమగును మహిని నీదునిశ్చయం
 బనయ మివుడు నిన్ను జేయునట్లు చేయుఁ బ్రకృతియే. 59
- ఉత్సాహ॥ అనఘ నీస్వభావజన్య మాస్వకర్మగుణముచే
 తను గరంబు కట్టువడితి తథ్య మీవు మోహమం
 దినకతంబుచేత నేడు దేనిఁ జేయ నొల్ల వా
 పని న చేయు దీవ సుమ్మ పార్థ నేఁ డవశ్యమున్. 60
- క॥ తెరపై బొమ్మలక్రియనీ
 శ్వకుఁడు తనడు మాయచేతఁ బ్రాణుల నెల్లం
 గర మాడించుచుఁ దద్ధృ
 త్సరసీరుహఫీతమందు సమ్మతినుండున్. 61
- క॥ శరణు సారు మీవు వానిన
 భరతాస్వయంబాల సర్వభావంబునఁ ద
 త్సరమోపశాంతి శాశ్వత
 పరమపదం బందఁగలవు వానికరుణచేన్. 62
- అ॥ వె॥ ధర రహస్యములకుఁ బరమరహస్య మై
 యెనఁగునట్టిజ్ఞాన మిట్లు నీకు
 నెఱుంగఁ జెప్పినాఁడ నెల్ల విమర్శించి
 యెట్లు చేయ వలఁతొ యట్లు చేయు. 63
- తే॥ గీ॥ సర్వగుహ్యతమం బయి చనెను నాదు
 పరమవాక్యంబు మరలను బార్థ వినుము

యీవు పరమప్రియుండవై యెసఁగునట్టి

దానికతమునఁ జెప్తుదు హితంబు నీకు.

64

మత్తకోకిల॥ నన్నె మానసమందు నిల్పుమ నాకె నేవ యొనర్చుమా

నన్నెఁగూర్చి నమస్కరింపుమ నాకె పూజ యొనర్చుమా

నన్నె పొందఁగలాడ వింక ధనంజయా 'మది నమ్ముమా

అన్న నిక్కము బాసయిచ్చెన నైతి నాకుఁ బ్రియుండవే. 65

క॥ నర సర్వధర్మములనుం

బరిత్యజించి శరణందుమా నన్నే నీ

యురుదోషంబులు పాచుచుఁ

బరిరక్షించెదను నిన్ను వగవకు మింకన్.

66

క॥ కఠపిఠిని నేను నీ కిది

యెఱుంగఁ దపము భక్తి శ్రద్ధ యెవ్వయు నెవ్వ

డెఱుంగఁ డెవడు న న్నిల్లం

డెఱిగింపఁగరాదు వాని కెన్నడు కట్టి.

67

ఉత్సాహ॥ అరయఁ బరమ మారహస్య మైనయట్టి దీని నె

వ్వ రుపదేశ మాచరించువారు నాకు భక్తులై

పరఁగువారి కల్గవారు పరమభక్తి నాసయిం

గరము కలిగి నన్నుఁ బొందఁగలరు నిక్కువమ్మునూ.

68

ఉత్సాహ॥ క్రీడి వారికంటె మిగులఁ బ్రియము చేయునట్టివాఁ

డెడఁ జూడఁ గాను నాకు నీమనుష్యకోటిలో

లేడు వారికంటె నోచె లీప్రియుండు పుట్టనుం

బోడు సువ్వె యింకమిఁద భూమిమిఁద నాకునున్.

69

క॥ మనయిరువుర దగునీపా

వనసంవాదంబు ధర నెవడు భక్తి బలిం

చును వాడు జ్ఞాన యజ్ఞం

బున ననుఁ బూసించినట్టి పురుషుడ తలఁపన్.

70

కం॥ పుడమి మఱి యీను లే కె

వ్వఁడు శ్రీధం దీని వినును వాడుం దగ ము

త్తుఁ డయి ఘనవైభవకర్ములు

వడసెనుశుభతోకములను బడయుం జమ్మి.

71

కం॥ అనఘా యీశాశ్రుంబుం

బానరఁగ నేకాగ్రచిత్తమున వింటే నీ

కును జ్ఞానము లేమిని బు

ట్టినయవివేకాబు నిను విడిచి చనెనొక్కో.

72

ప॥ ఇట్లుభగవంతుండు బోధించుటయు నర్జునుండు.

ఉత్సాహ॥ అనఘ యిపుడు నీయనుగ్రహమున నాదుమోహ మె

ల్లను నశించె మంచితెలివి లభి మయ్యె నామనం

బునను బొడమి యింతదాఁకఁ బొడుచునందియములు వో

యెను మహాత్ము నీదుపంపు నింక నెమ్మిఁ జేసెదన్.

73

ప॥ అనివ్రోత్యత్తరంబిచ్చెనని చెప్పి సంజయుండు మరల ధృతరా
ష్ట్రునితో నిట్లనియె.

కం॥ అమరంగ వాసుదేవున

కు మహాత్ముండైననరునకును నిటు సంవా

దము జరగఁగ నద్భుతగతి

ని మెయి గగుర్పొడువ వింటిని మహీనాథా.

74

తే॥ గీ॥ అఖలయోగేశ్వరుం డైనయట్టి కృష్ణుఁ

డీపరమగుహ్యయోగం బిలేశ తనకుఁ

జాన చెప్పంగ నేను బ్రోత్యక్షముగను

జక్కఁగా వింటి వ్యాసప్రసాదమునను.

75

క॥ నరనాథ పావనాద్భుత

నరహరిసంవాద మిపుడు నామదిలోనన్

స్మరియించుచు స్మరియించుచుఁ

బొరిఁబొరి నానందమందుఁ బొదలుచు నుంటిన్.

76

క॥ నరవర యద్భుత మగుత

ధరి రూపమునుం దలంచి తలఁచి కరమ్మ

చ్చెరువుం బొందితి మఱియుం

బొరిఁబొరి నానందమందుఁ బొదలుచు నుంటిన్.

77

క॥ ఎక్కడ విలుకాఁ డర్జునుఁ

డెక్కడ యోగేశ్వరుండు కృష్ణుండు గలం

డక్కడ లక్ష్మీయు గెలుపును

నిక్కముగా భూతి నీతి నిలుచునటందున్.

78

గద్యము.

శ్రీత్రికవిమితౌ తాడూరి రామనభట్టారకాగ్రీవుతౌ పండితాశా

ధన మండిత లక్ష్మీనరసింహ పండిత ప్రణీతంబైన యుపనిషత్తు

ను బ్రహ్మవిద్యయును యోగశాస్త్రంబును శ్రీకృష్ణా

ర్జున సంవాదంబును నగు శ్రీభగవద్గీతయంకు

మోక్షసన్యాసయోగంబను

నష్టాదశాధ్యాయము.

కృష్ణార్పణమస్తు.

